

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1901-
ΜΑΡΤΙΟΣ 1902 * ΤΟΜΟΣ Γ'. ⌘ ⌘ ⌘ ⌘ ⌘ ⌘ ⌘ ⌘

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ⑆⑆⑆⑆⑆⑆⑆⑆

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ: Διευθυντής.

Πέτρος Βασιλικός, Θεόδωρος Βελλιαντίης, Σπ. Δε Βιάξης, Γ. Π. Βυζαντινός, Ρεμύ δὲ Γκουρμόν, Ἰωάννης Γρυπάρης, Γ. Φ. Δαμιάνι, Χρ. Θ. Δαγαλέξης, Βίκτωρ Δούσμανης, Γ. Ε. Δρύσκιος, Ν. Ἐπισκοπόπουλος, Κ. Γ. Ζησίου, Θωμάς Θωμόπουλος, Κωνστ. Π. Καβάφης, Δ. Κακλαμάνος, Δ. Γρ. Καμπούρογλους, Π. Καρολίδης, Ι. Κονδυλάκης, Κ. Κουρουνιιώτης, Α. Π. Κουρτίδης, Ἀγαθ. Κωνσταντινίδης, Γεώργιος Λαμπελέτ, Σπ. Π. Λάμπρος, Ν. Ι. Λάσκαρης, Δ. Ααυράγκας, Φιλέας Δεμπέγκι, Σ. Δοβέρδος, Ἐμμ. Σ. Δυκούδης, Μ. Μαλακάσης, Γεράσιμος Μαρκοράς, Γ. Ε. Μαυρογιάννης, Δ. Μωραϊτίδης, Παῦλος Νιρβάνας, Γρηγόριος Ξενόπουλος, Κωστής Παλαμάς, Ἀλ. Παπαδιαμάντης, Ζ. Δ. Παπαντωνίου, Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, Ν. Δ. Πάππος, Ἰωάννης Πολέμης, Ν. Γ. Πολίτης, Ἀριστομένης Προβελέγγιος, Λάμπρος Πορφύρας, Περικλῆς Ρεδιάδης, Ε. Ροῦδης, Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος, Ἐδ. Σανσώ-Ορλάν, Ι. Ν. Σβορώνος, Ἀγγελος Σημηριώτης, Ἀνδρέας Σκιᾶς, Σ. Ε. Σκίσης, Θ. Σκοῦφος, Γ. Σουρῆς, Γ. Στρατήγης, Γ. Σωτηριάδης, Γ. Β. Τσοκόπουλος, Ἀλέξανδρος Φιλαδελφεύς, Γ. Ν. Φιλάρετος, Γ. Σ. Φραγκούδης, Ἔρνστ Χάρτ, Γ. Ν. Χατζηδάκις.

Τύποις Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἐν Ἀθήναις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

- Ν. Επισκοποπούλου:** Οι θεοί, σ. 283.
Α. Π. Κουρτίδου: Η θεομίστρα του σχολείου, παιδικόν διήγημα σ. 353.
Δραβ. Γ. Κωνσταντινίδου: Νύκτα και χιονιά, σ. 253.
Κίμωνος Μεγαλίδου: Μουχτάρας, σ. 81.
Παύλου Νιρβάνα: Στὴς ἄχθες τοῦ ποταμοῦ, σ. 180.
Α. Παπαδιαμάντη: Ἡ χολεριασμένη, σ. 49. Οι Ναναροσάσται, σ. 182. Τὸ γοῖο τῆς Οὐρανίτσας, σ. 316.

Μεταφράσεις:

- Ἰωάννου Μωρεάς:** Ὁ ἱππότης Γραϊλάν, σ. 211.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

- Μ. Μαλακάση:** Σὲ μιὰ ξεσητεμένη, σ. 37. Ὑπεράνθρωπος, σ. 186.
Γερασίμου Μαρκοῦ: Ἡ πεδαμμένη κόρη σὶ το μαρμαμένο λουλούδι τῆς, σ. 73. Λίνα Λοβέρδο, σ. 160. Ἀδὴ μαριτάκι, σ. 305.
Στεφάνου Καρτζώκη: Γολγοθᾶς, σ. 223.
Κωστή Παλαμά: Οἱ λεῖπες, σ. 1. Ἀρμονία, σ. 2. Ἐπε δ' χαλασμός, σ. 3. Οἱ μικρὲς ἀγάπες, σ. 3. Τὰ φτερά, σ. 4. Σκέψη, σ. 177. Οἱ ἑκατὸ φωνὲς τῆς λύρας, σ. 374.
Ζ. Α. Παπαντωνίου: Ὁ πετεινός, σ. 109. Ὅλα, σ. 110. Ὁ λαός μου, σ. 111. Προσενχὴ, σ. 112. Ἡ τρικυμία τῶν ἤχων, σ. 113.
Ἰωάννου Πολέμη: Ἀπὸ τὰ ἄμφια, σ. 337.
Δάμπρου Πορφύρα: Μάρμαρα, σ. 209.

Ἀπαρχαί:

- Στεφάνου Ἀρτάκη:** Χαμός, σ. 385.
Πέτρου Γιαννίδη: Πεδάμμενες ἀγάπες, σ. 384.
Κ. Σ. Γούναρη: Γιὰ τὸ λαγγάδι, Ἐλεγεία, σ. 385.
Ζεφύρου: Ὁ κισσός, σ. 384. Ἐπιστροφή τοῦ Φράτχιου, σ. 385.

Μεταφράσεις:

- Ἀλφρέδου δὲ Βινύ:** Ἡ δυστυχία, σ. 145.
Ἰωάννου Μωρεάς: Στροφαί, σ. 247.
Βίκτωρος Οὐγκώ: Ὁ πύργος τ' Ἀλῆ-πασᾶ, σ. 278. Ἡλιοβασιλέματα, σ. 279. Contemplations βιβλίον, σ. 279.
Τραγούδια Δημοτικά: Ἀπάνω σὶ το χορό.—Σέπια σ. 55.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΠΕΖΟΝ

- Προσπερον τοῦ Παρωρίτου:** Περίπατοι, σ. 192.
Γ. Β. Τσοκοπούλου: Φαῖν ἀπόγνωμα, σ. 12.

ΘΕΑΤΡΟΝ

- Ν. Επισκοποπούλου:** Γαβριέλλα Ρεζάν, σ. 419.
Γρηγορίου Ξενοπούλου: Θεατρικὴ ζωὴ, σ. 198, 263, 360.
Ἐδ. Σαντώ Ὀρλάν: Οἱ Λαῖνοι—ἐπιστολὴ ἐκ Παρισίων—σ. 327.

- Βασιλείου Σκηρίτου:** Θεατρικὴ ζωὴ, σ. 137, 162.
Γ. Β. Τσοκοπούλου: Γαβριέλλα Ρεζάν, σ. 74.

Δράματα καὶ Κωμῳδία:

- Σαίξπηρ:** Ὅπως ἀγαπᾶτε—ἀπόσπασμα—σ. 314.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

- Γρηγορίου Ξενοπούλου:** Ἱστορία τῆς Ρωμαιοσύνης. Ἡλιος καὶ φεγγάρι, σ. 26. Διονύσιον Σολωμοῦ Ἄπαντα τὰ εὐρισκόμενα, σ. 66. Τὸ ἔργον τοῦ Καμπύση, σ. 228.
Γ. Ν. Χατζηδάκι: Νεωτάτη φάσις τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, σ. 216.
* * * Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, σ. 241.
Ν. Επισκοποπούλου: Ὁ Ἰωάννης Μωρεάς, γάλλος ποιητής, σ. 243.
Προσπερον τοῦ Παρωρίτου: Βίκτηρ Οὐγκώ, σ. 273.
Μ. Μαλακάση: Ἀπαρχαί, σ. 383.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

- Βίκτωρος Δούμανη:** Ἡ αἰσθητικὴ τῶν δημοσίων κτιρίων Ἀθηνῶν, σ. 307, 348.
Ν. Επισκοποπούλου: Ἡ καλλιτεχνικὴ φωτογραφία, σ. 193.
Θωμᾶ Θωμοπούλου: Θεόδωρος Ράλλης, σ. 14. Δημήτριος Φιλίππου, σ. 150. Νικόλαος Γόνης, σ. 224.
Λέσσυγγ: Λαοκόων, σ. 286.
Γ. Ε. Μαυρογιάννη: Ἀντώνιος ὁ Τσίγγανος, σ. 44.

ΙΣΤΟΡΙΑ

- Ι. Βαλαωρίτου:** Ἱστορία τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, σ. 341.
Ἱστορικῶν: Χατζὴ Καραντάσης, σ. 376.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Αἱ κόραι τοῦ Μακρῆ, σ. 120. Δημοτικὸν Ὑψηλάντου ἐπιστολὴ, σ. 378. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου ἐπιστολὴ, σ. 379.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

- Mekenny Hughes:** Μαραθῶν, σ. 114.
Νινίου τοῦ ἐξ Υαλίνθων: Αἱ ἀνακαφαί τῆς Κνωσοῦ, σ. 310.
Ι. Ν. Σβορώνου: Θεοσεὺς καὶ Ἀντιόπη παρὰ τὴν Καλλιρρόην, σ. 280.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

- Περικλῆ Ρεδιάδου:** Ὁ ἀσύρματος τηλεγράφος, σ. 380.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

- Ἀνατὸλ Φράνς:** Θαῖς, σ. 21, 56, 94, 131, 187, 219, 269, 293, 323, 356, 383.

ΜΟΥΣΙΚΗ

- Γεωργίου Λαμπελέτ:** Ἡ Μάγισσα, σ. 29. Ἡ ἔθνικη μουσικὴ, σ. 82, 126.

ΔΙΑΦΟΡΑ

- Γ. Ε. Δρύσκου:** Ἀπὸ τοὺς τροπικούς, σ. 319.
Ν. Επισκοποπούλου: Ἐθνικὴ βιοτεχνία, σ. 148.
Π. Καρολίδου: Παλαιστίναιοι ἀναμνήσεις, σ. 369.
Α. Π. Κ.: Ποιητὴς τῆς καλωσύνης, σ. 81. Τὸ ζήτημα, σ. 91.
Σ. Δοβέδου: Ὑπὸ τὴν πλάτανον τῶν Δελφῶν, σ. 53. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, σ. 339.
Ἐμμ. Σ. Δυκούδη: Ἡ πλατεία τῶν στεναγμῶν, σ. 289.
Μ. Μαλακάση: Ὁ Μωρεάς ἐν Ἀθήναις, σ. 245.
Α. Μωραϊτίδου: Δύο ἐσθὰ κειμήλια, σ. 19.
Ε. Ροῖδου: Ψυχροσάββατον, σ. 317.
Σ. Κ. Σακελλαροπούλου: Σημειώσεις καὶ ἀναμνήσεις ἐκ Κερκύρας, σ. 6.
Ἀγγέλου Φιλανθρωπίνου: Τὸ γυναικίον κάλλος, σ. 154.
Γ. Ν. Φιλαρέτου: Τάχος καὶ ὀργή, σ. 78.
Μία Διαθήκη, σ. 90.
Φωτογραφικὸς διαγωνισμὸς, σ. 197.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

- Φ. Ἀριστέως:** Ἡ Παναγία, σ. 52.
Ν. Επισκοποπούλου: Παρὰ τὴν ἕλμην, σ. 177. Ἡ ἀνάγνωσις, σ. 153—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Ἄλ. Δημητρίου: Τοπίον Ἀγιάτου, σ. 198.
Θωμᾶ Θωμοπούλου: Οἱ Μάγοι, σ. 179.
Γ. Γιακωβίδου: Σ. Στεῖτ, σ. 343.—Fink σ. G. Sherwood Hunter: Κηδεύα, σ. 73—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Σοφίας Λασκαρίδου: Πλάτανος Αἰδηψοῦ, σ. 298.
Α. Μπαλεστράκι: Μουσικὴ Μπετόβεν, σ. 109—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Θ. Ράλλη: Δεῖπνον καλογέρον, σ. 1—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.—Τὰ ἅγια λείψανα, σ. 16. Σκίτσον, σ. 18. Ἡ εὐχή, σ. 181.
Rodin: Βίκτηρ Οὐγκώ, σ. 273—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.—Προτομὴ γυναικός, σ. 369—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.—
Πηγάιν: Ἡ τριπλή, σ. 37—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.—
Γ. Ν. Ροῖδου: Σκίτσον, σ. 185.
Α. Φιλιππίτη: Ὁ ξυλοθραύστης, σ. 145—ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
Ο. Φωκά: Πικροδάφνη, σ. 209—ἐκτὸς τοῦ κειμένου—

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

- Δ. Φιλίππου,** σ. 150.
Μάδα Κρέμερ, σ. 174.
Ὁ αἰτικός Πόγκρη, σ. 203.
Ι. Βαλαωρίτης, σ. 345.
Ι. Ἐνταξίας, σ. 345.
Χατζὴ Καραντάσης, σ. 376.
Γιάγγης Καμπύσης, σ. 228.
Στυλιανὸς Κρασσᾶς, σ. 144.
Λώσης Μαυραγίτης, σ. 334.
Γρηγόριος Μαρασλῆς, σ. 64.
Θηρεσία Μακρῆ—ἡ Κόρη τῶν Ἀθηνῶν, σ. 122.

Ἐθνικὴ Βιοτεχνία, σ. 231.

Μεταφράσεις:

Ἀλφρέδου δὲ Βινύ: Ἡμερολόγιον ποιητοῦ. Τὸ δεκαπενθήμερον.— Λόγοι καὶ ἀνείλογοι:

Χάση Ἡμερινοῦ: σ. 32, 69, 141, 163, 201, 233, 265, 297, 329, 362, 393.

Μ. Μαλακάση: σ. 103.

Γράμματα, Τέχνη, Ἐπιστήμη, Πινάκιδες:

σ. 33, 70, 106, 142, 169, 204, 235, 267, 299, 332, 364, 395.

Φυσιογνωμίαι τῆς ἡμέρας:

Παύλου Νιρβάνα: Ὁ αἰτικός Πόγκρη, σ. 203. Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος, σ. 331.

Μ. Μ.: Σπυριδίων Ματσούκας σ. 235.

Αἰκατερόνη Μακρῆ, σ. 123.

Μαριάννα Μακρῆ, σ. 125.

Ἰωάννης Μωρεάς, σ. 243.

Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, σ. 242.

Θεόδωρος Ράλλης, σ. 14.

Γαβριέλλα Ρεζάν, σ. 75.

Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος, σ. 330.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

Θηοσεὺς καὶ Ἀντιόπη, σ. 280

Λαοκόων, σ. 287.

Ἀνακαφαί τῆς Κνωσοῦ Ἡ αἰθουσα τοῦ θρόνου, σ. 310. Πίναξ γραφῆς γραμμικῆς, σ. 311.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

Γυναικίον κάλλος, σ. 155, 157, 159.

Οἱ Δελφοί, σ. 53.

Ἐκ τῆς Ἰφιγενείας ἐν Ταύροις, σ. 107.

Γραφεῖον σ. 231.

Βιβλιοθήκη, σ. 232.

Τραπεζάκι, σ. 232.

Κάθισμα γραφεῖου, σ. 232.

Κάθισμα ἀπλοῦν, σ. 232.

Ἀθουσα „Παναθηναίων“, σ. 233.

Ὁ βασιλεὺς Βεχανζέν, σ. 319.

Μαῦροι Ἀντιλλῶν, σ. 320.

Τὸ πλοῖον τοῦ Κολόμβου, σ. 321.

Μετὰ τὸν κυκλῶνα, σ. 322.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, σ. 339.

Γραφεῖα διοικητοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, σ. 340.

Στοῖ Ἐθν. Τραπεζῆς, σ. 341.

Ἡ θεομίστρα τοῦ σχολείου—δύο εἰκόνες διηγήματος.

Ὁ ἀσύρματος τηλεγράφος—3 εἰκόνες.

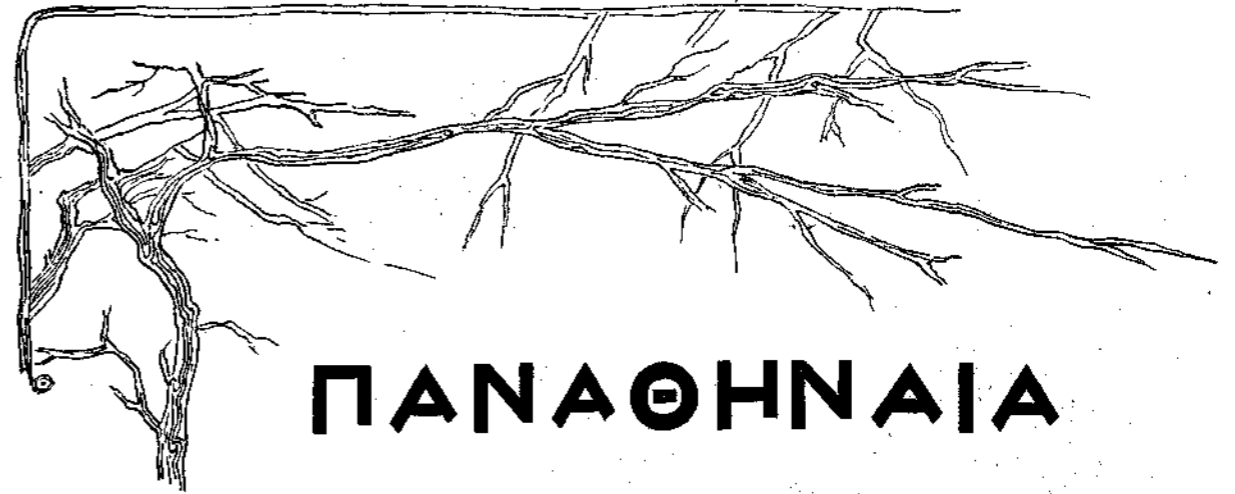
Ἀπόγραφος ἐπιστολῆ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου.

Πόρται, σ. 365.

ΕΡΤΩΝ Ο. ΠΑΛΑΙΗ

ΔΕΙΠΝΟΝ ΚΑΛΟΓΗΡΩΝ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Β'
15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1901

ΣΤΙΧΟΙ ΣΕ ΑΛΛΟΝ ΗΧΟ

ΟΙ ΛΕΥΚΕΣ

Στοιῦν δρόμον ἰσότρον μάρκος,
Δεξὰ ζερβά μας,
Τὸ χαιρετοῦνε οἱ λεῦκες
Τὸ πέρασμά μας.

Χαιρετίσμι' ἀπὸ ὕψη
Γαληνεμένα
Στὰ λαχταρίσματα δλα
Ἐμέ, ἔς ἐσένα.

Μᾶς ἀκουσαν, μᾶς εἶδαν
Καὶ μᾶς γνωρίζουν
Οἱ δλόρθες τρανές λεῦκες,
Καὶ ψιθυρίζουν.

Καὶ ψιθυρίζουν γέροντων
 Γιὰ νὰ μᾶς ποῦνε
 Τὰ δὲν ἐδόθη ὡς τώρα
 Νὰ γροικηθοῦνε.

— Γιὰ νὰ μᾶς ποῦνε — ὦ γλῶσσα
 — Τῶν αἰθερίων —
 Τὸ μυστικὸ τὸ μέγα
 Τῶν μακαρίων.

Μὰ πρὶν ἐκεῖνο λάμψη
 Ἐντός σου, ἐντός μου,
 Τὰ δρόχρει καὶ τὸ πνίγει
 Ὁ ἀχνὸς τοῦ κόσμου.

Α Ρ Μ Ο Ν Ι Α

Μιὰν ἀρμονίαν ἀκέριαν ὄνειρένεται,
 Μιὰ πέρα ὡς πέρα μουσική.
 Νὰ ἦταν ὠραῖος, ὠραῖος
 Καθὼς ἐσεῖς, ἀρχαῖοι θεοί!

Νὰ ἦταν ὠραῖος, ὠραῖος,
 Γιὰ νὰ ταιριάσ᾽ ἢ σκαλισμένη του ὁμορφιά
 Μὲ τ᾽ὄλο φῶς ποῦ μέσα του
 Τὸ αἰσθάνεται νὰ φέγγη μουσικά.

Νὰ ἦταν ὠραῖος, ὠραῖος
 Γιὰ νὰ ταιριάσῃ καὶ μ' ἐσέ, ὦ Μεγάλη,
 Καθὼς δυνὸ ρίμες ἀηδονόλαες
 Ποῦ μέσ' ἔς τὸ ποίημ' ἀκολουθοῦν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη.

Νὰ ἦταν ὠραῖος, ὠραῖος
 Γιὰ νὰ γεννήσ᾽ ἢ ὑπέριστα διπλή σας χάρη,
 Σὲ μιὰ ἀρμονίαν ἀκέρια πέρα ὡς πέρα,
 Τὸ βρέφος τὸν Ὑπέρολο, τὸ ἀσύγκριτο βλαστάρι.

Εἶπε ὁ Χαλασμός

Εἶπε ὁ Χαλασμός: Ἀγάλια ἀγάλια,
 Θὰ σὲ καταλύσω ἐσέ, Ζωή.
 Μιὰ βουβή καὶ μὴν ἀνόητη ἔς τὰνθογνάλια
 Μιὰ ραγισματιά μου φτάνει αὐτή.

Εἶπε ὁ Χαλασμός: Ἀγάλια ἀγάλια,
 Θὰ σὲ καταλύσω ἐσέ, Ζωή.
 Μέσ' ἔς τὰσάλευτα ἀκρογιάλια
 Τῶν κυμάτων ἢ ἀγκαλιά μου φτάνει αὐτή.

Εἶπε ὁ Χαλασμός: Ἀγάλια ἀγάλια,
 Θὰ σὲ καταλύσω ἐσέ, Ζωή.
 Ἐς τὰ γερά καὶ ἔς τὰ σκληρά, ἔς τὰ μάρμαρα δλα
 Τοῦ νεροῦ ἢ σταλιά μου φτάνει αὐτή.

Τρανὰ θέλω ἔς ἓνα τέλος νὰ σὲ φέρω,
 Καθὼς εἶναι οἱ χάρες σου τρανές.
 Τοὺς μεγάλους τοὺς θανάτους ἐγὼ ξέρω
 Πῶς τοὺς δίνουν οἱ μικρὲς οἱ μαχαιριές.

Οἱ Μικρὲς Ἀγαπίες

Οἱ μικρὲς Ἀγάπες ὄλες
 Μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρὸ
 Οἱ μικρὲς Ἀγάπες ὄλες
 Κάμαν ἓναν ἀγριο σηκωμό.

Ὁρμησαν κατὰ τὸν Ἐνα,
 Κατὰ τὸ μεγάλο βασιλιά, κατὰ τὸ μόνο,
 Ὁρμησαν κατὰ τὸν Ἐρωτα,
 Καὶ τὸν ἔρριξαν, αἰμένα! ἀπὸ τὸ θρόνο.

Κ' ὄστερα τοῦ ἀτίμασαν
Τὸ θεόρατο κορμὶ μὲ τὸ δαρμὸ
Οἱ μικρὲς Ἀγάπες ὄλες
Μιὰ φορά κ' ἕναν καιρὸ.

Κ' ὄστερα σὲ βράχο τὸν ἐκάρφωσαν,
Κι ἀπὸ τὰ χαράματα ὡς τὸ βράδν,
Οἱ μικρὲς Ἀγάπες, ὄχλοι ἀλόπητοι,
Τὸ σαίτευαν τὸλόφωτο σημάδι.

Κ' ὄστερα σβησμένο τὸν ἐξάπλωσαν,
Κι ἄρχισαν τραγοῦδι κ' ἔστησαν χορὸ
Καὶ κατάβαθα βασιλευεν ὁ ἥλιος
Σὲ δακρῶν καὶ ἔς αἱμάτων ὠκεανό.

Καὶ τριγύρω σὲ μιὰ λεῦκα ποῦ τὴν εἶχε
Ξερρῶσει ποταμοῦ κατεβασιά
Κ' ἦταν ἔρημη ἀπ' ὄλα τὰ πουλάκια,
Βοῦζαν ἔντομα ἕνα πλῆθος φτερωτά.

Τ Α Φ Τ Ε Ρ Α

Ἡ νεράϊδα ἢ φτεροφόρα!
Καὶ πορφύρα τῆς κι ἀρματώσιὰ
Κι ὁμορφιά καὶ δύναμή τῆς
Ἔχει τὰ φτερά.

Καὶ τὴν εἶδεν ὁ λεβέντης, τὴν ἀγάπησε,
Καὶ εἶπε νὰ τῆς κλέψη τὰ φτερά
Γιὰ νὰ γίνῃ — κάποιος νόμος ἔτσι τό εἶπε —
Σκλάβο του γυναικῆ καὶ ὑποταχτικιά.

Πάει ἔς τὸ γύφτο κι ἀγοράζει
Τὸ βιολὶ μὲ τὴ γητεῦτρα τὴ λαλιά
Καὶ τὰ χρόνια του τὰ εἴκοσι τοῦ δίνει
Μὲ τὰ δλόχρυσά τους τὰ μαλλιά.

Καὶ τὸ ὑπνοβότανο ἀγοράζει.
Καὶ γιὰ κεῖνο δίνει πληρωμὴ
Τὸ ξωκκλήσι ποῦ εἶχε χτίσει γιὰ νὰ βάλῃ
Τὴν εἰκόνα τῆ θαματοουργή.

Στὸ βιολὶ ἀνασταίνει ἐπάνω
Τὸν πανώριο τὸ σκοπὸ
Γιὰ νὰ τῆς γεννήσῃ τῆς ἰσόθεης
Καρδιοχτύπι ἀνθρωπινό.

Μὲ τὸ ὑπνοβότανο ποίττει τὴν
Γιὰ νὰ κοιμηθῇ βαθεῖα
Ὅσο νὰ ξυπνήσῃ, ἀφτέρωτη,
Σκλάβο του γυναικῆ καὶ ὑποταχτικιά.

Καὶ εἶδε καὶ τῆς δάκρυνε τὰ μάτια
Τοῦ βιολιοῦ ὁ σκοπός,
Καὶ εἶδε καὶ τῆς ἔκλεισε τὰ μάτια
Ἵπνος δολερός.

Κι ἄπλωσε τὰ χέρια νὰ τῆς κλέψη
Τὰ κριβότατα φτερά.
Τρισαλλιά! ἀπὸ σάρκα εἶναι τὰ χέρια του,
Τὰ φτερά τῆς εἶναι ἀπὸ φωτιά.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΕΚ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βρεσλαυίας καθηγητῆς τῆς Γεωγραφίας Ἰωσήφ Πάρτς ἐν τῇ ἀξιολόγῳ περὶ Κερκύρας γεωγραφικῆ αὐτοῦ μονογραφίᾳ, ἣν ἐξηλλήνισεν ὁ μακαρίτης ἰατρός Περιελῆς Βέγιος (ἐν Κερκύρᾳ 1892), ἔχει μίαν φιλολογικὴν προεισαγωγὴν, ἐν ἣ λέγει ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ποικίλα ἐξεδόθησαν περὶ Κερκύρας εὐχάριστα βιβλία καὶ πολλαὶ λαμπρῶς συντεταχμέναι διατριβαί, ἀλλ' ἐν ἀπασιν τούτοις ζωηρότερον, ἢ ἡ ἀυστηρὰ πρὸς μᾶθησιν ἐφεσις, πάλλεται ὁ ὑπὲρ τῆς φύσεως ἐνθουσιασμός. Προχωρῶν δὲ ὁ Πάρτς ἀναφέρει ἱστορικούς καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες πραγματευόμενοι περὶ Κερκύρας, μεταβάλλονται ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου εἰς ποιητὰς· τόση εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν ἀσκουμένη γοητεία ὑπὸ τῶν ἀνεκφράστων καλλονῶν τῆς ὠραίας νήσου! Μαγεύει δηλαδὴ ἡ Κέρκυρα καὶ σχεδὸν ματαιώουσα πᾶσαν ἐπιστημονικὴν πρόθεσιν, προκαλεῖ τὴν ἄρρητον ἡδυπάθειαν, ἣν συνεπάγεται πᾶσα βαθεῖα καὶ ἐνδόμυχος ἀπόλαυσις, δι' ἣ κατ' ἐξοχὴν τὴν Κέρκυραν καταλέγει ὁ Πάρτς εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων. Διὰ νὰ μὴ παρατάσσω πολλὰ ὀνόματα, ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρω τὸν ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς νήσου, ὃν δεικνύει ὁ πολὺς Φερδινάνδος Γρηγορόβιος, οὗτινος τὸ Ἰόνιον εἰδύλλιον, τὴν Κέρκυραν, μετέφρασεν ὁ κ. Σπ. Παπαγεωργίος (ἐν Κερκύρᾳ 1885), καὶ ὁ μέγας φυσιολόγος Ἐκκελ, ὅστις, κατὰ τινὰ σημείωσιν τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Γρηγορόβιου, ἔλεγεν, ὅτι ἂν δὲν ἦτο καθηγητῆς ἐν Γερμανίᾳ, θὰ ἐπορεύετο νὰ ἐγκαταβιώσῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ εἰς ἐν χωρίον τῆς Κερκύρας.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ Κέρκυρα μεταβάλλει πάντα ἐπιστήμονα εἰς ποιητὴν, εὐκόλον εἶναι νὰ φαντασθῶμεν πῶς ἐμπνέει τοὺς ποιητὰς ἢ τοὺς ποιητικωτέραν ἔχοντας τὴν διάθεσιν. Θὰ ἦτο εὐχάριστον ἔργον ἢ ἀναζήτησις πάντων τῶν περὶ Κερκύρας ὑπὸ ποιητῶν γραφέντων, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ ποιητοῦ τῆς Ὀδυσσεΐας μέχρι σήμε-

ρον, ἡμεῖς ὅμως δὲν θὰ ἀναλάβωμεν τῶρα τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλὰ θὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς ἓνα ποιητὴν, ὅστις εἶναι τῆς Κερκύρας πολυφίλητον τέκνον, εἰς τὸν Γεράσιμον Μαρκορᾶν. Ὁ Μαρκορᾶς εἰς τὰ Μικρὰ ταξείδια (ἐν Ἀθήναις 1899) ἔχει ἐν ποίημα ἐπιγραφόμενον Κόρκυρα, ὅπερ εἶνε τὸ κάλλιστον ἴσως τῆς συλλογῆς. Ἡ ὑπόθεσις τῆς Κόρκυρας (οὗτος εἶναι ὁ τύπος τοῦ παλαιότερου ὀνόματος τῆς νήσου) εἶναι παλαιὸς μῦθος, παλαιὰ παράδοσις, καθ' ἣν ἡ νύμφη Κόρκυρα, θυγάτηρ τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ, ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ θεὸς τὴν βλέπει καθ' ἣν ὥραν λούεται εἰς τὸν ποταμὸν.

Ἐκεῖθε ποῦ τὸ ῥέμα
ξάφνου εἶχε δρόμο ἀλλάξει
μὲ ζαλισμένο βλέμμα
ξανοίγει ἡ κορασιὰ
τοῦ Ἐννοσιγαίου τ' ἀμάξι
ποῦ κατ' αὐτῆνε ὄρμα.

Ἡ Κόρκυρα φοβισμένη μάτην πλέουσα νὰ καταφθάσῃ τὴν ἔχθην· ὁ Ἀθάνατος κτυπᾷ τὸ ἰριδίοντο καμάκι στὴν ἀεροποταμιὰ, ἡ ὁποία ἐκδιώκει τὴν κόρην καὶ μὲ ὄρμην ὠθεῖ ἀπέναντι τοῦ θεοῦ,

ποῦ ὀλόθερμα φωνάζει·
Σὲ θέλω! — σὲ ἀγαπῶ!

Ὁ θεὸς μετὰ τὴν ἐρωτικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν, προσθέτει πρὸς τὴν λατρευτὴν νύμφην τὰς ἐπομένας ὠραίας στροφάς·

Χρυσὴ μου! Ἀπ' ὅσας ἔχουν
στὰ οὐράνια κατοικία,
ἢ μὲς τὸ πέλαο τρέχουν,
ἢ ἀπάνου πνέουν στὴ γῆ,
δὲ βροίσκεται καμμία
μὲ σὲ νὰ συγκριθῇ!

Ἄν εἶναι, ὠμέ, γραμμένο
μὲ τοὺς θνητοὺς νὰ ζῆσις,
κορασι ἀγαπημένο
ἂν ὅπου κατοικῶ
γιὰ πάντα νὰ βυθίσῃς
δὲν εἶναι βολετό,

Στὸ πλοῦσιο θὰ σὲ πάω
καὶ ὀλόφωτο ἀρογιάλι
τῆς χώρας ποῦ ἀγαπῶ
πλέον ἀπὸ κάθε γῆ,
γιατί τ' ἀγνά σου κάλλι
θαρρῶ πῶς βλέπω ἐκεῖ.

Τὰ βλέπω σὺν ἡμέρα
στ' ὠραῖο νησι χαράζει,
στὸ βραδυνό του αἰθέρα
σὺν εἶναι ἀστροφεγγιά,
στὴ γῆ ποῦ κρῖνους βγάζει,
στὸ κύμα ποῦ γελᾷ.

Γελάει, καὶ θὰ ξυπνήσῃ
μακρὰ στὸ πέλαο ζήλειαις,
εὐθύς ποῦ καθρεπτίσῃ
ταῖς δύο δύο σας ὠμορφιάς,
καὶ κράξῃ ἀκτίνας χίλιας
νὰ παίξουνε μὲ αὐταῖς.

Ἐλα! Στὸ μέρος, ὅπου
ἡ γῆ δὲν περιμένει
τὸν ἴδρωτα τοῦ κόπου,
θὰ ἰθὺς μὲ θαυμασμὸ
τ' ἀνθος κοντὰ νὰ βγαίνει
στὸν ὄριμο καρπὸ.

Βουὰ μὲ δέγως χιόνι,
λιθάδια εὐτυγισμένα,
ποῦ θρέφουν τὸ λεμόνι,
τὸ κλήμα, τὴν ἐλιά,
μοῦ φαίνεται ποῦ ἐσένα
προσμένουν μοναχά.

Τὰ ποθητὰ τοὺς μέρη
ἐκεῖ ἀστοχοῦν οἱ ξένοι,
γιατί ἀναπνέουν ἀέρα,
γιατί πατοῦν μιὰ γῆ,
ὅπου μὲ μάγια δένει
καὶ σῶμα καὶ ψυχῆ.

Ὁ θεὸς ἐρωτημένος
τὴν Κόρκυρά του κράζει.
καὶ τόσο μαγεμένος
καθένας μένει ἐκεῖ,
ποῦ Κόρκυρα ὀνομάζει
καὶ τ' ὠμορφο νησί.

Τὸν ὕμνον τοῦτον πρὸς τὴν Κέρκυραν, ὅστις μετὰ τόσῃς φιλοστοργίας ἐκχειλίζει ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ποιητοῦ, ἀνεπόλουν καὶ ἐγώ, ὅτε πρὸ ὀλίγων μηνῶν, κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς, ἐπλεον πάλιν πρὸς τὴν πατρίδα μου, αἰσθανόμενος τὴν αὐτὴν, ὅπως πάντοτε, ὁσάκις συμβαίνει νὰ τὴν ἐπισκέπτομαι, συγκίνησιν.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἄρρητος μαγεία τῆς ὠραίας νήσου, οὐδὲ τὰ ἰδιαιτέρη τοῦ βίου μου περιστατικά, ἀτινα ἐκράτουν μετέωρον τὴν ψυχὴν μου, ἐν ᾧ ἀπεθιβαζόμην εἰς τὸν λιμένα τῆς Κερκύρας· ἔχει καὶ ἐν ἄλλο γόητρον ἡ Κέρκυρα,

ἔχει τὴν ἱστορίαν, τὴν ἀδιάκοπον σείραν τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος, αἰτινες γοητεύουσι καὶ αὐταὶ οὐδὲν ἦττον τῆς ὠραίας φύσεως καὶ ἐμβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς σκέψεις καὶ εἰς γλυκειὰν μελαγχολίαν. Ἐξ ὄλων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἡ Ἐπτάνησος, μάλιστα δὲ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ Κέρκυρα, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐπατήθη ὑπὸ βαρβάρου, ἔχει μόνον διέσωσε ζωντανὴν τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν ἐν ἀδιακόπῳ συνεχείᾳ, ἀλλὰ καὶ καθήρτισε βίον κοινωνικὸν τοιοῦτον, ὅποιον μόνον προαιώνιος καὶ πατροπαράδοτος πολιτισμὸς δύναται νὰ πορίσῃ. Εὐρίσκει λοιπὸν ὁ τὴν Κέρκυραν ἐπισκεπτόμενος μνημεῖα μεγάλα καὶ μικρά, ὑπενθυμίζοντα πᾶσας τὰς φάσεις καὶ τὰς κατὰ τὸ διάστημα τῶν αἰώνων περιπετείας τῶν ἱστορικῶν μεταβολῶν, τοὺς Βυζαντινοὺς δηλαδὴ, τοὺς Ἀνδηγαυοὺς (1267-1386), τοὺς Βενετοὺς (1386-1797), τοὺς δημοκρατικούς Γάλλους (1797-1799), τοὺς Ρώσους καὶ τὴν Ἐπτάνησον πολιτείαν (1799-1807), τοὺς αὐτοκρατορικούς Γάλλους (1807-1815), τοὺς Ἀγγλοὺς (1815-1864).

Σκοπὸς μου δὲν εἶναι νὰ γράψω ἱστορίαν τῆς Κερκύρας, οὐδὲ νὰ καταστρώσω ἐδῶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν. Εἶναι πολλὰ τὰ γραφέντα· ἄς ἰδῇ ὁ βουλοόμενος τὸ βιβλίον τοῦ Πάρτς, τὴν Συνοπτικὴν Ἱστορίαν τῆς Κερκύρας τοῦ Α. Ἰδρωμένου (ἐν Κερκύρᾳ 1895), τὴν ἀξιόλογον Ἱστορίαν τῶν Ἰονίων Νήσων ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τοῦ 1815 τοῦ Γερασίμου Μαυρογιάννη (ἐν Ἀθήναις 1889), τοῦ Μουστοξίδου μάλιστα τὰ ἔργα, τοῦ Ῥωμανοῦ τὰς διατριβάς, τὰς πολυειδεῖς μονογραφίας τοῦ Λαυρεντίου Βροκίνη.

Περὶ τῆς ἀρχαιοτέρας ἱστορίας τῆς νήσου καὶ τῶν ἀνεκῶν ἐν αὐτῇ ἀνευρεθέντων ἀρχαίων πραγμάτων καὶ ἐπιγραφῶν, ὧν μικρὸν μόνον μέρος ἀπόκειται εἰς ἴδιον μουσεῖον προσηρτημένον εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Κερκύρας, μίαν ἔχω νὰ ἐκφράσω ἀπορίαν. Πῶς δηλαδὴ ἔχει μόνον οἱ ξένοι, οἱ ἐπὶ αἰῶνας δεσπόσαντες τῆς Κερκύρας, οὐδέποτε ἐνήργησαν συστηματικὴν ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ τῆς Ἑλλάδος ὑπηρεσία, μετὰ τὴν ἐθνικὴν τῆς νήσου ἀποκατάστασιν, δὲν ἐπελήφθη τοῦ ἔργου. Τὸ πρᾶγμα εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἀπορον, καθ' ὅσον καὶ ἡ σαφὴ ἔχει προδιαγεγραμμένον ἀκριβῶς τὸ σχέδιον, καὶ ὁ ἀρχαιολογικὸς ἀμητὸς θὰ εἶναι ἀσφαλῶς πολὺς καὶ πλοῦσιος. Θεωρῶ δὲ ἐγὼ ὡσαύτως λυπηρὸν ὅτι ἔχει αἱ ὀρθότεραι σκέψεις ἐπεκράτησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνώσεως καὶ ἐσπευσμένως ἀπεφασίσθη ἡ κατάργησις τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας. Ἡ Κέρκυρα ὑπῆρξεν ἐπὶ χρό-

νους μακρούς τὸ πρῶτον καὶ μόνον ἑλληνικὸν ἐπιστημονικὸν κέντρον, ὅχι δὲ μόνον πολλοὶ καὶ μεγάλοι λόγοι ἐπέβαλλον νὰ μὴ σβεσθῇ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος τῆς παιδείας φάρος, ἀλλὰ καὶ συμπεριφωρῶτατος ἦτο ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις νὰ ὑπάρχωσι νῦν δύο ἐπιστημονικὰ ἐν Ἑλλάδι φυτῶρια, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ Κέρκυρα εἶναι τόπος ἔχων πάντα τὰ ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας πλεονεκτήματα, ὥστε νὰ συντελῇ εἰς ἡμέρωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν. Οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀγνοῶν πόσοι εἶναι οἱ ἐπιφανεῖς τῶν γραμμάτων ἄνδρες, οὓς εἰς τὸ διάστημα πολλῶν αἰώνων ἐξέθρεψεν ἡ Κέρκυρα καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἀπλοῦν βλέμμα ριπτόμενον εἰς τὰ Βιογραφικὰ Σχεδάρια τοῦ Α. Βροκίνη δύναται νὰ δῶσιν μίαν ἰδέαν, οὐδὲ πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἐν Κερκύρᾳ πνευματικὴ κίνησις. Τῆς κινήσεως ταύτης ἐπαρκῆ ὡπωςδῆποτε εἰκόνα δίδουσι τὰ Ἱστορικὰ καὶ Φιλολογικὰ Ἀνάλεκτα, ἅτινα ἐξέδωκεν ἐν Κερκύρᾳ (1872) ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Μουστοξύδου Μιχαήλ, καὶ ὅσα κατὰ καιροὺς ἐγράψαν περὶ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, ἅτινα συνοψίζει ὁ Α. Ἰδρωμένος εἰς μίαν πραγματείαν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ 1874.

Εἶναι δὲ νῦν πολλὰ πράγματα ἐν Κερκύρᾳ ἀναφερόμενα εἰς τὸν βίον τὸν καθημερινὸν τῶν ἀγροτῶν (εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ ἀγρόται τῆς Κερκύρας εἶναι ἰσως ἐκ τῶν ἀμιγροτάτων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν), εἰς τὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν φρασολογίαν, εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰ ὅποια οὐδαμῶς ἢ ἀτελῶς ἐξητάσθησαν. Πολὺν θὰ ἀποκομίσωσι τὸν ἔπαινον καὶ οὐκ ὀλίγον θὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ ἔθνικου ἡμῶν βίου οἱ νεώτεροι τῶν Κερκυραίων λογίων, ἐν ἀσχοληθῶσιν ἐπιμελῶς περὶ ταῦτα, μιμούμενοι ἂν ὅχι τὴν πασίγνωστον ἐπιστημονικὴν ἀκρίθειαν τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Ῥωμανοῦ, τοῦλάχιστον τὴν πεφωτισμένην φιλοπονίαν καὶ τὸν ἀκάματον ζῆλον τοῦ Λαυρεντίου Βροκίνη. Ὁ Βροκίνης ζῆ καὶ ἀναστρέφεται μόνον ἐντὸς μιᾶς ἀτμοσφαιρας, τῆς τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου Κερκύρας, τῆς μεγάλης καὶ πολυτίμου ἐκείνης συλλογῆς παλαιῶν ἐγγράφων, ἧτις εἶναι ἐν πολλοῖς ἀκόμη ἀνεκμετάλλευτος θησαυρός, καὶ τῆς ὁποίας θαυμασίως ἀκριβῆ ἱστορίαν ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Δ' τόμῳ τοῦ Παρνασσοῦ (1880) ὁ Κερκυραῖος ἐπίσης λόγιος Ν. Τ. Βούλγαρης. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου τούτου, τοῦ καὶ κυριωτάτου, ὑπάρχει ἀκόμη σπουδαιότατον ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς πολιτικῆς μάλιστα ἱστορίας τῆς Κερκύρας τὸ λεγόμενον Ἀρχεῖον τῆς Γερουσίας, ἐν ᾧ φυλάσσονται

τὰ ἔγγραφα τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς Βενετοκρατίας, τὰ τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας, τὰ τῆς Γαλλικῆς κατοχῆς, τὰ τῆς Ἰονίου Γερουσίας καὶ τῆς Ἰονίου Βουλῆς καὶ ἄλλα ἀξιοπερίεργα καὶ ἀξία μελέτης κειμήλια. Πολλὰς ὥρας κατ' ἐξοχὴν εὐαρέστους κατέτριψα κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Κερκύρᾳ διαμονήν μου περιεργάζομενος τὴν ζωντανὴν ἱστορίαν, ἧτις ἀπόκειται εἰς τὰ δύο ἀρχεῖα, ὀδηγούμενος εἰς μὲν τὸ ἐν ὑπὸ τοῦ Βροκίνη, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ διευθύνοντος αὐτὸ κ. Μάρκου Θεοτόκη, ἀνδρὸς ἔχοντος τὴν εὐγένειαν τοῦ ἦθους Ἰσὴν πρὸς τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς. Περὶ τοῦ Ἀρχείου τῆς Γερουσίας εὕρισκω μίαν λεπτομερῆ ὑπὸ Α. Βροκίνη ἔχθειν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν ἐν τῇ ἐγγυρῶ τῆς Κερκύρας ἐφημερίδι Φιλοπάτριδι (10 Δεκεμβρίου 1885). Ἀλλὰ καὶ τρίτον ἀκόμη ἀρχεῖον, μικρότερον, ὑπάρχει τὸ λεγόμενον τοῦ Εἰσπρακτορείου ἢ τοῦ γραφείου τῆς Διαχειριστικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ πλὴν αὐτοῦ εὕρισκονται πολλὰ καὶ ἀξιόλογα ἔγγραφα καὶ κειμήλια καὶ ἐν ἰδιωτικοῖς ἀρχείοις. Ἡτύχησα ἐπὶ πολὺ νὰ περιεργασθῶ τὸ οἰκογενειακὸν ἀρχεῖον τοῦ κ. Μ. Θεοτόκη, τὸ τοῦ πρωτοτόκου δηλαδὴ κλάδου τῆς παλαιολόγου καὶ ἑλληνικολόγου ταύτης γενεᾶς (ἐν Κερκύρᾳ ἀπὸ τοῦ 1453), ἧτις πολυσχιδῆς καὶ διαιρηθεῖσα κατὰ τὸ διάστημα τῶν αἰώνων εἰς πλείονας οἴκους, μὴ συνδεομένους πλέον διὰ δεσμῶν συγγενείας, ἀλλὰ διὰ τοῦ κοινοῦ μόνον ὀνόματος καὶ τῆς κοινῆς καταγωγῆς, παρέσχεν ὅχι ὀλίγους ἐπιφανεῖς ἐν τῇ πολιτείᾳ ἢ τοῖς γράμμασιν ἄνδρας. Ἀρκούμαι ἀναφέρειν ἐδῶ τὸν κόμητα Σπυριδῶνα Γεωργίου Θεοτόκην Πρίγκιπα καὶ Πρόεδρον τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας ἀποθανόντα τῇ 12 Νοεμβρίου 1803 (τὰ περὶ τοῦ θανάτου του καὶ τοῦ χαρακτήρος του περιγράφει λαμπρὰ ὁ Μαυρογιάννης ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἰονίων νήσων τμ. 6' σ. 77 ἐξ), τὸν ἑλληνικώτατον βαρῶνον Ἐμμανουὴλ Θεοτόκην Πρόεδρον τῆς Γερουσίας ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν Γάλλων (τὸν τίτλον τοῦ βαρῶνου ἔλαθε παρὰ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος) καὶ πρῶτον Πρόεδρον ἐπὶ τῆς Ἀγγλοϊονίου Κυβερνήσεως, τὸν ἐκ πατρὸς θεῖον τοῦ Ἐμμανουὴλ, τὸν μέγαν Νικηφόρον, εἰς τὸν βίον τοῦ ὁποίου ἀφιεροῖ ὀλόκληρον τὸ δεύτερον τεῦχος τῶν Σχεδαρίων ὁ Βροκίνης. Εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἀνήκει καὶ ἡ ἐπὶ κάλλει καὶ μορφῶσει πεφημισμένη Ἰσαβέλλα Θεοτόκη Ἀλβρίτση. Ἀνεφερα τὰ μεγαλύτερα ὀνόματα, προσθέτω μόνον τὸ τοῦ νῦν Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Εἶναι πολυειδῶς ἀξία μελέτης καὶ τῶν

Θεοτόκη τὰ οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα, ὅπως καὶ πλείστον ἄλλων ἐπιφανῶν τῆς Κερκύρας οἰκογενειῶν.

Σπουδαιότατην ἀφορμὴν εἰς ἐρεῦνας ἱστορικὰς παρέχουσι αἱ ἐκκλησίαι τῆς Κερκύρας καὶ ἡ πρώτη αὐτῶν ἰδρυσις κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἀδελφοτήτων. Ἄν ταῦτα καλῶς μελετηθῶσι, θὰ διαλευκάνωσι πολλὰς λεπτομερείας νομίμων αὐτόχρημα Βυζαντινῶν. Τὴν ἱστορίαν τῆς κτίσεως μιᾶς ἐκάστης ἐκκλησίας δύναται τις ἀνατρέχων μέχρι σχεδὸν τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος τῇ βοήθειᾳ τῶν σωζομένων ἐγγράφων νὰ παρακολουθήσῃ, ἐνίοτε δὲ ὑπάρχουν καὶ κατὰ πολὺ ἀκόμη ἀρχαιότερα χρονολογικὰ σημεῖα, φέρω δὲ ὡς παράδειγμα τὴν παλαιότατην ἐκκλησίαν τοῦ Ἰάσονος καὶ Σωσιπάρχου (ἰδ. Παναθηναίων τμ. Α' σ. 273), ἧτις ἂν δὲν εἶναι ἡ πρώτη, πάντως εἶναι ἡ δευτέρα ἐν Κερκύρᾳ κτισθεῖσα χριστιανικὴ ἐκκλησία. Αἱ ἀδελφότητες παρουσιάζουσιν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς Κερκύρας περιεργότατα ζητήματα. Ὑπάρχει λόγου χάριν μία ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Πάντων, πρὸς ἣν συνεχωνεῖθη μία παλαιότερα καὶ διαλυθεῖσα ὕστερον μονὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Βλαχέρενας (ἡ προσωνομία αὕτη καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τύπον εἶναι πολὺ κοινὴ ἐν Κερκύρᾳ). Οἱ Ἅγιοι Πάντες, ὅπως πρότερον ἡ Βλαχέρενα, ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀδελφότητα τῶν κρεοπαλῶν, συντηροῦνται δὲ ἀπὸ ὅλα τὰ ποδάρια τὰ βόδινα τοῦ μακιλιοῦ. Ὑπάρχει ὅπως ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν, οὕτω καὶ τῆς Βλαχέρενας, πλήρης ἐξ ἀρχῆς ὁ φάκελλος ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπείῳ, ἀντέγραφα δὲ χάριν περιεργείας ἐν ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ φακέλλου, τὸ ὅποιον καὶ παραθέτω. «Κόπια. 1760. ἐξίντα. Ἰανουαρίου 16 δεκάτι. εἰς τὸ μακιλιὸ τίς σπιτίας. Ἡ παρόντες μῆ (=μυσσέρ) Βινιέρης Μαρτίτζας, μῆ. Ἀνδόνις Μαρτίτζας, Χριστόδουλος Μαρτίτζας, Γεωργάκις Μιχαλάς, Λόλος Παπαδόπουλος, Γερόλιμος Περούλις. . . . ὄλλι μακελαρέι τίς παρούσις χόρας. ἡ ὀπί με μίαν βουλίαν καὶ γνώμιν, ἐξουσίαν καὶ κυριότητα πρὸς τὸν πριόρι καὶ κυβερνίτε τῆς μονίς τῆς Ἑπεραγίας Θεοτόκου Βλαχέρενας κυμένι εἰς τὴν παροῦσαν χόραν ὄλλι ἀδελφι καὶ γιούς πατρονάτι (=jus patronati) τίς αὐτίς μονίς νὰ ἡμποροῦν νὰ παχτόσουν διὰ χρόνους δύο ἀπὸ σιμερον ὄλλα τὰ ποδάρια τὰ βόδινα τοῦ μακιλιοῦ εἰς ὅπιον ἤθελαν θελίσουν, τὸ ὀπίο πάχτο ὀπου κάμουν νὰ ἀγριχέτε εἰς μπενεφίτζιο τίς αὐτίς αγίας μονίς με τοιοῦτον θετικὸν ἐξεκαθάρισιν ὅτι ὀπίας ἀπὸ τοὺς μακελαρέους εὐγουν ἀπὸ τὸ πύμα νὰ πληρονουν διὰ κοντάνα (=τιμωρίαν) πρὸς τὴν ἀνοθεν μονίν δουκάτα ἀπὸ λ.

6 κτλ.». Σημειωτέον ὅτι αἱ ἀδελφότητες ἔχουν εἰς ἐκάστην ἐκκλησίαν καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν, μεγάλην δηλαδὴ εἰκόνα, ἐνὸς ἀγίου ἢ τῆς Παναγίας, ἐπὶ χονδρῆς ὀθόνης τεχνικώτατα ἐξεργασμένην καὶ συγκρατομένην κατὰ τὰς δύο βραχυτέρας πλευρὰς διὰ δύο ξύλων ὀριζοντιῶν, σταυροειδῶς διατετακμένων ὑπὸ τοῦ κοντοῦ, δι' οὗ ἡ σημαία, ἡ φορητὴ εἰκὼν, παρεμφερῆς πρὸς τὰ ἐξαπτέρυγα, φέρεται κατὰ τὰς λιτανείας. Λέγεται δὲ ἡ τοιαύτη μεγάλη φορητὴ εἰκὼν, ἧς διάφορον εἶναι τὸ φλάμπουρον, οὐλοῖα ἦτοι σχολή, δηλαδὴ ἀδελφότης, -σωματεῖον, συντεχνία, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν τῆς λέξεως ἔνοιαν. Εἶναι δὲ σημειώσεως ἀξίον ὅτι καὶ αὕτη ἡ βυζαντινὴ λέξις, ὅπως καὶ κύρια ὀνόματα βυζαντινὰ παρεφθάρησαν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἰταλικῆς γλώσσης καὶ προφορᾶς. Εἰς πίστωσιν φέρω δύο γνησιώτατα Βυζαντινὰ ὀνόματα: Λειχοῦδης, Licudi — Λευκόχειλος, Lefchochilo. Ἀμφότερα μεταγραφέντα ἔπειτα ἐκ τῆς ἰταλικῆς παρεμορφώθησαν εἰς Λυκούδης καὶ Λευκόχειλος.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι καταλυθείσης ἐπὶ τῶν Ἀνθηγαυῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κερκύρας, ἡ διοίκησις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας Κερκύρας ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὸν μέγαν Πρωτοπαπᾶν. Εἶναι πολὺ περιέργοι αἱ σχέσεις τῶν μεγάλων Πρωτοπαπᾶδων Κερκύρας πρὸς τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ θὰ ἦτο ἀξία λόγου ἢ μελέτης τῶν δύο ἐκκλησιῶν τὸ πρὸς τοιαύτην μελέτην ὕλικὸν ὑπάρχει ἄφθονον ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπείῳ Κερκύρας. Σχετικῶς δὲ πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα ἔχω νὰ σημειώσω τὸ ἐξῆς περίεργον. Εἰς τὸ χωρίον Καρουσαδες, πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Ἀκρολοφίτων, με χιλίους τριακοσίους περίπου κατοίκους — ἀπέχει τὸ χωρίον περὶ τὰς ἐξ ἁμαξιαίας ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ κείται πρὸς τὸ βορειότατον μέρος τῆς νήσου, ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς μαγευτικῆς παραλίας, τὴν ὁποίαν προσβρέχει ἡ Ἀδριατικὴ — ὑπάρχει ἐκκλησία παλαιὰ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Αἱ ἐκτερέωθεν τῆς ὥραιας πύλης δύο θύραι τοῦ τέμπλου, ἀντὶ εἰκονίσματος ἄλλων ἀγίων, ἔχουσιν ἡ μὲν μίαν τὴν εἰκόνα Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἡ δὲ ἄλλη Μάρκου τοῦ Ἐφέσου. Αἱ δύο αὐταὶ εἰκόνες τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν τοῦ Παπισμοῦ ἱστορήθησαν ὑπὸ Κερκυραίου ζωγράφου, τοῦ Σπεράντσα, περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου οὐδέου αἰῶνος. Τὸν λόγον τῆς τοιαύτης προτιμήσεως ζητήσας νὰ ἐξακριβώσω, ἔμαθον ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκεῖνῃ ἐτελεῖτο ἐπὶ Βενετῶν, ἐπὶ ὀρισμένης

τραπέζης, και λατινική λειτουργία ὑπὸ τοῦ λατινοῦ ἱερέως πλουσιού Βενετοῦ αὐτόθι κτηματίου, ὀνομαζομένου Μπατάγια. Οἱ ὀρθόδοξοι βαρέως φέροντες τὸ πρᾶγμα και μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντιστῶσι κατ' ἄλλον τρόπον, ἐπενόησαν, ὅτε ἐπέστη ὁ καιρὸς τοῦ ἀνακαινισμού τῆς ἐκκλησίας, πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ ξένου δόγματος, τὴν γραφὴν τῶν δύο εἰκόνων. Τῷ ὄντι ὁ ἱερεὺς τοῦ λατινικοῦ δόγματος ἄμα ἰδὼν τὸν Γρηγόριον Παλαμᾶν και τὸν Μάρκον τὸν Ἐφέσου εἰς τὰς δύο θύρας τοῦ τέμπλου δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ πατήσῃ τὸν πόδα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην. Προσθέτομεν ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον τῶν Καρουσάδων, ἐνθα ἠτύχησα νὰ ξενισθῶ ἐν τῷ οἴκῳ Θεοτόκη, ὑπάρχει και παλαιὰ ἔπαυσις τοῦ Ἀντωνίου Δάνδολου, ἐπιφανοῦς και ἰδιοτρόπου τῆς Κερκύρας πολιτεοῦσῶν, τὴν ὁποίαν γνωρίζουσι βεβαίως, ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν Germaine τοῦ About.

Ὁ Μαυρογιάννης διηγείται διὰ μακρῶν τὴν παλινόρθωσιν τοῦ ὀρθοδόξου ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Κερκύρας, τὴν γενομένην κατὰ τὴν κατοχὴν τῶν Ῥώσων, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ναυάρχου Οὐσσακῶφ (οὐτινος σώζεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Μαγουλάδων και ἡ εἰκὼν, ἐτι δὲ σώζεται και σταυρὸς ὑπ' αὐτοῦ δωρηθείς), και πῶς μετὰ ποικίλας περιπετείας ἀνεδείχθη και ἐχειροτονήθη πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροθέος ὁ Τσιγάλας. Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων, ἀτινα παρὰ φίλου δωρηθέντα προσεκόμισα ἐκ Κερκύρας εἰς τὸ Ἀρχιεῖον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς Ἐταιρείας, ὑπάρχει και τὸ ἐξῆς ἐντυπον, ὅπερ παραθέτω, μὴ τηρῶν τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ πρωτοτύπου.

Ἡ Διοίκησις

κάμνει δημοσίως φανερόν και γνωστόν και εἶναι διὰ προσταγῆς τοῦ Σενάτου ὅτι διὰ τὴν ἐρχομένην τρίτην αὐγῆν, ὅπου θέλει εἶναι εἰς τὰς ἐπτὰ τοῦ παρόντος, νὰ ἤθελε ἀπαρλείπτως εὐρεθῶν ἐδῶ εἰς τὸ Παλάτιον τῆς συνελεύσεως τοῦ Σενάτου, ὅλοι οἱ ἱερεῖς τῶν χωρίων και μπόρων τῆς νήσου, διὰ νὰ ἀπεράσουν εἰς τὴν παρησίαν τοῦ Ἐξοχωτάτου Κυρίου Καβαλιέρ και Ἀμειράλιου Οὐσσακῶφ, εἰς ἐκεῖναις ταῖς ἐκλογαῖς, ὅπου θέλει εὐρεθεῖ ἀναγκαίως, ἀποβλέποντας, εἰς τὴν διάρρισιν ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου Ῥωμαίου διὰ τούτην τὴν νήσον, προβαλλόμενος ἀπὸ τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα.

Ἀνταμῶς μὲ τὸς ἀνωθεν ἱερεῖς, θέλει ἔλθουν τὴν ἴδιαν ἡμέραν πέντε ὑποκαίμενα ἄξια και τιμημένα ἀπὸ κάθε Μπαντιέρα, τὰ δύο νὰ εἶναι ἐκεῖνα, ὅπου ἐκλέχθησαν εἰς ταῖς ἀπερασμέναις συνέλευσεις ὡσὸν ἐλετωροὶ (=ἐκλογεῖς), και τὰ ἄλλα τρία διαλεγμένα ἐπιταυτοῦ ἀπὸ τοὺς κατοίκους.

Τὸ παρὸν θέλει κηρυχθῆ εἰς ὅλον τὸ Νησίον διὰ τὴν ἐνεργειάν του.

Ἐδόθη 2 Ἰουνίου 1799. Ε. Η. Κορφοῦς.

Σπουδίων Γεώργιος Θεοτόκη Βίτσε-Προσινέντε Φιλίτζι Ζαμπέλις Σχερετάριος.

Ἀλλὰ μήπως πᾶσα ὁδὸς και πᾶς οἶκος και πᾶν δημόσιον κτίριον δὲν εἶναι πηγὴ ἱστορικῶν ἀναμνήσεων; Τὸ σημερινὸν κατάστημα τῶν Δικαστηρίων (ὅπερ εἶναι, και λέγομεν τοῦτο πρὸς τιμὴν τῆς Κερκύρας, ὅσον ἐνδέχεται εὐπρεπέστατον), ἠτό ποτε Παλάτιον τοῦ Λατινοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἔπειτα ἐγένιν ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας Παλάτιον τῆς Κυβερνήσεως, και ἔπειτα ἐπὶ Ἀγγλων μέγαρον τῶν Δικαστηρίων. Τὸ Ἀρχιεπισκοπικεῖον μετὰ τῶν σωζομένων συναφῶν κτιρίων ἦτο ἡ κατοικία τοῦ Βαύλου ἐπὶ Βενετῶν, ὑπέστη δὲ ἔπειτα διαφόρους τύχας και περιπετείας, ἕως οὗ ἐπὶ Ἀγγλων ἐγένιν Ἐπαρχεῖον. Ἐκεῖ ἐπισήμως ἐκηρύχθη ἡ κατάλυσις τῆς μακραίωνος Βενετικῆς ἀρχῆς, ἐκεῖ τῇ 1 νοεμβρίου 1797 εἰσῆλθεν ὁ ὑπασπιστὴς και προγονὸς τοῦ Βοναπάρτου, ὁ υἱὸς τῆς Ἰωσηφίνης Εὐγένιος Βωαρνὰρ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπυσημῶν και τῶν ζητωκραυγῶν τοῦ πλήθους, και ἀνήγγειλεν εἰς τὴν προσωρινὴν Κυβέρνησιν τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο, δι' ὧν προσηρτάτο ἡ Ἑπτανήσος εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ και τὰ νεώτερα ἀκόμη τῶν δημοσίων κτιρίων, τὸ Παλάτιον τοῦ Ἀρμοστοῦ τοῦ Ἀγγλου, περὶ οὗ γράφει ἱκανῶς ὁ Μ. Μιτσάκης ἐν τῷ 23ῳ τόμῳ τῆς «Ἐστίας» (1887), τὸ Βουλευτήριον, ὅπερ εἶναι τῶρα Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία, τὸ κατάστημα τοῦ Διδασκαλείου και τοῦ ἐργοστασίου Ἀσπιώτη, παλαιοὶ Βενετικοὶ και Γαλλικοὶ στρατῶνες, τὸ Γυμνάσιον, δηλαδὴ ἡ ἄλλοτε Ἴόνιος Ἀκαδημία ἐνθα ἐδίδαξαν τόσο ἄνδρες ἐπιφανεῖς και ἐστέφη ἐπισήμως ὡς ποιητῆς ὁ Ῥώμας (ἰδ. Ἐθνικὴν Ἀγωγὴν τόμ. Β', 1899, σελ. 246), πόσας δὲν διεγείρουν ἀναμνήσεις!

Ἱστορικὰ κειμήλια ὑπάρχουν και ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ. Καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, εἶδον ἐκεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ δευτέρου Ἀγγλου Ἀρμοστοῦ Ἀδαμ, τοῦ διοχετεύσαντος τὰ ὕδατα εἰς τὴν Κέρκυραν, οὗ και χάλκινος ἀνδριάς εἶναι ἰδρυμένος ἔξω τοῦ παλατίου τῆς πόλεως, ἔργον τοῦ Προσαλέντη, ἐξόχου Κερκυραίου γλύπτου, τὴν εἰκόνα τοῦ Βράβια ἔργον Χαλαζάμπου Παχύ, τὴν εἰκόνα, μεγάλην και ἐν στρατιωτικῇ στολῇ τῶν παρελθόντων αἰώνων, τοῦ Δονᾶ, ἰδρυτοῦ τοῦ Ἐνεχυροδανειστηρίου, τὴν προτομὴν τῆς αἰμνήστου Κομήσσης Ἐλένης Ἀρμένη Μοτσεινίου, εὐεργετίας τῆς Κερκύρας, ἔργον Καλοσγούρου, μαθητοῦ τοῦ Προσαλέντη, παλαιότατον Κερκυραϊκὸν ἐγγράφον ἐπὶ περγαμνῆς, τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ἐν πλασίῳ διατηρούμενον και ὑπὸ Ἰωάννου Ῥωμανοῦ ἐκδοθὲν ἐν ἰδίῳ τεύχει

(τῷ 1882), πλουσιώτατον δὲ εἰς πορίσματα ἱστορικά, και τέλος, ὡς σύνδεσμον τοῦ παρελθόντος τῆς Κερκύρας πρὸς τὸ παρὸν, τὴν εἰκόνα τοῦ νῦν Προέδρου τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀναρτηθεῖσαν διὰ πράξεως ἐπισήμου τοῦ Δημοτικοῦ τῶν Κερκυραίων Συμβουλίου.

Τὰ πάντα ἔχουσιν ἐκεῖ τὴν ἱστορίαν των αἰ ἐταιρεῖαι, ὅπως ἡ Φιλαρμονικὴ (περὶ τῆς ἔγραφεν ἐν τῷ 13 τόμῳ τοῦ Παρνασσοῦ ὁ Μ. Κ. Σακελλαρόπουλος), αἰ τελούμεναι λιτανεῖαι τοῦ Ἀγ. Σπυριδῶνος (περὶ αὐτῶν ὑπάρχει μονογραφία τοῦ Βροκίνη), τὸ παλαιὸν Θέατρον, κοσμούμενον ἔξωθεν ὑπὸ ἀναγλύφων παραστάσεων πρὸς τιμὴν τοῦ Μοροζίνη, και ἄλλα πλείστα. Τὰ ὀνόματα ἀκόμη τῶν ὁδῶν ὑπενθυμίζουσι πάντοτε γεγονότα τῆς ἐγχωρίου ἱστορίας παλαιᾶς, μεσαιωνικῆς και νεωτέρας ὁδὸς Συθῶτων, Βονδιόλου, Δονζελότου, Μουστοζῦδου κτλ. Ἡ ὁδὸς Νικηφόρου (Θεοτόκη) διερχεται διὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου, ὅπου ἐφημέρευεν ὁ αἰμνήστος ἀνὴρ, και τοῦ παλαιοῦ οἰκίσκου, ὅπου ἦτο ἰδρυμένον τὸ σχολεῖόν του. Ἡ ὁδὸς Κικέρωνος ὑπενθυμίζει μίαν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ μεγάλου ῥήτορος, ἐν ἡ ἀναφέρει τὴν ἀφιξίν του εἰς Κέρκυραν. Περιέργον εἶναι ὅτι, καθ' ὅσον ἠξέυρω, δὲν ὑπάρχει και ὁδὸς Γιβούλλου, ἀφ' οὗ ὁ ποιητῆς οὗτος και διέτριψε και ἐνόσησεν ἐν Κέρκυρᾳ.

Μεγάλαι ἱστορικαὶ περιπέτεαι ἐγκρύπτονται εἰς τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων τῆς Κερκύρας. Ὑπάρχει χωρίον Χωρεπισκόπου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα παρεφθάρη ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Χωρεπισκόπου, ἠτις ἐγένε σιτοῦς Χωρεπισκόπου (οἱ Χωρεπισκόποι). Ἦτο ἐκεῖ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἔδρα χωρεπισκόπου διοικοῦντος ἐκκλησιαστικὰ τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας κτήματα. Ὁμοίους λόγους ἔχουν τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων

Ἐπισκοπῆς και Ἀγίων Δούλων (= Ἀγιοδούλων, ὡς ὀρθῶς εἶκασεν ὁ Ῥωμανός). Ἡ Στρατιὰ ὑπενθυμίζει τοὺς γνωστοὺς Στραδιώτας, τὰ Κρητικὰ κρητικὴν ἀποίκισιν, οἱ Ἀθηναῖοι (Ἀθηναῖοι), ἀθηναϊκὴν. Πλείστα ἔχουσι τὸ ὄνομα τοῦ κτήτορος. Πολλὰ ὀνόματα ἔχει διαλευκάνη ὁ μακαρίτης Ῥωμανός, ἀνὴρ ἐξόχου φιλοπονίας και ἐμπλεως ἐπιστημονικοῦ ζήλου. Μία περὶ τοῦ Ῥωμανοῦ μελέτη προτεταγμένη ἐνός μετὰ τὸν θάνατόν του ἐκδοθέντος ἔργου του περὶ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου, δίδει ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς περὶ τὴν ἐγχωρίον ἱστορίαν ἐπιστημονικῆς ἐνεργείας τοῦ αἰμνήστου ἀνδρός.

Πολλὰς τῶν ἐντυπώσεων μου παρέλειψα και πολλὰς σημειώσεις μου περὶ Κερκύρας δὲν ἀνέγραψα ἐδῶ, διότι δὲν ἠθέλησα ὑπὲρ τὸ δέον νὰ ἐκταθῶ.

Ἡ Κέρκυρα σήμερον ἀναντιρρήτως οὔτε ὑπὸ τὴν ὕλικὴν οὔτε ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐποψιν εὐημερεῖ. Θυσιάσασα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ιδέας τὴν εὐζωίαν, και περιελθούσα ἐνεκα σειρᾶς ὄλης ἐμπορικῶν και γεωγραφικῶν περιπετειῶν εἰς δυσχερῆ οικονομικὴν κατάστασιν, ἔχει πάντως ἀνάγκην νὰ ἀνορθωθῆ διὰ πολλῶν και ποικίλων μέτρων, ὧν ἡ ἐξέτασις δὲν εἶναι πάντως ἔργον ἡμέτερον. Ἀλλὰ μετὰ τῆς ὕλικῆς ἀνορθώσεως θὰ ἦτο βεβαίως πρέπον και ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς τοῦ τόπου ἀνορθώσεως νὰ ληφθῆ φροντίς. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι τὸ περιβόητον Καποδιστριακὸν πανεπιστήμιον τὸ μέλλον νὰ ἰδρυθῆ μετὰ τινα ἔτη ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Δουβόλη ἢ Τομπόλη, τὸ ὁποῖον ὅμως περιβάλλεται ὡς διὰ νεφέλης, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀκόμη ἱκανῶς διαλευκανθῆ τὰ κατ' αὐτό, δὲν θὰ μείνη ἀπλοῦν ὄνειρον. Τότε θὰ ἐπανακτήσῃ ἴσως ἡ Κέρκυρα τὴν παλαιὰν εὐκλειαν και θὰ ἐκπέμψῃ πάλιν ὅπως ἄλλοτε ἀκτίνας φωτός ἡ γεραρὰ Ἴόνιος Ἀκαδημία.

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΑΙΟΝ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Ο μολυβδος ό οποίος είχε απλωθή εις τόν ουρανόν, επιπλέει τώρα παχύς και πυκνός επάνω εις την θάλασσαν. Μία μελαγχολία ήρεμος και υπομονητική, ένα πένθος βαρύν έγκαρτερήσεως, χύνεται από τα ύψη, και περιβάλλει την φύσιν όλόκληρον ως να κλαίη τό σύμπαν τόν θάνατον του άρραίου Αδώνιδος.

Είναι τό φαίον απόγευμα του φθινοπώρου, ή δειλη των έλπίδων και ή δύσις των όνειρων.

Εις τό παράθυρον ό νέος βυθίζει άλαμπές τό βλέμμα εις τό φαίον πανόραμα. Τά μάτια του έχουν πάρει κάτι από τό πένθιμος φαίον της φύσεως και δύο μεγάλοι σκοτεινοί κύκλοι απλοούνται γύρω και τά περιβάλλουν.

Κάτι φαίον και πένθιμον έχει και εκείνη ή όποια γέρνει από πάνω του και άκούει τά λόγια του τά ξεκινήσαντα άσθενικά από την ψυχήν του και φθάνοντα ξεψυχισμένα έως τά χείλη του.

— Νά! αυτό που βλέπομεν γύρω μας είναι τό μάθημα που μάς δίδει ή φύσις. Πεθαίνει σήμεραν ό σφριγών Αήνος και ό χυμώδης Αδωνις. Πεθαίνουν διότι τίποτε δέν είναι αϊώνιον εις αυτόν τόν κόσμον. Και αισθάνομαι ότι πεθαίνει σήμεραν και τό άρραϊον ειδύλλιον που είχαμε οι δύο μας πλέξη. Αφησέ με να διακηρύξω εις όλην την φύσιν ότι δέν μένει τίποτε πλέον εις την καρδιάν σου από τό παλαιόν αισθημα που έφλόγισε τάς ημέρας της εύτυχίας μας. Αφησέ με να διηγηθώ τόν θάνατόν του εις την φύσιν να παρηγορηθή και αυτή δια τόν θάνατον που την σφίγγει γύρω. Αφησέ με να της είπω ότι δέν μάς μένει πλέον τίποτε από την λατρείαν και από την τρυφερότητα δια να μην άγανακτήση δια την ύβριν. Διότι είναι ύβρις έμπρός εις τό μέγαλον ψυχομάχημα ήμεις να τονίζωμεν τόν παράφορον ύμνον του πάθους και να καταστρώνωμεν τά σχέδια της απολαύσεως.

— Μην αφίνης να σε πνίγουν αι μαύραι σκέψεις. Ο ήλιος δέν έδυσεν ακόμη και έπειτα από όλίγον θα φλογίση τά σύννεφα...

— Θα είναι και αυτό μία επιβεβαίωσις του θανάτου. Θα και ή μέγας νεκρός. Ετοίμασε την τεφροδόχον που θα δεχθή την κόνιν του και φύλαζε εις την δακρυδόχον τά δάκρυά μας. Ακουσε τί μουρμουρίζει εκεί εις την θύραν μας!...

— Είναι ό φθινοπωρινός άνεμος που ζητεί να εισέλθη από την χαραμάδα.

— Είναι ό έρωσ που κλαίει. Αλλά μ' ένοχλεί τό παράπονόν του. Διώξε τον απ' εκεί δέν θέλω να τόν άκούω. Ειπέ του ότι θα φύγωμεν απ' εδώ, ότι δέν είναι πλέον εδώ τόπος κατάλληλος δια να κτίση την φωλεάν του. Εγώ δέν είμαι τώρα ικανός να του φέρω τά χορταράκια και την άμμον που θέλει. Τα φύλλα έπεσαν πλέον ξηρά από τά δένδρα και φύλλα που τρίζουν δέν είναι καλοί φύλακες μυστικών έρώτων.

— Και όμως δέν έγυμνώθησαν όλα τά δένδρα και δέν έπεσαν όλα τά φύλλα. Έλα να τρέξωμεν και σήμεραν μέσα εις τάς έρημικάς διόδους του κήπου. Η πιπεριές δέν έμάδησαν, όπως φαντάζεσαι, και ό μέγας εύκάλυπτος θ' απλώση την φαιδράν πρασινάδα του δια να κρύψη από τους όφθαλμούς μας τό πένθος του ουρανού.

— Ναι! Αν θέλης πηγαίνωμεν ακόμη μίαν φοράν εις την έρημικήν δενδροστοιχίαν. Αλλά δια τελευταίαν φοράν. Κόψε τό τελευταίον ρόδον που αφήκεν άγγιχτον ό θάνατος και κάρφωσε τό μέσα στα μαύρα μαλλιά τά μαλλιά σου θα του ένθυμίζουν τόν θάνατον που περιμένει και αυτό. Εγώ θα κόψω ένα κλάδον από την κυπάρισσον. Και έτσι, συ έστερμένη με τό σύμβολον της ζωής, εις την όποιαν πιστεύεις, και εγώ φέρων τό σύμβολον του θανάτου, τόν όποιον βλέπω και αισθάνομαι, θα φθάσωμεν άργά άργά και σιωπηλοί έως τ' άρχαία έρείπια όπου — ένθυμείσαι; — μίαν άρραϊαν άνοιξιάτικην πρωινήν έγεννήθη ή θερμή μας αγάπη.

— Θα πάρωμεν ακόμη μίαν φοράν την έρημικήν δενδροστοιχίαν και θα φθάσωμεν εις τά κιτρινασμένα έρείπια. Ο ήρειπαμένος βωμός θα μάς ένθυμίση τάς θυσίας που έκάμαμεν. Σδ έφερεις σφάγιον την καρδιάν σου εις τάς ακάνθας των προλήψεων. Εγώ εις τόν βωμόν αυτόν προσέφερα τό υπόλειμμα των δυνάμεών μου, τό άπόβαρον του πάθους μου. Κύτταζε τώρα την σφραγίδα του θανάτου των παθών εις τόν φαίον γύρον που περιβάλλει τά μάτια μου. Τώρα θα σε αφήσω ένόσω θα είμαι κοντά, θ' άκούω — σπαρακτικόν μυρολόι! — τους λυγμούς σου, τά κλάματά σου. Όταν θα είμαι μακράν, μόλις θα βλέπω ακόμη να με συνοδεύουν εις τόν αϊώνιον χωρισμόν αι μεγάλαι σιωπηλαί σου χειρονομία.

— Ω, άφησε να διαλυθη τό σκοτός της ψυχής σου με τόν ήλιον που θα ξεπροβάλλη εκεί όπισω από τά σύννεφα.

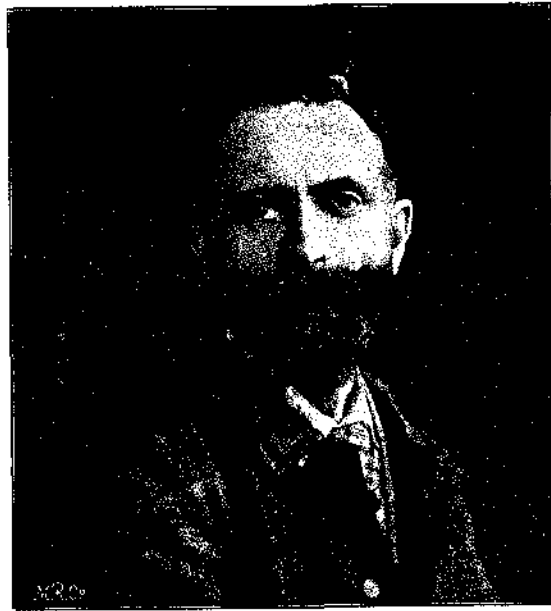
— Αι σιωπηλαί σου χειρονομία!... Τά ξηρά φύλλα της δενδροστοιχίας που θα τρίζουν κάτω από τά πόδια μου, θα σου φέρουν επί πολύν ακόμη την ήχώ του τελευταίου αποχαιρετισμού και ό άνεμος που γλιστρά μέσα από τά φύλλα θα μου προσκομίση βάλσαμον και σπαραγγμόν την ήχώ των παραπόνων σου... Σδ θα επιστρέψης έπειτα από τά έρημικά έρείπια εις την ζωήν, ή όποια άνοίγεται ακριβώς εις τό σημείον εις τό όποιον κλείεται ή ιδική μου. Δέν θέλω να μ' ένθυμήσαι την άρραϊαν άνοιξιάτικην πρωινήν και τό φλογερόν θερινόν μεσημέρι. Τό απόγευμα όμως του βίου, τό φαίον και μελαγχολικόν απόγευμα, άκουσε κάτι που θα ψιθυρίση απ' έξω από την θύραν σου. Θα είναι ό βρυκόλακας της παλαιάς γλυκειάς αγάπης, ό όποιος αφίνει τόν τάφον του δια να έλθη πλησίον σου. Αν είσαι εύθυμος, αν σ' αγαπούν ακόμη, αν έχης θερμήν την καρδιάν, διώξε τον τόν όχληρόν θλιμμένον επισκέπτην. Αν όμως αισθάνεσαι έρημίαν γύρω σου και όρμα εις τά μαλλιά σου ό παγερός άνεμος της έγκαταλείψεως, ζέστανε έστω και δι' όλίγας στιγμάς τόν έκούσιον έξόριστον που θα τρέμη έξω από την θύραν σου. Από τό σώμα του θ' αναδοθη ή αναλαμπή, την όποιαν βλέπουν οι νεκροθάπται την νύκτα επάνω από τά πτώματα.

— Κύτταζε όμως τί σοθ έλεγα πριν. Να ό ήλιος ό όποιος έπέρασε από τά σύννεφα και πυρπολεί την κορυφήν του βουνοϋ. Ιδέ τον καλά τόν ήλιον της έλπίδος, που θα διώξη τά φαντάσματα από την καρδιάν σου.

— Τόν είδα. Ας τοποθετήσωμεν επάνω εις την πυράν που μάς έτοίμασεν ό μέγας θυσιαστής τό φορειον του νεκρού μας έρωτος. Αγάπη όπως ή ιδική μας δέν έπρεπε ν' αποθάνη άδοξος επάνω εις μίαν κοινήν κλίνην. Έχρειάζετο μίαν μεγάλην πυράν, την πυράν που περιέβαλε τό σώμα του Μεγάλου κατακτητοϋ. Μόνος του μάς υποδεικνύει πώς θέλει να τόν κηδεύσωμεν. Ας έκτελέσωμεν εύλαβώς την διαθήκην... Φέρε την μεγάλην τεφροδόχον να ρίψωμεν μέσα την κόνιν του!...

ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΡΑΛΛΗΣ

Προτιθέμενοι να εξετάσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν σαφέστερον τὰς χαρακτηριστικώτερας καλλιτεχνικὰς φυσιογνωμίας τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, καὶ νὰ δώσωμεν διὰ τῶν «Παναθηναίων» τρόπον τινὰ συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης τῆς σήμερον, χαράσσομεν τὰς γραμμὰς ταύτας φρονούντες ὅτι παραλλήλως πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἡ Ἑλληνικὴ καλλιτεχνία ἤρχισε νὰ ἐνσαρκουῖται καὶ πάλιν εἰς τὰ νεκρωμένα μέλη τοῦ Ἰνδάλματος τοῦ Πυγμαλίωνος.

Προτοῦ ὁμως ζητήσωμεν τὸν ἰδιάζοντα χαρακτήρα τῆς νέας Ἑλληνικῆς τέχνης διὰ τῶν ἐξοχωτέρων ἀντιπροσώπων αὐτῆς, δὲν εἶνε πάντῃ ἀνωφελὲς ἀν ἐπισκοπήσωμεν ὅπωςδὴποτε τὴν ἐν τῇ ξένη αἰσθητικῇ ζωῇ, ἥτις ἀπὸ τοσούτων αἰώνων καρποῦται τὸ πνεῦμα τὸ ἑλληνικὸν τῆς τέχνης. Ἀνατρέχοντες πᾶσας τὰς ἐποχὰς, καθ' ἃς ἡ τέχνη ἠκμαίε διὰ τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἀναπαριστώσα τὰ μᾶλλον ἐξέχοντα γεγονότα διὰ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σχήματος, καὶ ἐκδηλοῦσα τὸν νοητὸν τῆς αἰσθήσεως κόσμον διὰ τῶν ἀντιθέσεων τῆς πραγματικότητος, παρατηροῦμεν ὅτι δύο θετικοὶ νόμοι εἰργάζοντο πρὸς παραγωγὴν τοῦ τεχνουργήματος: ἅφ' ἑνὸς μὲν ἡ αἰσθητικὴ ἀλήθεια, ἥτις εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέρμα πάσης τέχνης, καὶ ἅφ' ἑτέρου ἡ φυσικὴ ἀλήθεια, ἥτις εἶνε τὸ μέσον δι' οὗ ἐκδηλοῦται τὸ αἰσθητικὸν ἀληθές.

Ἡ Φύσις ὑπῆρξε πάντοτε καλὴ διδάσκαλος

εἰς τοὺς ἐννοοῦντας τὰς καλλονας αὐτῆς, ἀλλὰ συγχρόνως οἰοεὶ ἀπέκρυπτε ταύτας ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀμορφῶτων διανοιῶν, ὡσάντις τὰ ἐλατήρια τῆς δημιουργίας κακῶς λειτουργοῦντα ἐξελάμβανον τὸ ὑπάρχον ἀντὶ τῆς φύσεως. Οἱ νόμοι ἀνέστρέφοντο, καὶ οἱ μὲν ἐπίστευον ὅτι φύσις ἐν τῇ τέχνῃ εἶνε πᾶν τὸ ὄρατόν ἐν τῷ σύμπαντι, οἱ δὲ μεταφυσικῶς ἐρμηνεύοντες ἤθελον τὴν φύσιν θεραπευτικῶς τῆς ιδέας καὶ παρεμόρφουν ταύτην, ἵνα διαγωνίσωσιν ἀμόρφως τὴν νομιζομένην ἔμπνευσίν των. Ἡ παραίσθησις αὕτη γίνεται ἐπι καταφανέστερα ὡσάντις, ἐξετάζοντες τὰ ἐν τοῖς Μουσειαῖς ἔργα τῶν διαφόρων ἐποχῶν, παρατηροῦμεν τὴν ἐξέλιξιν ὅτε μὲν ὑπὸ τὴν λελογισμένην αἰσθητικὴν ἀνάπτυσιν, ἐξ ἧς προκύπτει ἡ ἀκμὴ, ὅτε δὲ ὑπὸ τὴν μιμητικὴν ἀναπάστασιν γνωστῶν κανόνων καὶ ρυθμῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἡ παρακμὴ, διεκδικουσα τὴν δάφνην πρὸς τὰ δημιουργήματα τῆς ἐμπνεύσεως ἦτοι τῆς αἰσθητικῆς ἀληθείας. Παρατηροῦμεν δὲ μετ' ἐκπλήξεως ὅτι παρ' ὅλην τὴν φωταυγίαν τῶν αἰώνων ἐξέλιξιν, ἡ τέχνη παρέμεινε στεῖρα ἰδέα εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη, εἰς ἐκεῖνας τὰς ἐποχὰς ὅπου ἡ παραίσθησις ἢ ἡ ἀδιαφορία ἐχαλάρονε τὰ εἰλικρινῆ αἰσθητικὰ παντὸς καλλιτέχνη.

Εἶνε πολὺ περίεργος ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον τὸ πολὺ κοινὸν αἰσθάνεται τὰ καλλιτεχνήματα ἐν ἐποχῇ καταπτώσεως. Ἐνῶ ἅφ' ἑνὸς ἀδιαφορεῖ καὶ ἀπομονοῦται ἐν τῇ χαϊώδει ἐρημίᾳ ἀτελευτήτου βιοπάλης, ζητεῖ νὰ διδῆ καὶ γνωρίσῃ

διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς τὴν ἐσωτέραν ζωὴν ἀγνωστού αὐτῷ καλλιτεχνικῆς φύσεως, λησμονεῖ ὅτι δὲν ἔχει τοιοῦτους ὀφθαλμοὺς καὶ ποθεῖ καὶ αἰσθάνεται ἐκεῖ ὅπου οὐδεὶς πόθος, οὐδεμία αἰσθησις ὑπάρχει. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὰ ἔθνη ὅπου ἡ αἰσθητικὴ ψυχὴ ἀντικατέστη διὰ τῶν πολλαπλῶν σπουδῶν ἀκαδημικῶν καὶ πανεπιστημίων, σοφιστικῶν καὶ πολλακῶν σχολαστικῶν κρίσεων ἀτεπαγγέλτων αἰσθητικῶν, τῶν καθ' ἑκάστην ἀναφαινομένων αἰρέσεων καὶ τῶν διὰ τῶν ἐφημερίδων διαδιδόμενων παντοίων αἰσθητικῶν ἰδεῶν, ἐγεννήθη παράδοξόν τι αἰσθητικὸν σύστημα ὅπερ ὄχι μόνον ὀδηγεῖ τὴν τέχνην εἰς κατάπτωσιν ἀλλὰ καὶ ἐκμυζᾷ πᾶσαν ζωτικὴν ἀντίληψιν τῶν δυστυχῶν καλλιτεχνῶν. Σήμερον ἀκόμη τὸ πολὺ κοινὸν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας καὶ εὐχαριστεῖται περισσότερον μὲ τὰ γελοιογραφημένα περιοδικὰ ἀπὸ κάθε καλλιτεχνικῆν ἔκθεσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται μόνον τὰ ποταπώτερα ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίζει τὰς σελίδας τοῦ ἡμερολογίου του. Ἄλλ' ἡ ἐξωτερικὴ ὑφὴ τῶν πραγμάτων ἀντιτίθεται πάντοτε πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ ἔθνη ὡς καὶ τὰ άτομα ἐπὶ μακρὸν τυφλοῦνται μὴ δυνάμενα ν' ἀναγάγωσιν εἰς ἔργα τέχνης τὴν αἰσθητικὴν ζωὴν, ἥτις διέπει τὰς περιπετείας ὀδυνηροῦ βίου, συνέπεια δὲ τούτου εἶνε καὶ αἱ συνθήκαι τῆς συγχρόνου παραγωγῆς, αἵτινες, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, εἶνε ἥκιστα καλλιτεχνικαί. Αἱ παντοειδεῖς μάλιστα σχολαί, αἵτινες περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος τούτου προβάλλουσι τὴν αἰρετικότητά των, ὅπως ὀδηγήσωσιν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸν ἰδεώδη παράδεισον τοῦ καλοῦ, γίνονται πρόξενοι μᾶλλον συγχύσεως ἢ ἐλπίδος καὶ παραγορίας. Οὐδ' ἀνεκτὸν εἶνε τοῖς πᾶσιν, ἰδίᾳ δὲ τοῖς Ἑλλησι, νὰ παρακολουθῶσιν ὡς φοβισμένα παιδιὰ τὰ φληναφήματα ταῦτα τῆς τέχνης, ἀτινα παρήχθησαν ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τοιοῦτου αἰσθητικοῦ καθεστῶτος, λαβόντα τὸ πρόσχημα τῶν αἰρετικῶν σχολῶν. Ἐτι δὲ κωμικώτερον εἶνε νὰ τρεφώμεθα μὲ τὰς δοξασίας τοῦ παρελθόντος καὶ ν' ἀναγάγωμεν εἰς σχολὰς τεχνουργήματα, ἀτινα παρήχθησαν ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ φόβου τῆς σημερινῆς βιοπάλης· καὶ ναὶ μὲν εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς εἰδήμονας ὅτι ἔργα τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου φέρουν πάντα τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν τοῦ χαρακτῆρός του, τὴν αὐτὴν σφραγίδα τῆς τεχνοτροπίας του, ἀλλ' εἶνε ἐπίσης βέβαιον ὅτι ἅφ' ἧς ἐποχῆς ἡ ἀνθρωπότης ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἀπὸ τῆς τέχνης, εἶνε ἀδύνατον νὰ συμπηχθῇ σχολὴ καὶ νὰ εἰκο-

νίσῃ σταθερὰ συναισθήματα, νὰ ζωγραφίσῃ τὴν σπαργῶσαν ζωὴν, τὸν πλοῦτον καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν πέριξ αὐτῆς κόσμον.

Ὁ καλλιτέχνης ἰδίως τῆς σήμερον, ζῶν ἐν τῇ μονώσει εἰς ἣν τὸν κατεδίκασεν ἡ ἀπάθεια τοῦ θετικισμοῦ, δὲν δύναται νὰ συμπήξῃ μόνιμον ἐργαστήριον, καὶ ἡ ἀφεστηκυῖα τῶν αἰσθημάτων του ἡχώ μόνον κατορθοῖ νὰ εἰσπηδῆσῃ ἐπὶ τῆς ὀθόνης καὶ τοῦ μαρμάρου κακόζηλος καὶ παραμεροφωμένη. Ὅπου δὲ σοφιστὴς εἶτε ἐπιτήδειος ἐκμεταλλεὺς τῶν περιστάσεων ἐξαγγέλλει τὰ περὶ μελλούσης ζωῆς σοφίσματα· ἐκεῖ τὸ πλήθος τρέχει ὅπως ἀπολαύσῃ λήρους, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ αὐτῆ ἡ σκοτισμένη αἰσθητικὴ, ἥτις διέπει σήμερον τὰ πάντα. Ἐλάχιστοι εἶνε οἱ καλλιτέχνη, οἵτινες ἐμμένουσιν εἰς τὰς σταθερὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευθέρου αἰσθητικοῦ σκεπτικισμοῦ· διὰ τοῦτο πῶς εἶνε δυνατόν ὑπὸ τοιοῦτον ὀρίζοντα νὰ παραχθῶσι καλλιτεχνήματα ἀντάξια τοῦ προορισμοῦ τῆς τέχνης, ἥτις σκοπὸν ἔχει πρὸ παντὸς τὴν διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ σχήματος ἀνύψωσιν καὶ ἐξευγένισιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου;

Ἐν τῇ ἐνδόξῃ Ἑλληνικῇ ἐποχῇ, καθ' ἣν ἔζησαν οἱ περιφανέστεροι τῶν καλλιτεχνῶν, οὗς εἶδε ποτε ὁ κόσμος, τὰ πλήθη ἐνεθουσίαν πρὸ τῶν ἀπείρων ἔργων τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυίας· ἀρκεῖ τις νὰναλογοῖσθῃ ὅτι μόνον ἐν Ἀττικῇ ὑπῆρχον πλείονες τῶν δέκα χιλιάδων καλλιτεχνῶν, ἐργαζόμενοι πάντες μὲ τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν, μέχρις ὅτου ἐξεῦρον τὸν ἀπόλυτον τοῦ ὠραίου τύπον, ὅστις παρέμεινε ὡς ἡ τελευταία φάσις τοῦ καθόλου γλυπτικοῦ σχήματος τῆς τέχνης.

Ἄλλὰ καὶ ἡ κολοσσαία ἐργασία τοσούτων αἰώνων μέχρι τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν ἡμερῶν μας, μᾶς δίδει πλείστα παραδείγματα ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν τεχνῶν· ὅπου δὲ καὶ σήμερον καλλιτεχνικαί τινες μονάδες, αἵτινες δι' ἀφειδουῦς ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῆς πολιτείας καὶ ἐνίων μορφωμένων ἀνδρῶν παρήγγαγον τι ἀντάξιον τῆς τέχνης, ἐκεῖ βλέπομεν ὅτι ἡ ἐξέλιξις εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸ περιβάλλον.

Παραλληλιζομένη ἡ αἰσθητικὴ αὕτη φορὰ τῆς σημερινῆς τέχνης πρὸς τὴν τέχνην τῆς χθὲς μόνον ἐλευθερωθείσης πατρίδος μας, μᾶς πείθει περὶ τῆς ἐκτάκτου ἀντιλήψεως ἐν ταῖς τέχναις καὶ τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνος. Τὰ δὲ ἔργα τοσούτων καλλιτεχνῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρις ἡμῶν, ἀτινα πρόκεινται ἐλεύθερα πρὸς μελέτην καὶ σπουδὴν τῶν λόγων τῆς δημιουργίας των, μᾶς διδάσκουσιν ὅτι ἡ τέχνη τῶν

ΤΑ ΑΓΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ * ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΡΑΛΛΗ

Ἑλλήνων, καίτοι περιβληθείσα τὸν ἀσκητικὸν πέπλον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐδημιούργει ὅμως νέον ρυθμὸν παρὰ τὰς ὑψηλὰς πύλας τοῦ Βυζαντίου· καὶ ἡ Βυζαντινὴ ἀγιογραφία ὑπέδειξεν εἰς τὸν κατάπληκτον νεοπολιτισμὸν τοῦ Μεσαίωνος τὰς βάσεις νέας αἰσθητικῆς ἀπόψεως, δι' ἧς ὁ Cimabue καὶ ὁ Giotto ᾤδηγησαν τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ἀναγέννησιν διὰ τοῦ Beato Angelico, τοῦ Ραφαῆλ καὶ Μιχαηλαγγέλου.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἢ αἰσθητικῆ ζωῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους δὲν ἔπαυσε ν' ἀποδίδῃ θαυμασίως διὰ τῆς τέχνης, μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀπλότητα, πάντα τὰ συναισθήματα ἔθνος μεγαλόφρονος, ὅπερ ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τρομεροῦ κατακτητοῦ, καὶ ἰδοὺ ἡ δημῶδης νεοελληνικὴ ποίησις ἀντλοῦσα τὸ ὕλικόν αὐτῆς ἀπὸ τοὺς θύμους τῶν ποιητικῶν λόφων τῆς ἐξυμνεῖ τὰ παλληκάρια τῶσων ἡρωικῶν κατορθωμάτων.

Ἡ νέα ὅμως ζωὴ τῆς ἐλληνικῆς τέχνης ἀνεφάνη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διὰ τοῦ πελοποννησιοῦ ζωγράφου Παναγιώτου Δοξαρά, ὅστις, πλὴν τῶν λαμπροτάτων αὐτοῦ ἔργων, ἔγραψεν εἰς ἀπλὴν ἐλληνικὴν διάλεκτον καὶ ἐγχειρίδιον περὶ ζωγραφικῆς, παροτρύνων τοὺς νέους Ἕλληνας εἰς τὴν σπουδὴν τῆς θείας τέχνης τῶν προγόνων. Ἐντεῦθεν ὁ αἰσθητικῶς ἔρευνῶν τὴν καλλιτεχνικὴν ὑπόστασιν ἑνὸς ἔθνους παρατηρεῖ ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ τέχνη δὲν εἶνε ξένον τι καὶ ἄμορφον ἀντικείμενον, ἀλλ' ἰδέα ἐνσάρκωμένη εἰς τὰς καρδίας ὄλων, καὶ συνυπάρχει μὲ τὴν ὡραίαν ἀτμόσφαιράν της εἰς πᾶσαν ἐλληνικὴν γωνίαν. Ἀδιάφορον ἂν αἰ συμφοραὶ τῆς πατρίδος καὶ ἡ διὰ τῶν ἐπιτηθειῶν ἐκμετάλλευσις τῆς τέχνης παρημποδίσαι μέχρι τοῦδε τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῶν καλλιτεχνικῶν βλαστῶν τῆς νέας Ἑλλάδος. Πᾶς τις ὅμως δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ εἴτε μελετῶν τὴν καλαισθησίαν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, εἴτε ἀκούων τὰ δημῶδη ᾄσματα, ὅτι τὸ αἶσθημα παρ' ἡμῖν εἶνε καλλιτεχνικὴ κληρονομία λαοῦ γνωρίζοντος νὰ ἐκφράζῃ καὶ σήμερον ἔτι μύχιόν τινα πόθον εὐγενεστέρας ζωῆς.

Προσκυνητῆς τῆς τέχνης, ἡ ὁποία τοῦ ἐνέπνευσε τὰς ὡραιότερας σελίδας τοῦ ἔργου του, ὁ Θεόδωρος Ράλλης διήρχετο τῶν Ἀθηνῶν διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ Μετέωρα καὶ τὸν Ἄθωνα, τὰς Μονὰς καὶ τὰς κρύπτας τοῦ χριστιανικοῦ ἐλληνισμοῦ. Ἐγνωρίσαμεν τὸν συμπαθεῖ καλλιτέχνην μὲ τὸ μειδίωμα εἰς τὰ χεῖλη, μειδίωμα ἡμερίας

καὶ ἀγάπης πρὸς κάτι τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τοῦ κοινοῦ καὶ πλανᾶται εἰς σφαίρας παραδόξου γαλήνης, τὴν ὁποῖαν ἡ τέχνη χαρίζει εἰς τοὺς ὀλίγους μύστας της. Γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς παλαιᾶς οἰκογενείας τῶν Ράλλιδων, ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἀγγλίᾳ, προοριζόμενος διὰ τὰς μεγάλας ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ οἴκου Ράλλη καὶ Μαυρογιάννη, ἡ ἀκαταμάχητος ὁμῶς κλίσις του πρὸς τὴν ζωγραφικὴν τὸν ἔφερεν εἰς Παρισίους, ὅπου κατετάχθη εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν ὑπὸ τὸν διάσημον Gérôme. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1875 ἤρχισε τακτικῶς νὰ ἐκθέτῃ εἰς τὰς ἐτησίαις καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις τῆς Ἐταιρείας τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Λονδίνου μέχρι τοῦ 1882. Ἐκτοτε ὁ Θεόδωρος Ράλλης ἐβάδισε μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὸ 1890 ἐγένετο Hors Concours εἰς τὸ Salon τῶν Παρισίων, τὸ δὲ 1895 ὠνομάσθη Officier d'Académie καὶ τὸ 1900 ἐλάμβανε τὴν μεγαλειτέραν τιμὴν ἣτις ἐδόθη εἰς ξένον καλλιτέχνην τοῦ νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐλληνοδικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν παγκόσμιον Ἐκθεσὶν τῶν Παρισίων, τιμηθεὶς καὶ διὰ τοῦ παρασήμου τῶν Ἰπποτῶν τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς.

Τὸ ἔργον τοῦ περιφανοῦς Ἕλληνος καλλιτέχνου, ἐξεταζόμενον ἀπὸ τεχνικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἄμα ἀπόψεως, παρέχει ἡμῖν σταθερὰν πρὸς τὴν ἐλληνικὴν ἰδιοφυίαν πεποιθήσιν, καθόσον μετὰ τοῦ ὄντως μεγαλοφυοῦς ἔργου τοῦ Γύζη εἶναι μοναδικὸν δείγμα ἐλληνικῆς ἐμπνεύσεως καὶ τεχνοτροπίας. Οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνη διασώζουσι κάτι ἐκ τῆς παλαιᾶς ἀρμονίας τῶν προγόνων των, ἐνῶ ὁ ἔθνομός, πῆριξ τοῦ ὁποῖου στρέφονται τὰ πρῶτα τῆς φαντασίας πτερυγίσματα, εἶναι ἡ ἀφετηρία τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀναγεννωμένης ἐλληνικῆς τέχνης.

Ὁ Ράλλης διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ὑπαγάγῃ τὴν ἐλληνικὴν ἐμπνευσίν του εἰς τὸν ρυθμὸν ὄλων ἀτομικῆς ἐργασίας, ἠναγκάσθη νὰ ταξιδεύσῃ εἰς κάθε γωνίαν πού τὸν ᾤδηγει τὸ ἔνοστιχον διὰ νὰ μελετήσῃ τὸν ἰδιάζοντα χαρακτήρα φύσεως, ἣτις ἐπὶ μακρὸν ἔμενεν ἄγνωστος εἰς τὴν τέχνην. Ἡ ἀνατολικὴ φύσις, τὰ μοναστήρια τῶν ἐλληνικῶν παραδόσεων καὶ ἐν γένει ὁ θρησκευτικὸς βίος τῆς Ἀνατολῆς ἦτο τὸ καταφύγιον τῶν αἰσθητικῶν βλέψεων τοῦ καλλιτέχνου, καὶ ἡ Ἑλλάς ἐγένετο γνωστὴ ἐν Εὐρώπῃ διὰ σειρᾶς ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ καλλιτέχνης ἐμοίρασεν ἐξ ἰσοῦ τὴν ψυχὴν του μετὰ τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς, τῆς σχετιζομένης μὲ τὰ ἔθιμα τοῦ Ἕλληνος χωρικοῦ.

Σκίτσο Θεοδώρου Ράλλη.

Ἡ τεχνοτροπία τοῦ Ράλλη ἀνήκει εἰς τὴν σχολὴν τῶν Γάλλων ρωπογράφων, ξηρά, ἐπι-
 μελημένη καὶ κατὰ συνθήκην ἐκλεκτικὴ. Πολ-
 λάκις ἀπομακρύνεται τῆς φυσικῆς ἀληθείας,
 τείνουσα νὰ κατανοήσῃ τὰς ἐναρμονίσεις τοῦ
 φωτός, τὸ ὅποιον χάνεται ἐπὶ τῶν αἰθερίων ἔργων
 τῶν μᾶλλον διακεκριμένων Γάλλων ζωγράφων.
 Ὁ Ράλλης ὡς ὁ διδάσκαλός του Γερόμο εἶνε
 θετικὸς, οὐδέποτε ἐξέρχεται τῶν ἐνδειγμένων
 κανόνων μιᾶς αὐστηρᾶς τέχνης, καὶ ἐμμένει
 πολλάκις μέχρι κουραστικότητος εἰς τὴν ἐκτέλε-
 σιν· βασιίζεται ἐπὶ ὑγιῶν ἀρχῶν καὶ εὕρισκε
 ἀνεξαντλήτως θέματα, δι' ὧν ἐξωτερικεῖ τὸν
 κόσμον του. Ποῦ καὶ πού τὸ ἀμφίβολον μυστη-
 ριῶδες φῶς μικρᾶς κανδήλας καὶ τὸ κίτρισιμένον
 ἡμίφως τῶν κηρίων ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς θόλους
 παλαιῶν ἐκκλησιῶν, διὰ τὸν Ράλλη εἶνε πηγὴ
 ἁρμονίας ἀσυλλήπτου, ἡ ὁποία σβύνεται μέσα
 εἰς τὸ βάθος τῶν ποιητικῶν εἰκόνων του. Ὁ
 Ράλλης εἶνε ποιητὴς, διαθέτει τὴν ψυχὴν εἰς
 ἑκαστασιν καὶ ἐνίοτε μᾶς συγχινεῖ δι' ἔργων ὅπου
 τὸ ἄγνόν αἰσθητὰ ἀφίνει τὸν Ἕλληνα ν' ἀνα-
 γνωρίσῃ τὰ ἱερά ἤθη τῶν πατέρων του, τὰ
 ὁποῖα ἀκόμη διατηροῦνται διὰ τῶν αἰῶνων ὡς

τελευταῖα λείψανα εὐγενοῦς καταγωγῆς. Ἐκ τῶν
 ἔργων τοῦ Ράλλη τὰ μᾶλλον γνωστὰ εἶνε ἡ
 Χριστιανὴ Ἑστιάς, τὰ Βάγια, ὁ Ἐδλογημένος ἄρ-
 τος, ὁ Πυρετὸς ἐν Ἑλλάδι, ἡ Μεγάλῃ Παρασκευῇ,
 πάντα εἰλημμένα ἐκ τῶν ἐλληνικῶν ἐθίμων, διὰ
 τὰ ὁποῖα εἰς τόσους κόπους ὑπεβλήθη μελετήσας
 ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ἐλληνικὴν φύσιν.
 Ἐκτὸς ὅμως τούτων ἔγραψε πληθὺν σχεδια-
 σμάτων, σπουδῶν, ἐλαφρῶν ἔργων, ἀκαταπότη-
 τος ἐργάτης τῆς τέχνης, διὰ τῆς ὁποίας ἐτίμησε
 τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς τὰ ξένα καὶ τούτου
 ἕνεκα ἐτιμήθη διὰ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος
 ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ κατακό-
 ρυφον ὅμως τῆς αἰσθητικῆς ἀρχῆς, διὰ τῆς ὁποίας
 ὁ Ράλλης κατέχει περιφανῆ θέσιν εἰς τὴν σύγ-
 χρονον τέχνην, συνοψίζεται εἰς τὴν ἀναπαράστα-
 σιν θρησκευτικῶν ἐθίμων τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολι-
 κῆς ἐκκλησίας· πρὸ τοῦ Ράλλη οὐδεὶς καλλιτέ-
 χνης ἠσχολήθη μὲ τὰ τόσον ποιητικὰ θέματα τῆς
 ἐκκλησίας μας· ἀπόπειραι τινεὶ μεμονωμένων
 ἔργων περιηγητῶν καλλιτεχνῶν δὲν ἤρουν πρὸς
 συστηματικὴν ἐργασίαν καλλιτεχνημάτων λεπτοῦς
 αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως. Ὁ Ράλλης διὰ τῶν
 ταξιδιῶν του εἰς τὸ ἅγιον ὄρος καὶ τὰς διαφό-

ρους Ἑλληνικὰς μονὰς ἠντλήσεν ἀληθείας, τὰς
 ὁποίας ἐξεκόνισε μὲ αἰσθητὰ καὶ καλαισθησίαν
 ζηλευτήν. Τὸ Δεῖπνον καλογῆριον, ἡ Θρησκευτικὴ
 τελετὴ, τὰ Ἁγία Λείψανα, ὁ Εἰκονογράφος εἶνε
 ἔργα τιμῶντα τὴν σύγχρονον ἐλληνικὴν τέχνην,
 τῆς ὁποίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γύζη ἀναμφιβό-
 λως εἶνε εἰς τῶν περιφανεστέρων ἀντιπροσώπων.
 Ἐν τσοσούτῳ ὁ Ράλλης πολλάκις ἐκπίπτει
 τῆς ἐσωτερικῆς ἀληθείας τῶν ἐλληνικῶν χαρα-
 κτήρων καὶ ποιᾷ τις ἐπιτήδευσις φαίνεται εἰς
 τὰ ἔργα του. Τὴν ἐπιτήδευσιν ταύτην τοῦ ἐλλη-
 νικοῦ κόσμου εἰς μεγαλειότερον βαθμὸν ἀπαντᾷ
 τις εἰς τὰ φιλολογικὰ ἔργα τοῦ Ψυχάρη καὶ
 ἄλλων Ἑλλήνων ζώντων ἐν Παρισίοις ἢ ἀλλα-
 χοῦ, τῶν ὁποίων εὐλογος εἶνε ἡ πλάνη, ἀφοῦ
 μόνον ἰδανικῶς ἀπτονται τοῦ Ἑλληνισμοῦ.
 Εἰς τὸ Δεῖπνον καλογῆριον, τοῦ ὁποίου εἰκόνα
 παραθέτομεν, καταφανέστατα δεικνύται ἡ ψυχὴ
 τοῦ καλλιτέχνου. Ἡ σοφὴ σύνθεσις, ὁ γνή-
 σιος χαρακτηρισμὸς τῆς συνήθους ταύτης σκηνῆς

τῶν μοναστηρίων, οἱ τύποι οἱ ἀληθεῖς τῶν καλο-
 γήρων, ἡ γραφικότης τοῦ ὄλου μετὰ τῆς εἰς τὸ
 βάθος ἡμισβεσμένης τοιχογραφίας, τοῦ μυστι-
 κοῦ δεῖπνου ἀποδίδου καλλιτέχνημα ἄξιον τοῦ
 Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Τὸ δὲ αὐστηρὸν τοῦ σχε-
 δίου, μακρὰν τοῦ νὰ εἶνε δουλικόν, ἐκφράζει
 αἰσθητικῶς διὰ τῶν ἀπλῶν σχημάτων τὴν ἔμ-
 πνευσιν τοῦ τεχνίτου τοῦ γνωρίζοντος καλῶς τὴν
 ἁρμονίαν τῆς τέχνης του.
 Ὁ Ράλλης μετὰ δεξιότητος χειρίζεται καὶ
 τὸν κάλαμον γράφας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Rarin
 περὶ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἄθω σειράν κριτικῶν
 μελετῶν περὶ ζωγραφικῆς.
 Ἀρκετοὺς μῆνας τοῦ ἔτους διέρχεται ἐν Καίρῳ,
 ὅπου ἔχει λαμπρὸν ἐργαστήριον, συστήσας καὶ
 τὴν αὐτόθι καλλιτεχνικὴν Ἐκθεσιν. Ἐξωγράφει
 τὰς προσωπογραφίας τοῦ Κεδίβου καὶ τῶν πριγκί-
 πων τιμηθεὶς καὶ διὰ τοῦ παρασήμου Μεδζη-
 τιε διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς τέχνης προσπάθειάς του
 ἐν Αἰγύπτῳ.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ
 γλύπτης.

ΔΥΟ ΙΕΡΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ

Ἐπειδὴ ἐσχάτως πολλὸς λόγος ἔγενεν εἰς τὰς
 ἐφημερίδας περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῶν ἐν
 αὐτῷ ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν ἁγίων αὐτῶν θησαυ-
 ρισμάτων, ἐξ ἀφορημῆς τοῦ κατάπλου ἐκεῖ τῶν
 Ἑλληνικῶν θωρηκῶν, καλὸν εἶνε νὰ περιγράψω-
 μεν ἱστορικῶς τὰ δύο ἐν Ἄθωνι ἱερώτατα κει-
 μῆλια, τὰ σεπτότερα πάντων, αὐτὰ εἶνε ὁ Τιμὸς
 Σταυρὸς καὶ ἡ Ἁγία Ζώνη τῆς Θεοτόκου. Καὶ ὁ
 μὲν Τιμὸς Σταυρὸς εἶνε ἐσχηματισμένος ὄλος
 ἀπὸ Τιμίου Ἐύλου τριῶν περιῶν σπιθαμῶν
 τὸ μέγεθος καὶ τριῶν δακτύλων τὸ πάχος, δι-
 πλοῦς τὸ σχῆμα, ἦτοι πρὸς τὰ ἄνω, ὅπου συνή-
 θως τίθεται ὁ τίτλος τοῦ Ἐστανρωμένου, σχημα-
 τίζων ἕτερον Σταυρὸν. Εἶνε τὸ μέγιστον τῶν ἐν
 τῷ κόσμῳ τεμάχιον τοῦ Τιμίου Ἐύλου, ἐπισήμως
 βεβαιωμένον διὰ τοῦ χρυσοβοῦλλου τοῦ βασιλέως
 Ῥωμανοῦ τοῦ Ῥαγκαβέ, ὅστις ἐδώρησεν αὐτὸν εἰς
 τὴν μονὴν τοῦ Ξηροποιάμου, ἣν ἀνεκαίνισε τὸ
 δεύτερον, παρὰ τῆς βασιλείας Πουλχερίας κτι-
 σθεῖσαν πρῶτον, ὁ δσος Παῦλος, ὁ βασιλόπαις,
 ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ, εἰνονυχι-

σθεῖς καὶ μονάσας αὐτόθι. Ὁ Τιμὸς ὄλος Σταυ-
 ρὸς εἶνε ἱερώτατος προσέτι καὶ διότι φέρει καὶ
 μίαν ὀπὴν τῶν ἡλῶν τοῦ σταυρωθέντος Σωτῆ-
 ρος, ἔχων ἐπ' αὐτοῦ λοιπὸν αὐτὸ τὸ Λεσοτικὸν
 Αἵμα, ὅπερ ἔρρευσεν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.
 Τὸ πολυτιμώτατον τοῦτο κειμήλιον τῆς Ἐκκλησίας
 μας εἶνε πολυτελέστατον ἐν χρυσοῦ καθαροῦ ἐντε-
 τωγμένον παντέχνως, ὥστε νὰ φαίνεται ὄλος
 σχεδὸν τὸ Τιμιον Ἐύλον, ὅπερ εἶνε καφέχρουν,
 μελαγχρότερον κατὰ τι, ἄρρητον εὐωδίαν ἀπο-
 πνέον. Ἡ δὲ θήκη του, ἐν σχήματι βιβλίου δεδε-
 μένου, εἶνε ὅλη ἀργυρᾷ καὶ χρυσοπάστος, μὲ
 ἀφθόνοους πολυτίμους λίθους καὶ μαργαρίτας
 πεποικιλμένη καὶ ἄλλα πολλὰ τιμαλφῇ ἀφιερῶ-
 ματα τῶν κατὰ καιροὺς προσκυνητῶν. Ἡ ὀπὴ
 τοῦ ἡλῶν εἶνε καταφανῆς, κειμένη πρὸς τὸ ὑπο-
 πόδιον, κάτω.
 Διὰ τοὺς ἁγιασμοὺς καὶ τὰς ἐτησίους περιο-
 δείας εἰς Μακεδονίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὑπάρχει ἕτε-
 ρος ἀπὸ Τιμιον Ἐύλον ὡσαύτως Σταυρὸς, μικρό-
 τερος ὅμως. Αὐτὸς δ' ὁ μέγας, οὐδέποτε ἐξέρχε-

ται από της Μονής, εύλαβώς περιεπόμενος υπό των μοναχών, εις τὰ ἄδυτα τοῦ ἁγίου Βήματος ἀποκείμενος ὑπὸ τὴν εύλαβῆ ἐπιστάσιαν τοῦ Σκευοφύλακος. Μόνον δὲ εἰς δύο περιστάσεις ἐξῆλθε τῆς Μονῆς, ὡς μνημονεύεται, ὁ Τιμος οὗτος Σταυρός, ὁ Μέγας. Πρῶτον τὸ ἔτος 1763, ὅτε ἐξῆλθεν ὁ Καισάριος Δαπόντις εἰς τὰς Ἡγεμονίας, χάριν εἰσοφορῶν τῆς ἀνακλινοθείσης καὶ ἀνακλινοθείσης σχεδὸν Μονῆς, ὡς φαίνεται τοῦτο ἐκ τῆς σωζομένης ἐπιγραφῆς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου καὶ χρυσοστολιστοῦ υπερθύρου τῶν Βασιλικῶν πυλῶν τοῦ Καθολικοῦ, γεγραμμένης διὰ στίχων αὐτοῦ τοῦ Δαπόντι, ἀπαριθμοῦντος ἐκεῖ ἄλλοτῶς καὶ ἀφελῶς τοὺς διαφόρους τῆς Μονῆς κίτορας καὶ λέγοντος ὅτι «ἐκτίσθη ὁ ναός».

Τέταρτον πάλιν παρ' αὐτῶν (τῶν πατέρων) συνάξει Καισαρίων ἐκ διαφόρων τόπων γῆς, συνάξει τοῦ Κυρίου συνοδοιπόρου ἔχοντος τὸ Τιμον τὸ Σύλον τὸ ἱερὸν ἀνάθημα τοῦ Ῥωμανοῦ, ὡς ἔειπεν...

Συνήθροισε δὲ τότε ὁ Καισάριος ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκείνην περιουσίαν περὶ τὸ ἐν ἑκατομύριον χρυσίων, δι' ὧν ἀνεκτίσθη ἡ Μονὴ καὶ ὁ ναὸς αὐτῆς πάγκαλος καὶ μέγας.

Δευτέραν δὲ φοράν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Μονῆς ὁ Τιμος Σταυρός ὁ μέγας, τὸν καιρὸν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅτε, κατὰ τὴν προφορικὴν ἀφήγησιν γηραιοῦ μοναχοῦ, γενομένην πρὸς ἐμέ, κατὰ τὴν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος προσκύνησίν μου, ἐλθὼν ἐκ Σεργῶν ὁ λεγόμενος «Ἀρχοντας» ἐπανεστάτησε τὸ Ὄρος. Τότε δὲ οἱ Πατέρες, λαβόντες τὰ τίμα σκευῆ, ἔφυγον πρὸς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους. Οἱ δὲ τοῦ Σηροποτάμου Προηγούμενοι, λαβόντες τὸν Τιμον Σταυρὸν, κατέφυγον εἰς τὴν νῆσον Σκόπελον, ὅπου ἡ Μονὴ αὐτῆ εἶχε Μετόχιον. Τοῦτο μαθὼν ὁ ναύαρχος Μιαούλης, κατέπλευσε μετὰ τοῦ στόλου ἐκεῖ καὶ προσεκάλεσε τὴν συνοδείαν τῶν μοναχῶν νὰ ψάλλωσιν ἁγιασμὸν μετὰ τοῦ Τιμοῦ Σύλου εἰς τὴν ναυαρχίδα. Ἀφοῦ δ' ἐψάλη ὁ ἁγιασμός, ὁ ναύαρχος δὲν ἄφινε πλέον τοὺς μοναχοὺς νὰ παραλάβωσι τὸν Τιμον Σταυρὸν. Οἱ κάτοικοι τότε τῆς νήσου, θεωρηθέντες, ἠτοιμάζοντο διὰ τῆς βίας νὰ ἐκβάλωσιν ἔξω καὶ λάβωσι τὸ Τιμον Σύλον, παρακινούμενοι εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν ἐξοργισθέντων μοναχῶν. Ἄλλ' ὁ Σταυρὸς δὲν ἐξῆλθε πλέον ἀπὸ τὴν ναυαρχίδα. Κατὰ τινὰ δὲ πολιορκίαν, διῆλθεν αὐτῆ διὰ μέσου τῶν ἐχθρικών οφραῶν, χωρὶς νὰ πάθῃ καμίαν βλάβην, ὠχυρωμένη ὡς ἦτο μετὰ τὸ Τιμον Σύλον. Κατόπιν ἐφυλάχθη ὁ Τιμος οὗτος Σταυρὸς, μεινεχθεὶς εἰς Ὑδραν, ὅπου καὶ ἄλλα κειμήλια κατετέθησαν. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως, περὶ τὸ 1827, ἐπὶ Κυβερνήτου, ἀνεκομίσθη πάλιν ὁ Τιμος οὗτος Σταυρὸς εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σηροποτάμου, ὅπου ὑπάρχει νῦν, προσκυνούμενος ὑπὸ τῶν πιστῶν, ὡς τὸ πολυτιμότερον τῶν κειμηλίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Καὶ ἦτο ὠρισμένον, ὡς φαίνεται, ἀνωθεν, ἐν τῇ περιφορᾷ τῶν ἐπιαντῶν, τὰς ἡμέρας αὐτάς, ὅπου κατέπλευσεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἄθωνος ὁ ἑλληνικὸς στόλος, νὰ ἀγιάσῃ πάλιν τὸ Τιμον αὐτὸ Σύλον τὴν ναυαρχίδα τὴν ἑλληνικὴν, οὐχὶ μαχομένην καὶ ἀγωνιζομένην πλέον, ἀλλ' εἰρηρικῶς περιήγουσαν ἐκεῖ τὴν σημαίαν τῆς Νέας Ἑλλάδος, ἥτις ἠδυνήθη νὰ διασώσῃ ἀπὸ πάσης ἱεροσυλίας καὶ βλάβης αὐτὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῶν κινδύνων καὶ καταστροφῶν.

Ἡ δὲ Ἁγία Ζώνη τῆς Θεοτόκου ἀπόκειται ἐν τῷ πλουσιωτάτῳ σκευοφυλακίῳ τῆς Ἱερᾶς καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου.

Τὸ ἱερώτατον τοῦτο κειμήλιον, διακεκμημένον εἰς δύο τεμάχια, εἶνε τεθειμένον εἰς δύο ἀργυρᾷ κιβώτια ἰσοκίτης τέχνης, ὧν τὸ ἐν μένει πάντοτε ἐν τῇ Μονῇ, τὸ δ' ἄλλο ἐξέρχεται ἐν συνοδείᾳ ἱερῶν καὶ μοναχῶν εἰς περιουσίαν, ζητούμενον, δι' ἁγιασμούς, ὡς συνήθως ἀπέρχεται εἰς Μακεδονίαν καὶ Κρήτην καὶ λοιπὰς θεοσώστους τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπαρχίας. Ἐνθουμῶνται δὲ οἱ ἐπιζῶντες, μετὰ πόσης τιμῆς, αὐτὴ ἡ Τουρκικὴ Ἐξουσία ἐδέχθη τὴν Ἁγίαν Ζώνην εἰς Κωνσταντινούπολιν, ζητηθεῖσαν, κατὰ τινὰ μεγάλην λοιμικὴν ἐπιδημίαν τῶν τελευταίων χρόνων ὅτε, αὐτοὶ οἱ ὀθωμανοὶ πασάδες, κατὰ πληττοὺς ἀπὸ τῶν γινόμενων θανάτων, ἐκάλουν εἰς τὰ πλοῦσιά των κονάκια τὸ ἄχραντον κειμήλιον δι' ἁγιασμούς, βαρύντιμα προσφέροντες δῶρα.

Τὸ δ' ἕτερον τεμάχιον τῆς Τιμίας Ζώνης, ὅπερ ἠξιώθημεν νὰ προσκυνήσωμεν ἐν τῇ Μονῇ, ἀπόκειται ἐντὸς πολυτελεστάτου ἀργυροῦ κιβωτίου, ὅλον ἀφανὲς ἀπὸ τῶν ἀδαμάντιων καὶ μαργαριτῶν καὶ ἄλλων τιμαλφῶν ἀναθημάτων, πλὴν δύο σπιθαμῶν σχεδὸν αὐτοῦ, ὅπερ φαίνεται κεντητὸν καὶ χρυσοῦφαντον, μετὰ χρυσοῦς σειρᾶς πεποικιλμένον.

Τρυφερώτατον εἶνε τὸ δῆγμα, τὸ πῶς δύο βυζαντινοὶ μεγαστάνες, ἐπὶ Ἀρκαδίῳ, διὰ δόλου κατέσφραξαν ἢ ἀποκαμίωσιν τὸν θησαυρὸν τοῦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐφυλάσσετο ἐν τῷ οἴκῳ τινὸς παρθένου μετὰ τῆς Τιμίας Ἐσθῆτος τῆς Παναγίας, μείναντες νὰ ἀγρυπνήσωσι τάχα ἐν τῷ δωματίῳ τῷ ἱερῷ, ὅπουθεν λαβόντες τὸ κιβώτιον ἀπήλθον, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφρόντισαν ἢ ἀφῆσαν ἐκεῖ ἕτερον

κιβώτιον, ὅπερ κατεσκεύασαν ὅμοιον τοῦ πρώτου. Τότε κατετέθη ἐν λαμπρᾷ θήκῃ, ὀνομασθείσῃ Σορῶν, ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου, ἐν ταῖς Χαλκοκρατείαις, καὶ ἡ κατάθεσις αὐτῆ τῆς τιμίας Σοροῦ ἀποτελεῖ ἰδίαν ἑορτήν, ἑορτιαζομένην τὴν 31 Αὐγούστιον. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο τῆς καταθέσεως τῆς ἁγίας Σοροῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου, ἐν τοῖς Χαλκοκρατείαις περιγράφεται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων Μιχαὴλ Συγκέλου, Γερμανοῦ Πατριάρχου καὶ Εὐθυμίου Ζυγαδηνοῦ. Μετὰ παρέλευσιν δὲ αἰῶνων τεσσαρῶν Ἀέων ὁ σοφὸς καὶ βασιλεὺς διέταξε ἢ ἀνοίξωσι τὸ ἱερὸν κιβώτιον, διὰ τὴν πάσχουσαν σύζυγον αὐτοῦ καὶ βασίλισσαν Ζωὴν, ἢ εὐρέθη ἔνδον ἡ Τιμία Ζώνη, ἀκτινοβολοῦσα ὡς θεοῦφαντος. Εἶχε δὲ καὶ σφραγίδα χρυσοῦ ἐντὸς τὸ κιβώτιον καὶ ἐπόμνημα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀρκαδίου ἐσφραγισμένον.

Ἡ Τιμία Ζώνη τῆς Θεοτόκου ἦτο τριχίτη, ἀλλ' ἡ βασίλισσα Πουλχερία ἐξ εύλαβείας καὶ ἀγάπης διεπέρασε χρυσοῦς σειρᾶς εἰς αὐτὴν καὶ οὕτω σήμερον φαίνεται ὡς χρυσοῦφαντος. Καθὰ δὲ ἡμεῖοι ὁ ἱστορικώτατος Νικηδόμμος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ πολέμιος οὗτος θησαυρὸς ἐσυλήθη ποτὲ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἢ ἔμεινε παρ' αὐτοῖς. Κατὰ δὲ τὸ 1101 ἀπὸ Χριστοῦ, Λάζαρος ὁ Κνιέζης τῆς Σερβίας ἀφίερωσε τὸν θησαυρὸν αὐτὸν εἰς τὴν Ἱερὰν καὶ Βασιλικὴν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου. Ἐν τῷ βασιλικῷ Σταυρῷ τῷ ἀπὸ τιμοῦ ἐξύλου, ὅστις ἦτο μετὰ τῆς Ἁγίας Ζώνης ἐν τῇ ἀλωθείᾳ Σορῶν, ἀναγινώσκονται, ἐν τῷ ὀπισθίῳ μέρει, εἰς σερβικὴν γλῶσσαν ταῦτα: «Λάζαρος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ Κνιέζης Σερβίας καὶ βασιλεὺς Γραικίας ἀνατίθημι τὸ κραταῖον ὄπλον σὺν τῇ Ἀχράντῳ Ζώνῃ τῆς Παναγίας μου τῇ Μονῇ τοῦ Βατοπεδίου, τῆς βασιλείας μου 1101».

A. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ

⊕ Α Ι Σ

Μυθιστόρημα ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ.— Μετάφρασις Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ.

B'

Ο ΠΑΠΥΡΟΣ

Ἡ Θαῖς ἐγεννήθη ὑπὸ γονέων ἐλευθέρων ἀλλὰ πτωχῶν, πρεσβεύοντων τὴν εἰδωλολατρείαν. Ὅταν ἦτο παιδίον, ὁ πατὴρ τῆς εἶχε μικρὸν οἰνοπωλεῖον πλησίον τῆς πύλης τῆς Σελήνης. Τὸ οἰνοπωλεῖον αὐτὸ ἐσυχνάζετο ἀπὸ ναύτας. Πολλὰ ἀναμνήσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔμειναν ζωηραὶ εἰς τὴν μνήμην τῆς, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ἀκόμη τὸν πατέρα τῆς καθήμενον πλησίον τῆς ἐστίας, μετὰ ἐσταυρωμένους τοὺς πόδας, ὑψηλόν, ἐπίφοβον καὶ ἤρεμον, ὡς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους Φαραῶ, τοὺς ὁποίους ἔμεινον εἰς τὰς ὁδοὺς οἱ τυφλοὶ ραψωδοί. Καὶ ἐνεθυμείτο ὡσαύτως τὴν ἰσχνὴν καὶ περιλυπὸν μητέρα τῆς πλανωμένην ὡς λιμώττουσαν γαλῆν ἐν τῇ οἰκίᾳ,

τὴν ὅποιαν ἐπλημμύριζε μετὰ τὰς ἐκρήξεις τῆς ὀξείας τῆς φωνῆς καὶ τὰς λάμψεις τῶν φωσφορίζοντων ὀφθαλμῶν τῆς.

Εἰς τὴν συνοικίαν διηγοῦντο ὅτι ἦτο μάγισσα καὶ ὅτι μεταμορφωμένη τὴν νύκτα εἰς γλαῦκα ἐπέτα εἰς συνάντησιν τῶν ἐραστῶν. Ἄλλ' ἐψεύδοντο, διότι ἡ Θαῖς κατασκοπεύσασα τὴν μητέρα τῆς ἐγνώριζε κελῶς ὅτι δὲν ἦτο μάγισσα, ἀλλ' ὅτι πάσχουσα ἀπὸ φιλαργυρίας διήρχετο τὴν νύκτα τῆς μετροῦσα τὰ κέρδη τῆς ἡμέρας. Ὁ ἀδιάφορος αὐτὸς πατὴρ καὶ ἡ ἀπληστος μήτηρ τῆς ἐγκατέλιπον τὴν φροντίδα νὰ εὐρίσκῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ὅπως καὶ τὰ ζῶα τῆς αὐλῆς των, διὰ τοῦτο δὲ εἶχε καταστῆ ἐπιδεξία εἰς τὸ νὰ ἀφαιρῇ ἕνα ἕνα τοὺς ὀβολοὺς ἀπὸ τὴν ζώνην τῶν μεθύσων ναυτῶν, διασπαράζουσα αὐτοὺς μετὰ ἀφελῆ

* Ἰδε σελ. 442 τόμ. Β'.

ξσματα και με αισχράς λέξεις, των οποίων ηγνοίε την σημασίαν. Και άφ' ου περιήρχετο τα γόνατα των θαμώνων εις την αίθουσαν εκείνην την πλημμυρισμένην από τας όσμάς των ζυμουμένων ποτών και των ρητινωδών ασκών, εξέφευγε με τας παρειάς έσπιλωμένας από ζύθον και κνιζομένας από τας τραχείας γενειάδας, σφιγγουσα εις την μικράν της χείρα τους όβολους και τρέχουσα όπως αγοράση πλακουάτας μελιτώδεις από γραίαν πωλήτριαν συνεσπειρωμένην όπισθεν των κανίστρων της υπό την πύλην της Σελήνης. Και καθημερινώς αι ίδιαι έπανελαμβάνοντο σκηναί και οι ναύται διηγούντο τους κινδύνους τους, όποιους διέτρεχον, όταν ο Έβρος έτάρασσε τὰ θαλάσσια φύκη, παίζοντας και ζητούντες με βλασφημίας τον καλλίτερον ζύθον της Κιλικίας.

Το παιδίον άφυπνίζετο σχεδόν εκάστην νύκτα από τας ξριδας των οίνοποτών. Τα όστρακα έρρίπτοντο άνωθεν των τραπεζών και διερρήγγυον τὰ μέτωπα εν μέσω μανιωδών ώρυγμών. Και κάποτε υπό την λάμπην των καπνίζουσών λυχνιών το κοράσιον έβλεπε να λάμπουν αι μάχαιραι και να ρέη το αίμα.

Τα παιδικά της έτη δέν εγνώρισαν την άνθρωπίνην αγαθότητα παρά μόνον ένεκεν του καλού Άχμέτ, ο όποιος την έκαμνεν έμπροσθέν του να ταπεινούται. Ήτο δούλος εκ Νούβιας, περισσότερο μαύρος και από την χύτραν άκόμη της όποιας εκαθάριζε σοβαρώς τους άφρους, καλός δε ως ύπνος άνονειρου νυκτός. Πολλάκις ελάμβανε την Θαίδα εις τὰ γόνατά του και της διηγείτο παλαιάς ιστορίας, εις τας όποιας παρήλαυον υπόγεια γέμοντα θησαυρών, κατασκευασθέντα από βασιλείς φιλαργύρους, οι όποιοι έθανάτωναν τους εργάτας και τους αρχιτέκτονας. Εις τας άφηγήσεις αυτάς άνεφέροντο επίσης επιτήδειοι κλέπται, οι όποιοι ένυμφεοντο θυγατέρας βασιλέων, και έταίραι, αι όποιαι άνήγειρον πυραμίδας. Ή μικρά Θαίς ηγάπα τον Άχμέτ ως πατέρα, μητέρα, τροφόν και κύνα. Προσεκολλάτο εις το κράσπεδον του δούλου και τον ήκολούθει εις τας οίναποθήκας τας πλήρεις άμφορέων και εις την αύλην όπου αι όρνιθες ισχναί, με το πτελωμα άνωρωμένον, όλαι όνυχες, ράμφη και πτερά, ίπταντο πρό της μαχαίρας του μαύρου μαγείρου. Την νύκτα κάποτε επί του χόρτου άντι να κοιμάται ο μαύρος κατεσκευάζε διά την Θαίδα μικρούς ύδρομύλους και πλοιάρια μικροσκοπικά με άναπεπταμένα τὰ ιστία των.

Ο κύριός του τον κακομετεχειρίζετο και το ώτίον του ήτο ξεσχισμένον και το σώμα του έπλημ-

μύρει ούλων, αλλά το πρόσωπόν του έφαινετο εύθυμον και ήρεμον, άν και κανεις δέν έφρόντιζε να μάθη πόθεν η καρδιά του ήντλει την παρηγορίαν και την γαλήνην. Ήτο άθώωτερος παιδίον, και ένω ήσχολείτο εις το επίπονον έργον του, έψαλλε με αδύνατον φωνήν ψαλμούς, οι όποιοι έπροξένουν φρικιάσεις και όνειρα εις την ψυχήν του παιδίου. Με τον σοβαρόν και εύθυμον συγχρόνως τόνον φωνής έψιθύριζε κάποτε :

— Τι είδες, ο Μαρία, πλησιάζουσα τον τάφον ;

— Είδα το σουδάριον και τὰ ίμάτια και τους άγγέλους φυλάττοντας τον τάφον. Και είδα την δόξαν του άναστάτος από των νεκρών.

Και η Θαίς τον ήρώτα :

— Διατί, πατέρα, ψάλλεις τους άγγέλους τους φυλάσσοντας τον τάφον ;

Και εκείνος απήντα :

— Ψάλλω, φώς μου, το ξσμα των άγγέλων, επειδή ο Κύριος ήμών Ήησους Χριστός άνήλθεν εις τους ουρανούς.

Ο Άχμέτ ήτο Χριστιανός. Είχε βαπτισθή και τον ώνόμαζον Θεόδωρον εις τας άγάπας των πιστών, όπου μετέβαινε κρυφίως την ώραν, κατά την όποιαν του επέτρεπον να κοιμάται.

Τον καιρόν εκείνον η εκκλησία ύφίστατο την ύφιστην δοκιμασίαν. Κατά διαταγήν του αυτοκράτορος αι εκκλησίαι είχαν κατεδαφισθή, είχαν καη τὰ ισρά βιβλία και είχαν τηχθή εις την πυράν τὰ άχραντα ποτήρια και τὰ κηροπήγια. Άποδυθέντες των αξιωμάτων των οι χριστιανοί άνέμενον τον θάνατον. Ο πανικός έβασίλευεν εις την κοινότητα της Άλεξανδρείας και αι φυλακαί έπλημμύρουον θυμάτων. Με τρόπον διηγούντο οι πιστοί ότι εν Συρία, Άραβία, Μεσοποταμία και Καππαδοκία αι μάστιγες, οι τροχοί, οι σιδηροί όνυχες, οι σταυροί και τὰ άγρια θηρία εξέσχίζον τους ποντίφικας και τας παρθένους. Τότε ακριβώς ο Άντώνιος, περίφημος ήδη διά τον άσκητισμόν και τὰ όράματά του, αρχηγός και προφήτης των πιστών της Αιγύπτου, ώρμησεν ως άετός από του ύψους του σκυθρωπού του βράχου εις την πόλιν της Άλεξανδρείας και πτερυγίζων από εκκλησίας εις εκκλησίαν άνεφέλε με την θέρμην του την καινότητα όλόκληρον. Αόρατος εις τους ειδωλολάτραις ο Άντώνιος, παρευρίσκετο εις όλας συγχρόνως τας συνελεύσεις των χριστιανών, έμφυσών παντού το πνεύμα της δυνάμεως και της σωφροσύνης, από το όποιον ένεπνέετο. Η καταδίωξις εξησχείτο με ιδιαιτέραν αυστηρότητα επί των δούλων και πολλοί εξ αυτών καταληφθέντες υπό τρόμου ήρνούντο την πίστιν των, ένω άλλοι πολυαριθμότεροι κατέφου-

γον εις την έρημον ελπίζοντας να ζήσουν εκεί εν άσκητισμώ η διαρπαγή.

Ο Άχμέτ έντοσούτω ώράτο πάντοτε εις τας συνελεύσεις, έπισκέπτετο τους φυλακισμένους, έθαπτε τους μάρτυρας και ώμολόγει εύφροσύνας την πίστιν του εις τον Ήησούν Χριστόν. Ο Μέγας Άντώνιος, βλέπων τον άληθή αυτον ζήλον, έσφιγγε τον μαύρον δούλον εις τας άγκάλας του πριν απέλθη, εις την έρημον και του έδωκε τον άσπασμόν της ειρήνης.

Όταν η Θαίς έγεινεν επτά έτών, ο Άχμέτ ήρχισε να της όμιλη περι Θεού.

— « Ο καλός Κύριος και Θεός μας, της έλεγεν, έξη εις τους ουρανούς ως Φαραώ υπό τας σκηνας του χαρμελιου και τὰ δένδρα των κήπων του. Ήτο μεταξύ των πρεσβυτέρων ο πρεσβύτερος και του κόσμου όλου ο γηραιότερος, είχε δε ως υιόν μονογενή τον πρίγκηπα Ήησούν, τον όποιον ηγάπα όλόψυχως, και όστις ήτο ώραιότερος των παρθένων και των άγγέλων. Και ο καλός Κύριος ειπεν εις τον πρίγκηπα Ήησούν :

— « Έγκατάλειψον τὰ χαρέμια μου και τὰ άνάκτορά μου και τους φοίνικας και τας κρήνας μου, και κατέβα εις την γην διά το καλόν των ανθρώπων. Θα είσαι όμοιος με μικρόν παιδίον και θα ζήσης πτωχός μεταξύ των πτωχών. Η όδύνη θα είναι ο καθημερινός σου άρτος και θα κλαύσης τόσον άφθόνως, ώστε τὰ δάκρυά σου θα σχηματίσουν ποταμούς, εις τους όποιους ο κουρασμένος δούλος θα λούεται εύφροσύνας. Ήπαγε νιέ μου.

« Ο πρίγκηψ Ήησους ύπήκουσεν εις τον καλόν Θεόν, και ήλθεν επί της γης εις τόπον καλούμενον Βηθλεέμ της Ιουδαίας. Περιεπάτει εις άγρους άνθισμένους από άνεμώνας και έλεγεν εις τους συντρόφους του :

— « Μακάριοι οι πεινώντες, ότι όδηγήσω αυτους εις την τράπεζαν του πατρός μου. Μακάριοι οι διψώντες, ότι δι' αυτους ανοιχθήσονται αι κρήναι του ουρανού. Μακάριοι οι κλαίοντες, ότι οι όφθαλμοί των σφογγισθήσονται διά τριχάπτων άραχνούφάντων.

« Οι πτωχοί τον ηγάπων και έπίστευον εις αυτον, άλλ' οι πλείστοι τον έμίσουν φοβούμενοι ότι ήθελεν άνυψώσει τους πτωχούς υπεράνω των. Η Κλεοπάτρα και ο Καίσαρ, ήσαν τον καιρόν εκείνον παντοδύναμοι επί της γης, και επειδή έμίσουν και οι δύο τον Ήησούν, διέταξαν τους δικαστάς και ιερείς να τον θανατώσουν. Οι πρίγκηπες της Συρίας, όπως ύπακούσωσιν εις την βασιλισσαν της Αιγύπτου, ήγειραν ένα σταυρόν επί τινος ύψηλού όρους και έθανάτωσαν επ' αυ-

του τον Ήησούν, αι γυναίκες όμως έπλυναν το σώμα και το ένεταφίασαν. Ο πρίγκηψ Ήησους διαρήςας τον λίθον του τάφου του, άνήλθε πάλιν προς τον καλόν Θεόν και πατέρα του.

« Εκτοτε οι άποθνήσκοντες εν τώ ώνόματί του πηγαίνουν εις τον ουρανόν.

« Ο καλός Θεός ανοίγει τας άγκάλας του και τους λέγει :

— « Καλώς ήλθατε οι αγαπώντες τον πρίγκηπα υιόν μου. Πάρτε ένα λουτρόν και έπειτα καθίσατε εις την τράπεζαν.

« Και άφ' ου λουσθούν, κάθονται εις την τράπεζαν και καθ' όλον το γεύμα βλέπουν χορούς όρχηστρίδων, και ακούουν βιψωδούς, των όποιων αι ιστορίαί δέν τελειώνουν ποτέ.

« Ο καλός κύριος τους φυλάσσει ως κόρην όφθαλμού, επειδή είναι ξένοι του, και διανέμει μεταξύ των τους τάπητας των σεραγίων του και τας ροιάς του κήπου του.

Ο Άχμέτ διηγήθη πολλάκις τὰ τοιαύτα και η Θαίς τοιουτοτρόπως έμνήθη εις την άληθειαν, θαυμάζουσα και λέγουσα :

— Θα ήθελον και εγώ να έτρωγον τας ροιάς του Κυρίου.

Ο Άχμέτ απήντα :

— Μόνον οι βαπτισθέντες εν Ήησού θα γευθούν τους καρπούς του ουρανού.

Η Θαίς έζήτησε το βάπτισμα. Τότε ο δούλος έννοών ότι το κοράσιον έπίστευεν εις τον Ήησούν απέφασσε να την μνήση βαθύτερον όπως βαπτισθή και εισέλθη εις τους κόλπους της εκκλησίας. Προσεκολλήθη συνεπώς εις αυτην ως εις πνευματικήν του θυγατέρα.

Το παιδίον εκδικαζόμενον από τους κακούς γονεις του και μη έχον κλίνην υπό την πατρικην στέγην έκοιμάτο εις μίαν γωνίαν του σταύλου μεταξύ των ζώων και εκεί ο Άχμέτ επήγαινε και την εύρισκε κρυφίως. Έπλησίαζεν ήρέμα την ψάθαν επί της όποιας το κοράσιον άνεπαύετο και εκάθητο επί των πτερνών του με έσταυραμένας τας κνήμας με εύθυνην τον κορμόν εν τή πατροπαράδωτῳ στάσει της φυλής του όλόκληρου. Το σώμα και το πρόσωπόν του με τὰ μαύρα ένδύματα έμενον βυθισμένα εις την σκιάν και μόνοι οι μεγάλοι λευκοί του όφθαλμοί έλαμπον άνταυγάζοντας ως άκτινες αύγής διά μέσου των χασματων της θύρας. Όμιλουν με λαρυγγώδη και ψαλμωδή φωνήν, της όποιας το έλαφρώς ύπερριον είχε την θλιβεράν γλυκύτητα των μελωδιών, τας όποιας ακούει κανεις τας έσπέρας εις τας όδους. Κάποτε η άναπνοή του η ήπιος μυκηθμός βοός συνοδεύει ως

χορός σκοτιῶν πνευμάτων τὴν φωνὴν τοῦ δούλου τοῦ ἀπαγγέλλοντος τὸ Εὐαγγέλιον. Οἱ λόγοι του ἐκυλίοντο ἐν εἰρήνῃ εἰς τὴν σκιάν, ἢ ὁποῖα ἐνεποτιζέτο ζήλου, χάριτος καὶ ἐλπίδος. Καὶ ἡ νεόφυτος μὲ τὴν χεῖρά της εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ἀχμέτ λιχνιζομένη ἀπὸ τοὺς μονοτόνους ἤχους καὶ διαβλύουσα ἀόριστους εἰκόνας ἐκοιμᾶτο ἤρεμος καὶ μειδιῶσα μεταξύ τῶν ἀρμονιῶν τῆς σκοτεινῆς νυκτός καὶ τῶν ἀγίων μυστηρίων, ὑπὸ τὸ βλέμμα ἀστέρος, ὅστις ἔτρεμε διὰ τῶν σανίδων τῆς φάτνης.

Ἡ μήστις διήρκεσεν ὀλόκληρον ἔτος μέχρι τῆς ἐποχῆς ὅπου οἱ χριστιανοὶ ἐορτάζουν τὸ Πάσχα. Μίαν νύκτα τῆς ἐνδόξου ἐβδομάδος ἡ Θαῖς, ἢ ὁποῖα ἤδη εἶχε κοιμηθῆ ἐπὶ τῆς ψάβας, ἠσθάνθη ἑαυτὴν ἀποφερομένην ὑπὸ τοῦ δούλου, τοῦ ὁποῖου τὸ βλέμμα ἔλαμπεν ἀπὸ νέον φῶς. Ἦτο ἐνδεδυμένος ἄχι τὸν ρακωδῆ χιτῶνά του κατὰ τὸ σῆμα, ἀλλὰ μέγαν λευκὸν μανδύαν, ὑπὸ τὸν ὅποιον ἐσφιξε τὸ παιδίον λέγων χαμηλοφώνως :

— Ἐλα ψυχὴ μου, ἔλα φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἔλα μικρὰ μου καρδιά, πηγαίνωμεν νὰ ἐνδύθῃς τὴν αἴγλην τοῦ βαπτίσματος.

Καὶ ἔφυγε σφίγγων τὸ παιδίον εἰς τὸ στῆθος του. Τρομαγμένη καὶ περιέργως ἡ Θαῖς μὲ τὴν κεφαλὴν ἔξω τοῦ μανδύου εἶχε κολλήσει τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ φίλου της, ὅστις ἔτρεχεν ἐν τῇ νυκτί. Διῆλθον διαφόρους μαύρους δρομίσκους, διέσχισαν τὴν ἔβραϊκὴν συνοικίαν καὶ ἔφθασαν εἰς ἓνα κοιμητήριον, ὅπου τὰ πτηνὰ ἐξέβαλλον τὴν ἀλλόκοτον κραυγὴν των. Διῆλθον τότε τρίοδον πλημμυρισμένην ἀπὸ σταυρούς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐκρέμαντο πτώματα μὲ τοὺς βραχίονας φορτωμένους ἀπὸ κόρακας τῶν ὁποίων τὸ ράμφος ἐπλατάγιζεν. Ἡ Θαῖς ἐκρυψε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στῆθος τοῦ δούλου, καὶ δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ ἴδῃ τίποτε εἰς τὸ ἐπίλοιπον τοῦ δρόμου. Αἰφνὴς ἠσθάνθη ὅτι κατήρχετο ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ὅταν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς εὐρέθη εἰς στενὸν ὑπόγειον φωτιζόμενον ἀπὸ ῥητινώδεις δάδας, τοῦ ὁποῖου οἱ τοίχοι ἐκαλύπτοντο ἀπὸ μεγάλας ζωγραφισμένας μορφὰς ὑψηλὰς, αἱ ὁποῖαι ἐνεψυχούντο ἀπὸ τὸν καπνὸν τῆς ῥητίνης.

Πέριξ ἔβλεπέ τις ἐκεῖ ἀνθρώπους μακροχίτωνας καὶ φοινικοφόρους ἐν μέσφ ἀμνῶν, περιστέρων καὶ κάκτων. Μεταξὺ τῶν μορφῶν αὐτῶν ἡ Θαῖς ἀνεγνώρισεν τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, εἰς τοῦ ὁποῖου τοὺς πόδας ἤνθιζον αἱ ἀνεμῶνας. Ἐν μέσφ τῆς αἰθούσης πλησίον μεγάλου κοιλώματος λιθίνου ἐκχειλίζοντος ἐξ ὕδατος, ἵστατο γέρον φέρων χαμηλὴν μίτραν εἰς τὴν κεφαλὴν

καὶ ἐνδεδυμένος πορφυροῦν ράσον χρυσοκέντητον. Ἀπὸ τὸ ἰσχνόν του πρόσωπον ἐκρέματο μακρὰ γενειάς, καὶ εἶχε τὸ ὄφρος ταπεινὸν καὶ γλυκὺ ὑπὸ τὰ πλοῦσια φορέματα. Ἦτο ὁ Ἐπίσκοπος Βιβάντιος, ὅστις ἐξόριστος ἀρχῶν τῆς ἐκκλησίας τῆς Κυρήνης ἐκέρδιζε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὑφαίνων καὶ κατασκευάζων χονδρὰ στρώματα ἐκ τριχῶν αἰγός. Δύο πτωχὰ παιδία ἵσταντο ὄρθια πλησίον του, καὶ παρέει γηραιὰ Αἰθίοψ ἐκράτει μακρὸν λευκὸν μανδύαν. Ὁ Ἀχμέτ ἀφῆκε κατὰ γῆς τὸ παιδίον, ἐγονυπέτησεν ἔμπροσθεν τοῦ ἐπισκόπου καὶ εἶπεν :

— Ἰδού, πάτερ μου, ἡ μικρὰ ψυχὴ, ἡ θυγάτηρ τῆς ἰδικῆς μου ψυχῆς, τὴν ὁποῖαν σοῦ φέρω ὅπως κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς γαληνότητός σου χορηγήσεις εἰς αὐτὴν βάπτισμα ζωῆς.

Εἰς τὰς λέξεις ἐκείνας ὁ ἐπίσκοπος ἤνοιξε τοὺς βραχίονας καὶ ἐδειξε τὰς ἀκρωτηριασμένας του χεῖρας, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν δοκιμασιῶν εἶχον ἀποσπασθῆ οἱ ὀνυχες. Ἡ Θαῖς ἐφοβήθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἀχμέτ. Ἄλλ' ὁ ἱερεὺς τὴν καθυσύχασε μὲ θωπευτικούς λόγους :

— Μὴ φοβείσαι τίποτε, ἀγαπητόν μου τέκνον, ἀφ' οὗ ἔχεις ἐδῶ ἓνα πνευματικὸν πατέρα, τὸν Ἀχμέτ, τὸν ὁποῖον ὀνομάζομεν Θεόδωρον μεταξύ τῶν ζώντων, καὶ μίαν γλυκεῖαν μητέρα ἐν χάριτι, ἥτις σοῦ παρεσκεύασε διὰ τῶν χειρῶν της χιτῶνα.

Καὶ στρεφόμενος πρὸς τὴν Αἰθίοπα :
— Ὀνομάζεται Νιτίς, ἐπρόσθεσεν, καὶ εἶνε δούλη ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Ἐν τῷ οὐρανῷ ὅμως ὁ Ἰησοῦς θὰ τὴν ἀνυψῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν νυμφῶν του.

Ἐπειτα ἠρώτησε τὴν νεόφυτον :
— Θαῖς, πιστεύεις εἰς ἓνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς ἓνα μονογενῆ υἱόν, ὅστις ἀπέθανε πρὸς σωτηρίαν μας καὶ ἐν γενεῖ εἰς πᾶν ὁ, τι οἱ ἀπόστολοι ἐδίδαξαν ;

— Ναί, ἀπήντησαν συγχρόνως ὁ Αἰθίοψ καὶ ἡ Αἰθίοψ, κρατούμενοι ἀπὸ τῆς χειρός.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐπισκόπου ἡ Νιτίς γονυπετήσασα ἐξέδωσε τὴν Θαῖδα τῶν ἐνδυμάτων της καὶ τὸ παιδίον ἔμεινε γυμνὸν μὲ ἓνα φυλακτὸν εἰς τὸν λαιμόν.

Ὁ ποντίφης τὴν ἐβύθησε τρίς εἰς τὴν κολυβήθραν καὶ τὴν ἔγχεσε καὶ τῆς ἔθεσεν ἓνα κόκκον ἄλατος εἰς τὰ χεῖλη, ἔπειτα δὲ ἡ δούλη Νιτίς σπογγίσασα τὸ σῶμα τὸ προοριζόμενον διὰ μέσου τῶν δοκιμασιῶν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, τὸ ἐνέδωσε μὲ τὸν λευκὸν χιτῶνα, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑφάνει διὰ τῶν χειρῶν της.

Ὁ ἐπίσκοπος ἔδωσεν εἰς ὅλους τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης καὶ ληξάσης τῆς τελετῆς ἀπεδύθη τὰ ἱερά του στολισματα.

Ὅταν ἐξῆλθον ὅλοι τῆς κρύπτης, ὁ Ἀχμέτ εἶπε :

— Τὴν ἡμέραν αὐτήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀπέδωσαμεν μίαν ψυχὴν εἰς τὸν Κύριον, πρέπει νὰ εὐφρανθῶμεν. Ἄς μεταδῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γαληνότητός σου, πάτερ Βιβάντιε, καὶ ἄς διασκεδάσωμεν τὸ λοιπὸν τῆς νυκτός.

— Καλῶς λέγεις, Θεόδωρε, ἀπήντησεν ὁ ἐπίσκοπος.

Καὶ ὠδήγησε τὸν μικρὸν ὄμιλον εἰς τὴν οἰκίαν του, ἢ ὁποῖα εὕρισκετο ἐκεῖ πλησίον καὶ ἢ ὁποῖα συνίστατο ἀπὸ ἓνα μόνον δωμάτιον ἐπιπλωμένον μὲ δύο ὑφαντήρια, μίαν κοινὴν τράπεζαν καὶ ἓνα ἐφαρμένον τάπητα.

Μόλις εἰσῆλθεν ὁ Αἰθίοψ ἐφώνασε :

— Νιτίς, φέρε τὴν χύτραν καὶ τὸ ἄγγειον τοῦ ἐλαίου καὶ ἔλα νὰ κατασκευάσωμεν ἓνα καλὸν γεῦμα.

Καὶ λέγων ταῦτα ἐξήγαγε κάτωθεν τοῦ μανδύου του ὀλίγους μικροὺς ἰχθύς, τοὺς ὁποῖους εἶχε κεκρυμμένους, καὶ ἀνάψας μεγάλην πυρὰν τοὺς ἐτηγάνισεν. Τότε ἐλάθισαν ὅλοι, ὁ ἐπίσκοπος, τὸ παιδίον, οἱ δύο βοηθοὶ καὶ οἱ δύο δούλοι κυκλιῶς ἐπὶ τοῦ τάπητος καὶ ἔφαγαν τοὺς τηγανιστοὺς ἰχθύς. Ὁ Βιβάντιος ὤμιλει διὰ τὸ μαρτύριον τὸ ὅποιον εἶχεν ὑποστῆ καὶ ἀνῆγγελλε τὸν προσεχῆ θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὄφρος του ἦτο τραχύ, ἀλλὰ μεστὸν εἰκόμων καὶ λογοπαγιῶν. Τὸν βίον τῶν δικαίων παρεβάλλε μὲ πορφυραν καὶ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ βάπτισμα ἔλεγε :

— Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπέπλευσεν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, διὰ τοῦτο καὶ οἱ χριστιανοὶ δέχονται τοῦ ὕδατος τὸ βάπτισμα. Ἀλλὰ καὶ οἱ δαίμονες ἐπίσης κατοκοῦν εἰς τὰ ρυάκια, αἱ δὲ κρῆναι εἶνε ἀφιερωμέναι εἰς τὰς νύμφας καὶ πολλάκις τὰ ὕδατά των εἶνε ἐπιφοβὰ καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Κάποτε ἐξεφράζετο δι' αἰνιγμάτων, καὶ ἐνέπνεεν εἰς τὸ κοράσιον βαθύτατον θαυμασμόν. Εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος προσέφερον ὀλίγον οἶνον εἰς τοὺς ξένους του, οἱ ὁποῖοι τότε ἐγενίαν ὀλίγον φλύαροι καὶ ἤρχισαν νὰ ψάλλουν θήνηους καὶ ψαλμούς. Ὁ Ἀχμέτ καὶ ἡ Νιτίς ἐγερθέντες ἐχόρευσαν ἓνα χορὸν τῆς Νουβίας, τὸν ὁποῖον εἶχον μάθει εἰς τὴν παιδικὴν των ἡλικίαν καὶ ὁ ὁποῖος ἐχορεύετο βεβαίως ἀνέκαθεν εἰς τὴν φυλὴν των. Ἦτο χορὸς ἐρωτικὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκινούντο οἱ βραχίονες καὶ τὸ σῶμα ὄλον ρυθμικῶς καὶ οἱ χορεύοντες προσεποιούντο ἐναλ-

λάξ ὅτι ἀνέζητουν καὶ ὅτι ἀπέφευγον ἀλλήλους. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ των ἠνοίγοντο μεγάλοι καὶ εἰς τὸ μείδιμά των οἱ ὀδόντες ἀπῆστραπτον.

Ὅπως ἡ Θαῖς ἐδέχθη τὸ βάπτισμα.

Τὸ κοράσιον ἠγάπα τὰς διασκεδάσεις καὶ καθόσον ἐμεγάλωνεν ἀόριστοι ἐπιθυμίαι ἐγεννῶντο ἐντὸς του. Ὅλην τὴν ἡμέραν παρεδίδοτο εἰς χορούς καὶ ἄσματα μὲ τὰ πλανόδια παιδία, τὴν νύκτα δὲ ἐπέστρεφεν εἰς τὸν πατρικὸν της οἶκον τονθορούουσα ἀκόμη.

Τώρα πλέον ἐπροτίμα τὴν συναναστροφὴν τῶν νέων καὶ τῶν κορασιῶν ἀπὸ τὴν τοῦ Ἀχμέτ, καὶ δὲν παρητήρει κἀν ὅτι ὁ φίλος της εὕρισκετο σπανιότερον πλησίον της. Αἱ καταδιώξεις τῷ ὄντι εἶχον ὀλιγοστεύσει, αἱ συναθροίσεις τῶν χριστιανῶν καθίσταντο κανονικώτεραι καὶ ὁ Ἀχμέτ παρευρίσκετο εἰς αὐτὰς ταχτικῶς. Ὁ ζῆλος του ἠξάνε καὶ κάποτε μυστηριώδεις ἀπειλαὶ ἐξήρχοντο τῶν χειλέων του. Πολλάκις ἔλεγεν ὅτι οἱ πλοῦστοι δὲν θὰ εἶχον ἐπὶ πολὺ τὰ ἀγαθὰ των καὶ εὕρισκόμενος εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς πλατείας, ὅπου οἱ πτωχοὶ συνήθιζον νὰ συναθροίζονται εἰς τὴν σκιάν τῶν ἀρχαίων τειχῶν, τοὺς ἀνῆγγελλε τὴν προσεχῆ ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων καὶ τὴν ἐγγιζούσαν ἡμέραν τῆς κρίσεως.

— Εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἔλεγεν, οἱ δούλοι θὰ πίνουν προσφάτους οἶνους καὶ θὰ τρώγουν γλυκυτάτας ὀπώρας, ἐνῷ οἱ πλοῦστοι συνεσπειρωμένοι εἰς τοὺς πόδας των ὡς κύνες θὰ καταβροχθίζουν τὰ ψιχία τῆς τραπέζης.

Τὸ πρᾶγμα διεδόθη εἰς τὴν συνοικίαν καὶ οἱ αὐθένται ἐφοβήθησαν μήπως ὁ Ἀχμέτ ἤθελεν ὠθήσει τοὺς δούλους εἰς ἐπανάστασιν. Ὁ κύριος τοῦ καπηλείου ἠσθάνθη βαθύτατον μῖσος κατὰ τοῦ Ἀχμέτ, τὸ ὁποῖον ἐπιμελῶς ἀπέκρυφεν.

Ἡμέραν τινὰ ἡ ἀργυρὰ ἀλατοδόχος ἡ πρωρισμένη διὰ τὴν τράπεζαν τῶν θεῶν, ἐξηφανίσθη τοῦ καπηλείου καὶ ὁ Ἀχμέτ κατηγορήθη ὅτι τὴν ἔκλεψεν, ἀπεχθανόμενος τὸν κύριόν του καὶ τοὺς θεοὺς τῆς Ρώμης. Καμμία ἀπόδειξις τῆς πράξεως δὲν ὑπῆρχε, καὶ ὁ Ἀχμέτ ἠρνήθη μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις. Μεθ' ὄλα ταῦτα ἐσύρθη εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπου ἔχων φήμεν κακοῦ ὑπηρετοῦ κατεδικάσθη εἰς θάνατον παρὰ τοῦ δικαστοῦ.

— Αἱ χεῖρές σου, τοῦ εἶπεν ὁ δικαστῆς, τὰς ὁποίας δὲν ἤξευρες νὰ μεταχειρισθῆς καλά, θὰ καρφαθοῦν εἰς τὸν σταυρὸν.

Ὁ Ἀχμέτ ἤκουσεν ἡρέμα τὴν καταδικην, ἐγαίρησε τὸν δικαστὴν μὲ πολὺν σεβασμὸν καὶ ὠδήγηθη εἰς τὸ δεσμωτήριον. Κατὰ τὰς τρεῖς

ημέρας τὰς ὁποίας ἔμεινε δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς φυλακισμένους, καὶ καθὼς κατόπιν διηγήθησαν, πολλοὶ ἐγκληματῖαι καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ δεσμοφύλαξ, συγκινηθέντες ἐκ τῶν λόγων του, ἐπίστευσαν εἰς Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον.

Τὸν ἀδήγησαν εἰς τὴν τρίοδον ἐκείνην, τὴν ὁποίαν μίαν νύκτα πρὸ διετίας εἶχε διέλθει εὐφροσύνως φέρον ὑπὸ τὸν λευκὸν του μανδύαν τὴν μικρὰν Θαΐδα, τὴν θυγατέρα τῆς ψυχῆς του, τὸ προσφιλέστατον αὐτοῦ ἀνθρῶ. Προσηλωθεὶς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μὲ τὰς χεῖρας καρφωμένας, δὲν ἀφῆκε κανὲν παράπονον καὶ μόνον πολλακις ἐστέναζε — «Διψῶ».

Τὸ μαρτύριόν του διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Κανεὶς δὲν ἐφάνταζετο εἰς ἀνθρώ-

πῆνη σὰρξ ἡδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τόσον μακρὸν βασανιστήριον καὶ πολλακις ἐνόμισαν ὅτι ἦτο νεκρός. Αἱ μυῖαι κατέτρωγον τὰ κήρινα βλέφαρά του, ἀλλ' αἰφνης ἐκεῖνος ἤνοιγε τοὺς αἵματηροὺς ὀφθαλμοὺς του. Τὴν πρῶταν τῆς τετάρτης ἡμέρας ἔψαλλε μὲ φωνὴν καθαρωτέραν τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου:

— Τί εἶδες, ὦ Μαρία, πλησιάζουσα τὸν Τάφον;

Ἐπειτα ἐμειδίασε καὶ εἶπεν:

— Ἐρχονται οἱ ἄγγελοι του Καλοῦ Κυρίου καὶ μοῦ φέρουν οἶνον καὶ καρπούς. Πόσον εἶνε δροσερὸν τὸ πτερυγίσμα τῶν!

Καὶ ἐξέπνευσε.

Τὸ πρόσωπόν του διετήρησεν ἐν τῷ θανάτῳ τὴν ἔκφρασιν μακαρίας ἐκστάσεως.

Ἐπεται συνέχεια.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ:

Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης, ὑπὸ Ἀργύρη Ἑφταλιώτη. Πρῶτος τόμος.—Ἡλιος καὶ Φεγγάρι, μετὰφρασμα Ἀλεξ. Πάλλη.

Οἱ σκώψαντες τὸν κ. Ἑφταλιώτην, ὅτι ὀνομάζει *Ρωμοσύνην* τὸν Ἑλληνισμὸν ἐν γένει, καὶ ὅτι ἐπεχείρησε νὰ βαπτίσῃ *Ρωμοὺς* τὸν θεῖον Πλάτωνα καὶ τὸν ὀλύμπιον Περικλέα, ἢ δὲν ἔλαβαν τὸν κόπον νὰ φυλλομετρήσουν καὶ τὴν Ἱστορίαν του, ἢ μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶνε πολὺ κακόπιστοι ἀνθρώποι. Διότι σαφὴς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνεπίδεκτος παρανοήσεως εἶνε ἡ διάκρισις, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ συγγραφεὺς, χωρίζων ὡς δι' ἀνυπερβλήτου τείχους τὸν ἀρχαῖον ἀπὸ τὸν νεώτερον Ἑλληνισμὸν, καὶ μόνον τὸν τελευταῖον τοῦτον διακρίνων μὲ τὸ ὄνομα *Ρωμοσύνη*.

Εἰλικρινέστεροι, — δὲν ἠξέυρω ὅμως κατὰ πόσον καὶ λογικώτεροι, — φαίνονται οἱ κατηγοροῦντες καὶ ἀναθεματίζοντες τὸν συγγραφεὶ ἀκριβῶς διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦτον, τὸν κατ' αὐτοὺς παράλογον, ἀνιστόρητον, ἀντιπατριωτικὸν καὶ αὐτόχρημα προδοτικὸν. Πῶς; καταγόμεθα λοιπὸν ἀπλῶς καὶ μόνον ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, ὅπως παραδείγματος χάριν καὶ οἱ Ἴταλοι ἀπὸ τοὺς Λατίνους, καὶ ὄχι, δὲν εἴμεθα ὁ ἴδιος,

ὁ μέγας καὶ περιούσιος ἐκεῖνος λαός, παρατείνων μέχρι σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων τὴν ὑπαρξίν του; Δὲν ἔχομεν λοιπὸν τὸ δικαίωμα νὰ φέρωμεν τὸ ἴδιον ὄνομα, νὰ ὀμιλῶμεν τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, καὶ σιγά-σιγά, ὅταν παρέλθῃ τὸ ρεῦμα τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ καὶ ἀποσκορακισθῇ καθε ὄνθειον, ἢ ὅταν ἡ ἐλευθερία ἀποδιώξῃ καθε ἴχνος δουλείας καὶ βαρβαρότητας, νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν ἴδιον πολιτισμὸν, εἰς τὰ ἴδια ἔθιμα καὶ ἴσως εἰς τὴν ἰδίαν θρησκείαν; Καὶ δὲν εἶνε προδοτικὸς, ὑπονομεύων τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλείου μας καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς μας, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἰσχυρίζετο ὅτι εἴμεθα λαὸς νέος, διαφορετικὸς, μὲ ἄλλην γλῶσσαν, μὲ ἄλλα ἔθνη καὶ ἔθιμα, μὲ ἄλλην ψυχὴν καὶ μὲ ἄλλο ὄνομα;

Ἐπιβάτω, ὅτι μόνον οἱ ἐπιεικέστεροι θ' ἀποδίδουν τὴν ἐσχάτην αὐτὴν προδοσίαν τοῦ κ. Ἑφταλιώτη καὶ τῶν ὁμοφρόνων του, εἰς πλάνην ἢ παραφροσύνην, καὶ ὄχι εἰς ἀφιλοπατρίαν, πληρωμένην ἴσως καὶ ἀπὸ κανένα ἐχθρὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. . . Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι διὰ νὰ

πιστεύσῃ κανεὶς εἰς τὴν φιλοπατρίαν τοῦ συγγραφέως τῆς *Ρωμοσύνης*, πρέπει νὰ εἶνε εἰς θέσιν νηπιόβουλου τοῦλάχιστον, μήπως εἶνε ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν φιλοπατρίαν οἰουδήποτε συγγραφέως τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ κατ' ἐμὲ, ὁμολογῶ ὅτι ἔχω τὴν ἀμφιβολίαν, ἢ μᾶλλον τὴν υποψίαν αὐτὴν. Μοῦ φαίνεται δηλαδή, ὅτι ὁ κ. Ἑφταλιώτης εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἀνθρώπων, — Ρωμαίων ἢ Ἑλλήνων, ὅπως ἀγαπάτε, — οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται βαθυτάτην τὸν πόνον τῆς πατρίδος, καὶ ὄνειρεύονται μίαν Ἑλλάδα νέαν, ἀκμαίαν, μεγάλην, ἀναβαπτισμένην εἰς τὰς ἰδίας τῆς πηγῆς, μὲ ὅσον πόθον οἱ πατριῶται τῶν ἀθηναϊκῶν καφενειῶν ὄνειρεύονται μίαν οἰκίαν ἰδιόκτητον, εὐάερον καὶ μεσημβρινήν. Καὶ ἀκριβῶς ἡ σφοδρότης τοῦ αἰσθήματος τούτου τοὺς παρασύρει εἰς παρατόλμους ὑπερβολάς, αἱ ὁποῖαι, ἂν μετὰ ἑκατὸν ἔτη θὰ φέρουν ἴσως τὸ ἀποτέλεσμά των ἢ θὰ θεωρῶνται ἀλήθειαι ἀναντίρρητοι, σήμερον κινοῦν ἀπλούστατα τὴν δυσπιστίαν, τὴν εἰρωνείαν ἢ τὴν ἀγανάκτησιν.

Μία ἐκ τῶν ὑπερβολῶν τούτων, τῶν ἀμφιβόλου μέλλοντος, πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ ὁ χωρισμὸς, περὶ τοῦ ὁποίου ἔλεγα εἰς τὴν ἀρχήν. Θέτω ἀπλῶς τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀνακινεῖ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἑφταλιώτη, ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ κηρυχθῶ ὑπὲρ ταύτης τῆς λύσεως ἢ ἐκείνης. Εἶνε τόσον μέγα καὶ πολυπλοκὸν! Θὰ ἐχρειάζοντο βέβαια σπουδαῖα ἱστορικὰ καὶ ἐθιμολογικὰ ἐφόδια, διὰ νὰ ποφανθῇ κανεὶς ποῖα εἶνε ἡ ἀληθὴς γνώμη, καὶ ἄλλα τόσα κοινωνιολογικὰ καὶ πολιτικὰ, διὰ νὰ εἴπῃ μετὰ πεποιθήσεως ποῖα μᾶς συμφέρει καλλίτερα. Περιορίζομαι λοιπὸν νὰ ἐρωτήσω: Εἴμεθα Ἑλληνας ἢ Νεοέλληνας; Ἀποτελοῦμεν λαὸν νέον, ἐξελιχθέντα, ἢ εἴμεθα ἄμεσος συνέχεια τοῦ ἀρχαίου; Ἡ γλῶσσά μας εἶνε ἐξελιγμένη ἢ εἶνε παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας, ὀφειλομένη εἰς ξενικὰς εἰσβολὰς καὶ εἰς μακροχρόνιον δουλείαν, καὶ ἐπομένως δεκτικὴ ἐπανορθώσεως; Καὶ ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ μας, ἐπομένως, ἢ φυσιγνωμία μας, ὁ πολιτισμὸς μας, ἢ ψυχὴ μας, διαφέρουν οὐσιωδῶς ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα, ἢ μήπως καὶ αὐτὰ εἶνε παραφθοραὶ, ὀφειλόμενα εἰς τὴν Ρωμαιοκρατίαν, εἰς τὸν Βυζαντινισμόν, εἰς τὸν Χριστιανισμόν, εἰς τὸν Εὐρωπαϊσμόν, καὶ δυνάμενα νὰ αποκατασταθοῦν μόλις λείψουν τὰ ἴχνη τῶν ποικίλων αὐτῶν ἐπιδράσεων; Καὶ ἀρκεῖ ἄρα γε ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ ἡ διατήρησις τῶν ὀνομάτων, διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν καθ' ὅλα καὶ νὰ ἐξαλειφθῇ βαθμηδὸν καθε ἴχνος, καθε κηλὶς, ἢ ὁποῖα θὰ ἐπισκοτίζε τὴν ἀρχαίαν μας αἴγλην; Ἡ μήπως τούτο εἶνε

πλάνη μωρὰ, καὶ ὅπως οἱ ποταμοὶ δὲν ἐπιστρέφουν ποτὲ εἰς τὰς πηγὰς των, οὕτω καὶ αἱ γλῶσσαι καὶ οἱ λαοί;

Ἄς υποθέσωμεν, ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἐρώτησιν, — σὰς παρακαλῶ, μὴ με λιθοβολήσετε ἀκόμη, μίαν ὑπόθεσιν κάμνω! — ἡ ἱστορία, ἢ γλωσσολογία καὶ ὅλαι αἱ ἀνθρωπολογικαὶ ἐπιστήμαι ἀπαντοῦν καὶ. Λοιπὸν εἴμεθα Νεοέλληνας. Τώρα, τί μας συμφέρει καλλίτερα: ἢ ἀποκρύψωμεν, νὰ προσποιηθῶμεν ὅτι ἀγνοοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, νὰ ζητήσωμεν νὰ πατήσωμεν τὸν ἑαυτόν μας καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι καὶ οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῶν Περικλέων, εἰς τοῦτο περιορίζοντες ὅλων μας τὴν ἀξίαν! — ἢ ἀπεναντίας νὰ παραδεχθῶμεν, νὰ κηρύξωμεν, νὰ βροντοφωνήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ συμμορφωθῶμεν καθ' ὅλα μὲ αὐτήν; Ἄν ὑπάρχῃ διὰ τὴν φυλήν μας ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου, μὲ ποῖον τρόπον θάναδειχθῶμεν ταχύτερα καὶ ἀσφαλέστερα, θὰ προοδεύσωμεν, θὰ μεγαλυνοθῶμεν, θὰ ζήσωμεν;

Ὁ κ. Ἑφταλιώτης εἶνε ἐκ τῶν φρονούντων, ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια μόνη θὰ μας σώσῃ. Θέλει νὰ παρουσιασθῶμεν ὅτι εἴμεθα, δηλαδή Νεοέλληνας, καὶ μὲ τὸ ἀληθινὸν ἀκόμη ὄνομά μας: δηλαδή *Ρωμιοὶ*. Θέλει νὰ φερθῶμεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἰδίας μας δυνάμεις, νὰ παλλαχθῶμεν ἀπὸ κάθε ἀρχαίαν πρόληψιν, ἀπὸ κάθε ἀνόητον ὄνειρον, νὰναπτύξωμεν ἰδίας ἀρετάς, νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν ἐθνικὴν μας γλῶσσαν, νὰ γνωρίσωμεν τὸν ἐθνικὸν μας βίον, νὰ τὸν ἐγκολπωθῶμεν, νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν, νὰπομακρύνωμεν κάθε ἐμπόδιον ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἐξελίξιν μας, καὶ νὰ χωρῆσωμεν ὄντως ἀναβαπτισμένοι πρὸς τὴν πρόοδον, πρὸς τὴν ζωὴν.

Διὰ τοῦτο, ἀψηφῶν τὰς πατριωτικὰς ἢ δασκαλικὰς προλήψεις, ἐπέγραψε τὸ βιβλίον του «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης». Βεβαίως, ὅσοι νομίζουν ὅτι αἱ λέξεις *Ρωμῖος* καὶ *Ρωμοσύνη* ἐνέχουν ὕβριν, χλευασμὸν καὶ περιφρόνησιν, θὰ διαμαρτυρηθοῦν, καὶ ἂν ἀκόμη ἀσπάζωνται κατ' ἀρχὴν τὴν ἱστορικὴν διάκρισιν τοῦ συγγραφέως. Ἄλλ' ὁ κ. Ἑφταλιώτης ἀγαπᾷ νὰ προάγῃ τὸ σύστημά του θαρραλέως μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτοῦ συνεπειῶν, καὶ εἰς τὸ ἔσχατον τοῦτο ὅριον, — τὸ ὁποῖον πιθανὸν νὰ εἶνε πράγματι καὶ τὸ προσεχές μέλλον, — αἱ λέξεις *Ρωμῖος* καὶ *Ρωμοσύνη* ἀναλαμβάνουν δι' αὐτὸν ἀπηλλαγμένα παντὸς ἐπιχρίσματος καὶ ἐκφράζουσαι ξηρότατα τὸ πρᾶγμα. Τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιφυλάξιν θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τῶν ἄλλων δημοτικῶν ἢ δημοτικοφανῶν λέξεων καὶ ἐκφράσεων, διὰ τῶν

ὁποίων ὁ συγγραφεὺς ἀντικαθιστᾷ ἐπιμόνως εἰς τὴν Ἱστορίαν του τοὺς παραδεγμένους ἱστορικούς δρους, καθὼς καὶ διὰ τὸ ὕφος του ἐν γένει, διαφορετικὸν πολὺ τοῦ συνήθους εἰς τοιοῦτου εἶδους συγγραφέων. Ἀνέγνωσα πλῆθος δημοτικῶν πεζογραφημάτων, ἀπὸ τοῦ διαλόγου τοῦ Σολωμοῦ μέχρι τῶν τελευταίων ἀρθρῶν τοῦ κ. Παλαμά, καὶ ἐσυνείθισα ἀκριτῶς ὥστε νὰ μὴν αἰσθάνωμαι πλέον τὸν «ἐξαφνισμόν τοῦ ὀφθαλμοῦ» κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κ. Ροΐδου. Ἐν τούτοις, ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ἱστορίας τοῦ κ. Ἑφταλιώτη μ' ἐδυσκόλευσεν ὑπερβολικῶς, καὶ ὅτι πολλὰκις ἠναγκάστην νὰ ἐπαναλάβω δις καὶ τρίς τὴν αὐτὴν περίοδον, διὰ νὰ συλλάβω καθαρὸν τὸ χρῶμά της καὶ ἐνίοτε τὸ νόημά της. Τοῦτο δὲν οφείλεται βέβαια εἰς τοὺς τύπους, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν «Ἱστορίαν» δὲν εἶνε περισσότερον δημοτικοὶ ἀπὸ τοὺς τύπους ἄλλων πεζογράφων, καὶ αὐτοῦ τοῦ κ. Ἑφταλιώτη εἰς τὸν «Βουρκόλακα» ἢ εἰς τὴν «Μαζώχτραν». Ἀλλ' ὁ ἐξαφνισμὸς μου κυρίως προήρχετο ἀπὸ τὸ ὕφος, — ἓνα ὕφος, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ πνεῦμά μου συνεδέετο ἕως τότε μᾶλλον μὲ πολιτικὴν συζήτησιν χωρικοῦ παντοπαλείου, παρὰ μὲ ἀφήγησιν ἀπὸ περιωπῆς σοβαροῦ ἱστορικοῦ.

Διότι, σημειώσατε, ἡ «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» δὲν εἶνε βιβλίον διὰ τὸν λαόν. Δὲν φαίνεται προωρισμένη νὰ μεταδώσῃ ἀπλᾶς ἱστορικὰς γνώσεις εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς γνωρίζοντας μόνον ἀνάγνωσιν. Δὲν εἶνε ξηρὰ, στοιχειώδης καὶ μεθοδικὴ ἀφήγησις τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων τῆς περιόδου, τῆς ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ συγγραφεὺς διηγεῖται, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφεῖ, καὶ συζητεῖ, καὶ κρίνει, καὶ ἀντικρούει ἱστορικούς, καὶ κατατροπώνει χρονογράφους, καὶ ὁμιλεῖ περὶ γλώσσης, περὶ φιλολογίας, περὶ τέχνης, περὶ θεολογίας, περὶ νόμων καὶ περὶ θεσμῶν. Τὸ βιβλίον του ἐπομένως εἶνε διὰ τοὺς λογίους, διὰ τοὺς ἀνεπτυγμένους, διὰ τοὺς γραμματισμένους: καὶ αὐτοὶ ἐσυνείθισαν ἕως τότε νὰναγινώσκουν παρόμοια πράγματα εἰς ἄλλην γλῶσσαν, — ἢ τοῦλάχιστον εἰς ἄλλο ὕφος. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ ἑπτανήσιοι πεζογράφοι καὶ οἱ μιμηταὶ των ἐπραγματεύθησαν εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν θέματα πολλὰκις ὑψηλότερα: κανεὶς ὅμως ἐξ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν κατεβίβασε τὸ ὕφος του εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς χυδαίας ὁμιλίας, οὔτε ἠγωνίσθη νὰντικαταστήσῃ πᾶσαν λέξιν καὶ πᾶσαν φράσιν, ἔχουσαν κατὰ τύπους ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ εἶνε δημοτικὴ, μόνον καὶ μόνον διότι ἔτυχε νὰ εἶνε καὶ ἀρχαία. Ὑπὸ τοῦ κ. Ροΐδου

κατηγορήθησαν ἄλλοτε οἱ Ἀττικισταί, ὅτι προγράφουν τὰς ἀρχαίας λέξεις ὅσαι ὑπάρχουν ἐτι εἰς τὸ στόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, θεωροῦντες αὐτὰς τρόπον τινὰ ὡς ἀτιμασμένας. Διὰ τὴν ἀντίθετον ὑπερβολὴν θὰ ἠδύνατό τις νὰ μεμφθῇ δικαιότερον ἀκριτοῦς ἐκ τῶν συγχρόνων δημοτικιστῶν, καὶ ἰδίᾳ τὸν κ. Ἑφταλιώτην, τὸν κ. Πάλλην καὶ τὸν κ. Ψυχάρην. Εὐτυχῶς κατὰ τῆς προγραφῆς ταύτης διεμαρτυρήθησαν καὶ θεωρητικῶς καὶ ἐμπράκτως οἱ περισσότεροι, καὶ ἀρκεῖ νὰ παραβάλῃ κανεὶς μίαν δημοτικὴν σελίδα τοῦ κ. Καρκαβίτσα, τοῦ κ. Παλαμά, τοῦ κ. Βλαχογιάννη, διὰ νὰ ἴδῃ παρ' αὐτοῖς ὅλην τὴν διαφορὰν τῆς ἀντιλήψεως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος.

Ἡ «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» εἶνε ἐν πείραμα. Οἱ ὑπέρμαχοι τῆς καθαρσεύσεως ἐπροκάλεσαν ἐπανελημμένως τοὺς δημοτικιστὰς νὰ δοκιμάσουν τὴν γλῶσσαν των καὶ εἰς ἄλλα εἶδη λόγου, ἐκτὸς τοῦ ποιητικοῦ. Καὶ ὁ κ. Ἑφταλιώτης ἐδοκίμασε νὰποδείξῃ, ὅτι γράφεται καὶ Ἱστορία εἰς τὴν δημοτικὴν. Δὲν εἰμεθα βέβαια ἡμεῖς οἱ ἀρμόδιοι νὰ κρίνωμεν τὴν Ἱστορίαν αὐτὴν ὡς Ἱστορίαν, νομίζομεν ὅμως, ὅτι ὡς γλωσσικὸν πείραμα εἴμπορεῖ νὰ τὴν κρίνῃ καὶ ὁ τυχὼν ἀναγνώστης. Ὁ κόπος του, ὁ ἐξαφνισμὸς του, ἡ ἀγωνία του, ἡ ἀηδία του, θὰ τον πείσουν εὐθὺς ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον, ὅτι τὸ πείραμα ἀπέτυχεν. Ὅχι, ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, — τοῦλάχιστον ὅπως ἐννοεῖ αὐτὴν ὁ κ. Ἑφταλιώτης, — δὲν εἶνε κατάλληλος πρὸς συγγραφὴν Ἱστορίας. Διότι, ἐπὶ τέλους, τί ὠφελεῖ ἂν ἐγράφη, ἀφ' οὗ δὲν ἀναγινώσκεται; . . . Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη ἀποψις. Ὑποθέσατε, ὅτι ἐίδετο πρὸς τὸν κ. Ἑφταλιώτην τὸ ἐξῆς πρόβλημα πρὸς λύσιν: «ἌΝ πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἐκαλλιεργεῖτο ἀποκλειστικῶς ἡ δημοτικὴ, ἢ δὲ καθαρεύουσα ἐξωστρακιζέτο καὶ ἀπὸ τὸ Σχολεῖον καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ποίαν γλωσσικὴν μορφήν θὰ εἶχε περίπου μία Ἱστορία, γραφομένη σήμερον;»

Ὁφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦτο ὁ κ. Ἑφταλιώτης προσεπάθησε νὰ τὸ λύσῃ εὐσυνειδήτως, καὶ ἴσως ἐπέτυχεν. Εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι αὐτὴν τὴν μορφήν περίπου θὰ εἶχε μία Ἱστορία ἌΝ . . . καὶ τὰ λοιπὰ. Δυστυχῶς ὅμως, τὸ «ἂν» τοῦτο καὶ ἂν ἐσάρθη, δὲν ἐφύτρωσεν ἀκόμη; ἢ δὲ ὑπερεκατονταετῆς χρήσις τῆς καθαρσεύσεως ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἀναπόσπαστον πλέον ἀπὸ τὴν ὕλην, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐμπρὸς του σήμερον ὁ γλωσσοπλάστης συγγραφεὺς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα οὐδέποτε εἰς τὸ μέλλον θὰ λάβῃ τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν προσπαθοῦν νὰ τῆς δώσουν οἱ πειραματισταί.

Ἀλλὰ τὰ πειράματα ἐξακολουθοῦν. Θέλετε καὶ Ἀστρονομίαν εἰς τὴν δημοτικὴν; Ἴδου καὶ Ἀστρονομία. Ὁ κ. Πάλλης μετέφρασεν ἐν ἀγγλικὸν βιβλίον «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι», μίαν ἀπὸ τὰς θαυμασίας ἐκεῖνας ἐκλαϊκεύσεις τῆς ἐπιστήμης, τὰς ὁποίας μόνον οἱ Ἄγγλοι κατορθόνουν. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ κ. Πάλλη, ἂν καὶ φανερῶναι τὸ ἴδιον σύστημα, δὲν κάμνει ἐδῶ ὅσην κακὴν ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει εἰς τὴν Ἱστορίαν. Τοῦτο οφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν ἰδιαίτην ἰκανότητα τοῦ μεταφραστοῦ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὸ θέμα τοῦ βιβλίου. Ὁ συγγραφεὺς, ἀντιθέτως πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς Ἱστορίας, ἀποτείνεται πρὸς ἀναγνωστὴν ὅπως διόλου ἀμαθῆ, διδάσκων τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἀστρονομίας. Νομίζει κανεὶς ὅτι αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν γλῶσσαν, αὐτὸ τὸ ὕφος πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ, διὰ νὰ γίνῃ καταληπτός καὶ εὐχάριστος. Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον αἱ ὑπερβολαί, τὰς ὁποίας ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω, αἱ μάταιαι καὶ πεισματικαὶ ἐκείναι ἀντικαταστάσεις τῶν κοινοτέρων καὶ δημοτικῶν πλέον ἐπιστημονικῶν ὄρων δι' ἄλλων λέξεων, ὅπως διόλου ἐξαφνικῶν, θὰ ἐθεωροῦμεν τὴν γλῶσσαν ταύτην ὡς ὑπόδειγμα μεταφρά-

σεως τοιοῦτου εἶδους λαϊκῶν ἔργων, καὶ θὰ ἐτολμῶμεν μάλιστα νὰ τὴν συστήσωμεν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων! Δυστυχῶς καὶ ὁ κ. Πάλλης ἠγωνίσθη νὰ λύσῃ τὸ ἴδιον πρόβλημα τοῦ ἌΝ μὲ τὸν κ. Ἑφταλιώτην. Ἀφ' οὗ αἱ λέξεις Ἑφηφάνεια Θεοφάνεια καὶ Ἐπίσκοπος εἶνε πλέον δημοτικώταται, — δὲν πιστεύω νὰ τὸ ἀρνηθῆται κανεὶς, — δὲν βλέπω τὸν λόγον διατί ἡ Ἐπιφάνεια θὰ γίνῃ Ἀπανωσιά καὶ ἀφ' οὗ ὑπάρχει ἤδη εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ὁ Οἰοκύρης, ἢ Οἰογένεια καὶ τὸ Ρέπεδο, διατί τάχα τὸ οἰοπέδον θὰ γίνῃ οἰοπέτοπος; Παρομοίως ἀντιρρήσεις ἔχω σημειώσει πλῆθος εἰς τὰ περιθώρια τῶν δημοτικῶν τούτων σελίδων, ἀλλὰ δὲν ἔχω τόπον νὰ τὰς ἀντιγράψω ἐδῶ. Ὅσον διὰ τὴν ὀρθογραφίαν, θὰ παρατηρήσω, ὅτι ἀφ' οὗ ἤδη ὑπάρχουν ἰσχυροὶ λόγοι διὰ νὰ κηρυχθῇ κανεὶς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως ἐν γένει τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας, νομίζω ὅτι αὐτὴ ἐπιβάλλεται ἀπαραιτήτως καὶ φυσικώτατα, προκειμένου περὶ Ἱστορίας καὶ ἱστορικῶν ὀνομάτων. Καμμία ἀνάγκη δὲν ἦτο νὰ χάσῃ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τὸ νῆ, μὲ τὸ ὁποῖον τὸν ἐγνωρίσαμεν ἀνεκαθεν, ἀφ' οὗ ἄλλως τε καὶ μὲ δέκα νῆ ἐὰν γραφθῇ, πάντα Κω-σιαντῖνον θὰ τὸν εἰπῇ ὁ λαός!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΖΩΗ:

Ἡ Μάγισσα: μελοδραματικὸν δοκίμιον εἰς μίαν πράξιν. Πόησις καὶ μουσικὴ Δ. Λαυράγνα.

Χωριστὰ ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀμφιβολίαν καὶ ἄνεπάρκειαν τῶν μουσικῶν μας πραγμάτων καὶ ἀπὸ τὴν καθ' ὑποβολὴν κωμικὴν σοβαρότητα μὲ τὴν ὁποίαν περιβάλλονται μερικὰ ἐξ αὐτῶν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν παντελῆ ἀκόμη ἔλλειψιν πρωτοβουλίας καὶ ἀμέσου ἀκριβοῦς ἀντιλήψεως καὶ ἐκτιμήσεως εἰς μουσικὰ ζητήματα, ἀνέθαλε κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς τὸν μουσικὸν ὀρίζοντά μας κάτι, τὸ ὁποῖον εἶνε ἰκανὸν νὰ διαστείλῃ ἀπὸ ἀνακούφισιν τοὺς πνεύμονας τοῦ ἐθιτικοῦ κριτικοῦ, ὁ ὁποῖος εὕρισκε ἐπὶ τέλους εὐκαιρίαν καὶ ἔδαφος διὰ νὰ ἐκφέρῃ καὶ νὰ διαχύσῃ ὅ,τι εἶχεν ἀποταμιευμένον καὶ ἐνταφιασμένον εἰς τὸ βάθος

τοῦ νοῦ του καὶ τῆς ψυχῆς του καὶ τὸ ὁποῖον ἐκρατοῦσε μέσα του κλεισμένον ὡς κρυφὸ μυστικόν, διότι ὅπου καὶ ἂν, ὡς ἄλλος Διογένης, ἐγύριζε, δὲν εὕρισκε τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸ ἔργον του, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀποσπάσῃ. Καὶ αὐτὸ τὸ κάτι, τὸ ὁποῖον ἀνέθαλε, δὲν εἶνε βέβαια οὔτε ἡ ἔκτακτος ὑποστήριξις καὶ καλλιέργεια, τὴν ὁποίαν θὰ λάβῃ ὡς γνωστὸν προσεχῶς ἡ ἱερά ἡμῶν βυζαντινὴ μουσικὴ, οὔτε ἡ ὑπὸ τῆς δια τὴν παράστασιν ἀρχαίων τραγωδιῶν ἐταιρείας βραβευθεῖσα μελοποίησις τῶν χορικῶν τῆς «Ἀντιγόνης», μὲ διφανίας, τριφανίας καὶ a solo, καὶ οὔτε αἱ πασίγνωστοι καὶ διάσημοι ὑποκορούσεις τῆς

«Νέας Σκηνής», ἀλλ' ἀκριβέστατα ἡ Μάγισσα τοῦ κυρίου Δ. Λαυράγκα, μελοδραματικὸν δοκίμιον εἰς μίαν πράξιν, εἰς τὸ ὅποιον χρεωστεῖ ἡ ψυχὴ μου, μέσα εἰς τὴν ἀσφυκτικὴν μουσικὴν ἀτμοσφαιρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν πλέομεν, ἂν ὄχι ἄλλο, μίαν ζωογόνον *coccata d'aria*, ὡς λέγουν οἱ Ἰταλοί.

Ἴδου συνοπτικῶς αἱ ἰδέαι μου, ποῖαι εἶνε ἐπὶ τοῦ ἔργου:

Ἡ Μάγισσα, ὡς ὑπόθεσις, εἶνε τοιαύτης κατασκευῆς καὶ ὑποστάσεως, ὥστε τὸ ἄθροισμα τῶν διαφορῶν αὐτῆς σκηνῶν νὰ μὴν εἰμπορῇ νὰ συναποτελέσῃ πλήρη φυσιογνωμίαν ἐνὸς δραματικοῦ ἔργου. Ἡ φανερὰ προσπάθεια τοῦ ποιητοῦ αὐτῆς, νὰ βραχύνῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο τὴν ὑπόθεσίν της, συνετέλεσεν ὥστε νὰ προκύψῃ εἰς τὸ ἔργον ἕνας ὀργανισμὸς ἐν μέρει ἀτελής. Ὁ πρὸς τὸν Λάμπρον ἔρωσ τῆς ἐγκαταλειφθείσης, διὰ τὴν Χρυσὴν, Μαγίσσης Λεϊλάς, ὁ ὁποῖος μετατρεπόμενος κατόπιν εἰς σφοδρὰν ζηλοτυπίαν ἐκρήγγνυται θανατηφόρος ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀτυχοῦς Χρυσῆς, εἶνε πράγμα ὑπονοούμενον, μὴ παρουσιαζόμενον ἐπὶ σκηνῆς εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ θεατοῦ. Χάνει ἐπομένως, διὰ τὴν ἔλλειψιν προετοιμασίας, ἡ τραγικὴ αὐτῆ ἐκδήλωσις ἐν μέρει τὴν ἐπιβολὴν της. Ἐπίσης ὁ ἔρωσ τῶν δύο ἐραστῶν Λάμπρον καὶ Χρυσῆς μόλις εὑρίσκει θέσιν εἰς μίαν σκηνὴν νὰ ἐκδηλωθῇ, ἡ ὁποία ἀμέσως συνεχεται μὲ μίαν ἄλλην, τὴν τελευταίαν — μὲ τὴν ὁποίαν ἐπέρχεται ἡ λύσις τοῦ δράματος — μὲ τὴν δηλητηρίασιν τῆς Χρυσῆς διὰ τοῦ στεφάνου, τὸν ὁποῖον κακοβούλως ἐδώρησεν εἰς αὐτὴν ἡ Μάγισσα.

Ὁ χαρακτήρ τοῦ Λάμπρου καὶ τῆς Χρυσῆς μένει πράγμα σχεδὸν ἄγνωστον διὰ τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον μὴ ἔχον προηγούμενα ἐπαρκῆ ἐπ' αὐτῶν νὰ βασισθῇ, ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ μίαν οἰανδήποτε ὀρισμένην διάθεσιν δι' αὐτούς καὶ δὲν εἰμπορεῖ νὰ αἰσθανθῇ καὶ ἐκτιμῆσῃ ὅπως πρέπει τὴν πρώτην καὶ τελευταίαν ἀπὸ σκηνῆς ἐρωτικὴν ἐκδήλωσιν τῶν, ἡ ὁποία ἀπολήγει ἀμέσως εἰς τὸ τραγικὸν ἐκείνο τέλος.

Ἄτοπα ψυχολογικὰ ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτὴν καὶ εἰς τὰς προηγούμενας· ἀλλ' ὁ ποιητὴς εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ τρία ἢ τέσσαρα σημεῖα, τὰ τελευταῖα, ἐνὸς δράματος, τοῦ ὁποῖου τὰ τρία τέταρτα ἀφίνονται εἰς τὸ κοινόν νὰ ὑπονοηθῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον βλάπτει ὀμολογουμένως τὴν δραματικὴν ἐντύπωσιν.

Ἐν τούτοις ἔχει τὸ ἔργον ἕνα ποιητικὸν καὶ ἀγροτικὸν ἄρωμα, τὸ ὁποῖον μόνον του εἶνε ἱκανὸν νὰ ἐμπνεύσῃ.

Ἡ μουσικὴ ἀρχίζει μὲ ἕνα προοίμιον ἀγροτικοῦ χαρακτήρος, τὸ ὅποιον κατὰ πολὺ συμβάλλει εἰς τὸ νὰ διαθέτῃ τὸ ἀκροατήριον πρὸ τοῦ περιβάλλοντος, καθαρῶς ἀγροτικοῦ, εἰς τὸ ὅποιον θὰ ἐκτυλιχθῇ ἡ ὑπόθεσις.

Ἄβρά, λεπτοτάτη ἡ μελωδία, ἐνθυμίζουσα ὀλίγον εἰς τὸν χαρακτήρα τὴν μελωδικὴν φλέβα τοῦ Massenet εἰς τὰ τοιοῦτον εἶδος ἔργα, ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν ὀρχήστραν εἰς τὴν ἀρχὴν μὲ ἕνα γοητευτικὸν καὶ ἀπαλωτὸν piano τῶν βιολίων *a sordina* καὶ προχωροῦσα, ἐπαναλαμβάνεται ἐνισχυομένη εἰς ἔντασιν καὶ χρωματισμὸν ὑπὸ τῶν ἐμπνευστῶν ὀργάνων, ἐπαναλαμβάνεται ἀκόμη ἐντονώτερον, καὶ ὕστερα σιγὰ σιγὰ σβύνεται. Καὶ αἱ ἐπαναλήψεις αὗται δὲν κουράζουσι διόλου τὸν ἀκροατὴν, διότι παρέχουσι εἰς αὐτὸν πάντοτε μίαν νέαν ἐντύπωσιν, — ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν ἐμπνευσιν τοῦ συνθέτου, ὅστις ἤρμωσε τὴν μελωδίαν εἰς ποικιλίαν τόνων, — καὶ εἰς τὴν τέχνην τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐνορχήστρωσεως.

Τὸ προοίμιον αὐτό, ὡς αὐτοτελὲς ἔργον, εἰμπορεῖ νὰ λάβῃ θέσιν εἰς οἰονδήποτε εὐρωπαϊκὸν πρόγραμμα συναυλιῶν. Ἡ πρώτη σκηνὴ ἡ ὁποία ἐκτυλίσσεται εἰς μίαν πλατείαν — πιθανόν, καθότι ἡ σκηνογραφία παρουσιαζεν ἀρίστον ὄψιν — ἀρχίζει μὲ χορὸν χωρικῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, οἱ ὁποῖοι ψάλλουν ἕνα ὕμνον εὐχῶν πρὸς τὴν Χρυσὴν διὰ τοὺς προσερχεῖς γάμους της. Ἡ Χρυσὴ εὑρίσκειται μεταξὺ αὐτῶν καὶ εὐχαριστεῖ. Ἡ μουσικὴ ἐδῶ εἶνε *ben trattata*, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὀλίγον *spassowidica* ἡ χαρὰ της διὰ τὴν ψυχολογικὴν ἐκείνην στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν χωρικοὶ καὶ χωρικοὶ περιβάλλουσι μὲ μεγαλειότητα τοῦ συνήθους ἀφοσίωσιν τὴν μέλλουσαν νύμφην, τὴν φίλην τῶν Χρυσῆν, ἡ ὁποία, βέβαια, θὰ εἶνε μίαν ζηλεμένη κόρη τοῦ χωριοῦ καὶ τὴν ὁποίαν, τίς οἶδεν, εἰμπορεῖ νὰ τὴν χάσῃ, ἀφ' οὗ εἰσέρχεται εἰς νέαν ζωὴν. Αἰσθάνομαι ἐδῶ ὅτι ἔπρεπε γύρω εἰς τὴν σκηνὴν νὰ πλανᾷται ἕνα ἥπιον κύμα μουσικῆς πλήρες γλυκύτητος καὶ στοργῆς, τὸ ὁποῖον νὰ ἔφερε μαζί του καὶ ἕνα βάθος ἀρίστου μελαγχολίας μέσα εἰς τὴν χαρὰν, ὡς μίαν μακρινὴν προαίσθησιν τῆς σκληρῆς μοίρας, ἡ ὁποία θὰ πλήξῃ τὴν ἀτυχῆ Χρυσὴν. Καὶ πρὸ παντός αἰσθάνομαι ὅτι ἡ μελωδικὴ γραμμὴ ἔπρεπε νὰ ἦτο καθαρωτέρα διὰ μίαν ὁμάδα χωρικῶν πού ψάλλουν τὴν ἀγάπην.

Εἰσέρχεται ἡ Μάγισσα Λεϊλά. Χαρακτηριστικὸν τὸ ἄσμα της καὶ ὠραία χρωματισμένον ἀπὸ τὴν ὀρχήστραν. Εἶνε ἀπὸ τὰ ἐπιτυχέστερα πράγματα τοῦ ἔργου. Δὲν μοῦ φαίνεται ὅμως νὰ γεν-

νοῦν συναισθήματα ἀρίστου φρίκης τὰ ἀπαισιόδοξα ἀποφθέγματα της. Δωρεῖ εἰς τὸ τέλος τὸν μοιραῖον στέφανον εἰς τὴν Χρυσὴν, χωρὶς ὅμως διὰ τῆς μουσικῆς νὰ καταφαίνεται ἐπαρκῶς κάτω ἀπὸ τὴν προσωπίδα τῆς ἀγάπης ἡ σφοδρὰ ζηλοτυπία.

Φεύγουσι οἱ καὶ μένει μόνη ἡ Χρυσὴ ἀναμεινύουσα τὸν Λάμπρον. Ἡ ψυχὴ της ἐν τῇ προσδοκίᾳ πλανᾷται μέσα εἰς ἕνα γοητευτικὸν ὄνειρον. Ἡ μελωδία ἐδῶ ἐξελίσσεται φυσικωτέρα καὶ αἰσθηματικῆ. Μὲ τὴν ἀφίξιν τοῦ Λάμπρου, ἡ δυωδία, ἡ ὁποία διαρκεῖ μέχρι τῆς λύσεως τοῦ δράματος, παρέχει εἰς τὸν κριτικὸν τὴν κλειδα τῶν αἰσθητικῶν, εἰς τὴν μουσικὴν, καὶ ψυχολογικῶν βλέψεων τοῦ συνθέτου. Οὗτος, ἀκολουθῶν μίαν σχολὴν παραδεδομένην πλέον παγκοσμίως, ὄχι ἐκ συνθήκης, ἀλλ' ἐκ πεποιθήσεως εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἀλήθειάν της, τῆς κατὰ βῆμα δηλ. παρακολουθήσεως τῆς ποιήσεως διὰ τῆς μουσικῆς, ἀπασχολεῖται τόσο ἀπὸ αὐτὴν ὥστε νὰ περιπίπτῃ, νομίζω, εἰς χαλάρωσιν ἐνότητος.

Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς δυωδίας, ἡ ποίησις παρέχει εἰς τὸν συνθέτην διαφορὰς ἰδέας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶνε ἄλλο παρὰ διάφοροι ἐκδηλώσεις μιᾶς ψυχικῆς καταστάσεως, τὰς ὁποίας διερμηνεύει ὁ συνθέτης διὰ διαφορῶν μελωδιῶν, διαφοροῦ χαρακτήρος καὶ ἐνότητος μὴ συγγενοῦς ρυθμοῦ, αἱ ὁποῖαι δὲν φαίνεται νὰ ἐκπηγάζουσι ἀπὸ ἕνα κοινὸν καὶ γενικώτερον βάθος. Συμβαίνει δὲ τοῦτο, ὅτι ἐπασχολούμενος πολὺ ὁ συνθέτης εἰς τὰ μέρη, χάνει τὴν προοπτικὴν τοῦ συνόλου καὶ βλάπτει τὴν ἐνότητα.

Ὁ Βάγνερ, ὁ ἀσύμμετρος, ὁ σταματῶν τὴν μελωδίαν ἐνότητος ἐκεῖ ὅπου νομίζει κανεὶς ὅτι θὰ συνεχισθῇ αὐτὴ, ὁ παρακολουθῶν κατὰ λέξιν τὴν ἐξέλιξιν τῆς ποιητικῆς φράσεως εἰς μίαν σκηνὴν, περιβάλλει μὲ μίαν κυρίαν γραμμὴν, γενικὴν, ὅλην τὴν σκηνὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας γραμμῆς ἐξαρτῶνται ὡς ἀπὸ μίαν ρίζαν οἱ αἱ ἄλλαι. Δὲν περιέχεται εἰς τὸ *Leitmotiv* ἡ ἀντίληψις αὐτῆ; Καὶ εἰς τὴν δευτέραν πράξιν τῆς *Bohème* τοῦ Puccini, ὅπου τόσα στοιχεῖα ἑτερογενῆ δρῶσι καὶ τόσαι ἰδέαι καὶ συναισθήματα συμπλέκονται καὶ συγκρούονται, ὑπάρχει μίαν γενικὴν γραμμὴν, ἡ ὁποία περιπτύσσεται καὶ θέτει εἰς ἐνότητα ὅλας. Αὐτό, κυρίως, διακρίνω ἑλαττωματικὸν εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ Λαυράγκα, τὸ ὁποῖον συναντᾷται φυσικὰ καὶ εἰς τὸ δράμα του, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μίαν σειράν σκηνῶν, μελετημένων εἰς τὰ μέρη ἴσως, ἀλλ' ἑλαττωματικὸν εἰς τὴν ἐνότητα καὶ τὴν προοπτικὴν τοῦ συνόλου. Ἡ τελευταία δυωδία π.χ. πολὺ μακρὰ, ὡς

πρὸς τὴν ὀλικὴν ἔκτασιν τοῦ ἔργου. Δίδει τὴν ἰδέαν ἀνθρώπου μικροῦ κατὰ τὸν ὄγκον τοῦ κορμοῦ καὶ τῆς κεφαλῆς, μὲ ὑπερόγκους δὲ πόδας. Ἐν τούτοις ἡ δυωδία ἐνότητος ἔχει ζῶν' καὶ θερμότητα, ἡ ὀρχήστρα θαυμασιῶς τὴν ὑποβοηθεῖ, καὶ παρ' ὅλην τὴν ἀνεπάρκειαν ἐνότητος, διατηρεῖ τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον ἐπὶ πολὺ, μέχρι δηλ. ὀλίγων στιγμῶν πρὸ τῆς τραγικῆς σκηνῆς τοῦ θανάτου τῆς Χρυσῆς, ὅπου νομίζω ὅτι τοῦτο χαλαροῦται εἰς τὴν μουσικὴν.

Τοιαύτη, ἐν ὀλίγοις, ἡ Μάγισσα τοῦ κ. Λαυράγκα.

Τὸ ἔργον αὐτό, τὸ ὁποῖον θεωρῶ ὡς μίαν ἐγγενεστάτην ἀπόπειραν ἐνὸς ἀληθοῦς καλλιτέχνου, τὸ θέτω πέραν τῆς ἐκτιμῆσεως τῆς μεγαλειτέρας μερίδος τῆς μουσικῆς κριτικῆς τοῦ τύπου μας, ἡ ὁποία, δυστυχῶς, ὅπως εἶνε, δὲν εἰμπορεῖ ἀκόμη νὰ ἔχῃ κανὲν κύρος.

Δι' αὐτό, εἰς τὴν μικρὰν μου αὐτὴν κριτικὴν, προσεπάθησα νὰ ἐξετάσω τὴν Μάγισσαν μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν σοβαρότητα, ποῦ ἕνα ἔργον τοιοῦτον ἀναγκαστικῶς ἀπαιτοῦσεν, ὅπως θὰ ἔκαμνε κάθε Εὐρωπαῖος κριτικὸς.

Περαιτῶντων, λέγω ὅτι εἰς τὸ ἔργον αὐτό ὁ συνθέτης φαίνεται ὅτι οἰκειοποιήθη ὅτι λέγεται τελευταῖα ἐκδήλωσις εἰς τὸ παγκόσμιον νεώτερον μελοδράμα. Ἡ ἀντίληψις τοῦ *Leitmotiv* δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτό, ἀλλ' ὁ συνθέτης καταφεύγει, πολὺ σπανίως, εἰς τοὺς *richiami di tema* — ἀνακλήσεις θέματος, — τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεται καὶ ἡ τελευταία νεοῖταλικὴ σχολὴ τοῦ μελοδράματος.

Ἡ δὲ ἐνορχήστρωσις του, ἡ ὁποία ἔχει πολλὴν ἀτομικότητα εἰς τὸν χρωματισμὸν, τὸ ἀπροσδόκητον τῶν ἀρμονιῶν εἰς τὴν ἐντύπωσιν, καὶ ἐν γένει τὸ ὅλον ἔργον του, καταδεικνύει μίαν τάσιν ἀπελευθερώσεως ἀπὸ κάθε σχολαστικότητας καὶ κατὰ συνθήκην παραδεδομένην, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶνε σπάνιον νὰ ἀνθίσῃ εἰς τὸ ἐν γένει καλλιτεχνικὸν περιβάλλον μας, τὸ ὁποῖον πνίγει ἀκόμη εἰς πολλὰ τὸ ἀσφυκτικὸν πνεῦμα τῆς σχολαστικότητας.

Ἰδίως ἡ ὀρχήστρα τοῦ Λαυράγκα εἶνε τόσο ἐλευθέρη καὶ καλὴ, ὅσον εἶνε κάθε ἄλλου καλοῦ Εὐρωπαϊοῦ μουσουργοῦ. Μὲ τοιαῦτα λοιπὸν ἐφόδια, μὲ πρακτικὴν ζηλευτὴν, μὲ ὀριμότητα εἰς τὴν τεχνικὴν, εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ συνθέτης τῆς Μαγίσσης ὄχι πολὺ ἀργὰ θὰ μᾶς

¹ Ἐὰς ἀφαιρηθῇ ὅμως, πρὸς Θεοῦ, ἀπὸ τὴν δυωδίαν αὐτὴν ἐκείνη ἡ ἀνευ λόγου *sospensione* ἐκκρεμότης εἰς ἕνα μέρος τῆς φράσεως, πράγμα τὸ ὁποῖον βέβαια δὲν θὰ εἶνε τοῦ συνθέτου.

πάλλεται θερμή, γεμάτη όνειρα, μέσα εις την σημερινήν ελληνικήν ψυχήν. Το όλον έργον, πρωτότυπον, έμπνευσμένον, ειργάσθη ό καλλιτέχνης έν αναγλύφω.

Ο κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΡΑΣΑΗΣ, εκτιμών το τάλαντον του νεαρού Σμυρναίου ζωγράφου Ευαγγέλου Ίωαννίδου, ήγόρασε το πέρυσιν έκτεθεν εις τους «Φιλοτέχνους» έργον του *Χειροτονία Καλογραίας* αντί 1600 φράγκων. Η εικών ειχε κινήσει πολύ το ενδιαφέρον των Αθηνών κατά την έν λόγω Έκθεσιν διά το αίσθημα, το όποιον έπλημμυρούσεν εις το έργον του κ. Ίωαννίδου. Επιφυλακτόμεθα να παρουσιάσωμεν αυτό εις τους αναγνώστας μας.

Ο κ. ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ έπεράτωσε κατ' αυτάς δύο ανάγλυφα. Το έν παριστά κεφαλήν γυναικός, συλληφθείσαν εις στιγμήν που αποδίδει ένα όραϊον συναίσθημα της ζωής: το άλλο κεφαλήν άνδρός, ή όποία συγκεντρώνει επάνω εις το μέτωπον, στα μάτια όλόγυρα, κόσμον σκέψεως και όνειρων. Και τα δύο τα περιβάλλει ατμόσφαιρα ζωής και τα χαρακτηρίζει ελευθερία έκτελέσεως, ή όποία δεν σταματά εις άσημάντους διά την τέχνην λεπτομερείας, αλλά πλάττει αυτή πρωτότυπος και ισχυρά. Το πλαίσιον που περιβάλλει τα έν λόγω ανάγλυφα είνε ακανόνιστον. Ο κ. Θωμόπουλος αποφεύγει τα συνήθη σχήματα ώθούμενος έξ ένδομού του καλλιτεχνικής ανάγκης. Δεν υποβάλλεται εις δουλικούς νόμους. Ακολουθεί ένα νόμον γενικόν, τον νόμον της ζωής, ή όποία χύνεται τριγύρω μας όραία, ρυθμική, ανυπότακτος. Έτσι την αισθάνεται, αληθινήν, και την αποδίδει με τέχνην. Τα έργα θα έκτεθούν προσεχώς εις τον «Παρνασσόν».

ΤΟ ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩΙ έγερθεν μνημείον εις τον Βίμαρχ, έργον του γλύπτου Ράϊνολδ Μπέγκας, δεν ικανοποιεί την σημερινήν αισθητικήν. Ένέγει ζωήν και χαρακτήρα, άλλ' έχρειάζετο κάτι περισσότερον διά ν' αποδώση το μεγαλείον, το όποιον περιμένει κανείς από τοιοϋτον έργον. Μερικαί αδυναμίαι αυτού δεν είνε δυνατών να συγκαλυφθώσι με καμμίαν άλληγορικήν έννοιαν. Η έντύπωσις έν γενεί είνε άσθενής.

Η ΠΡΟΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ διά την 26ην Οκτωβρίου προσεχώς έν Χαλκίδι Έκθέσεως Γυναικείας Βιοτεχνίας, ανεβλήθη διά την 21ην Απριλίου 1902.

Ο ΒΟΥΔΙΣΤΗΣ ΙΕΡΕΥΣ, Σούη-Σονόδα, έτοιμάζει έν Λονδίνω την έκδοσιν φυλλαδίου, διά του όποιου πρόκειται ν' αποδείξη ότι πολύ πρό του Χριστοφόρου Κολόμβου ειχεν ανακαλυφθή ή Αμερική από τους Ιάπωνας. Κατ' αυτόν, οι Ιάπωνες απέβη-βάσθησαν εις το Μεξικόν από του 499. Ο Σούη-Σονόδα εύρηκε τας αποδείξεις του, πιθανότητας μάλλον, εις τα χρονικά ένδος Χοϊ-Σίν, Ιάπωνος βουδιστου έπιστρέφαντος από μακρού ταξειδίου κατά το τέλος του

5ου αιώνος. Ο βουδιστής ιερεύς, μετά την ανάγνωσιν αυτών, μετέβη ό ίδιος εις την δυτικήν άκτην του Μεξικου και εξηκρίβωσε, φαίνεται, τα γραφόμενα του Χοϊ-Σίν.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ.— Πρέπει να την αγαπάτε δι' έαυτήν. Θα ιδήτε ότι θα σας φανή πολλάκις χρήσιμος εις καιρούς χαλεπούς. Υπάρχουσι πολλοί ισχυριζόμενοι ότι το κλειδοκύμβαλον δεν είναι μουσική. Βεβαίως οϋτοι δεν είνε μουσικοί. Έάν ή μουσική ύπάρχη μέσα μας, εάν τραγουδή μέσα μας, θα τραγουδή με ό,τι δήποτε, με τον αυλόν του ποιμένος, με την λύραν ένδος χωρικού, με το αρχέγονον όργανον λαού άφρικανικού. Η ψυχή μας είνε ή παρέγουσα τον ήχον. Έκείνοι οι όποιοι παίζουν χωρίς αυτήν και μόνον με τα δάκτυλα, θόρυβον μόνον παράγουσιν.

E. ΛΑΒΕΔΑΝ

NEA BIBLIA

Έλληνικά.

Έξεδόθησαν: Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΒΙΚΤΟΡΙΑ (Σύλλογος προς διάδοσιν όφελίμων βιβλίων). Το βιβλίον τοϋτο έξ 95 σελίδων και με 13 εικόνας, συνοψισθέν έκ των άρίστων βιογραφιών της Βασιλίσσης, ατίνες έδημοσιεύθησαν μετά τον θάνατον αυτής, περιέχει όχι μόνον πλήρη εικόνα της ζωής της, αλλά και τα κυριώτερα πολιτικά συμβάντα, τα σχετιζόμενα προς την βασιλείαν της. Πωλείται λεπτά 40 εις τα Γραφεία του Σύλλογου (42 όδ. Ακαδημίας) και εις όλα τα βιβλιοπωλεία και ύποπρακτορεία των έφημεριδων. (Τυπογρ. «Έστία» Μάϊσνερ και Καργαδούρη).

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ υπό Δημητρίου Ι. Καλογρασιούλου. Εικονογραφημένα Δηγήματα. Αθήναι 1901. Τυπογρ. Ανέστη Κωνσταντινίδου, σχ. 16ον, σελ. 65, δρ. 3).

ΤΟ ΛΑΧΕΙΟΝ υπό Σταμάτη Κ. Σταμάτη, κωμωδία εις μίαν πράξιν. (Πάτραι 1901. Τυπογρ. Α. Πάσχα, σχ. 32ον, σελ. 20, δρ. 0,50).

Ξένα περιοδικά.

LA REVUE DU BIEN, dans la Vie et dans l'Art, mensuelle, illustrée, 34, rue Gay-Lussac, Paris.

Nº d' Octobre 1901.—Mme Palla, par Octave Mirbeau.—Le Cie du Suau de la Croix, par Marc Legrand.—Souza-Pinto, par Jean Lorédan.—Conte japonais, par Léon de Rosny.—Résignation (poésie) par Martin-Videau.—Les Œuvres: Les Orphelins de la Préfecture de Police.—Gens de bien: Paderewski.—Le Bien qu'on fait: La Désalcoolisation en Finlande.—Le Bien à faire, par Lily Butler.—Les théâtres populaires par le Dr P. Corneille et V. Duval.—L' Ame Enfantine (musique) par Charles Malherbe.

Illustrations de: Auguste Rodin, Souza-Pinto, Bénédicteus, etc.

Le Nº: 50 cent.—Un an: Paris, 5 fr.—Province, 6 fr.—Étranger, 8 fr.